

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ เพื่อศึกษาสาเหตุ องค์ประกอบ และเงื่อนไขที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมพลังของชุมชนท้องถิ่นในการคัดค้านการสร้างหลุมกำจัดมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบ และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนวทางการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการฝังกลบมูลฝอยของชุมชนโดยชุมชนท้องถิ่น

เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงประเด็นของการศึกษาอย่างรอบด้านซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ จึงแบ่งผลการวิจัยที่จะนำเสนอเป็น 5 ตอนดังนี้

4.1 การตั้งถิ่นฐานและบริบททั่วไปของชุมชน ประกอบด้วย ประวัติหมู่บ้าน ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ การคมนาคม สาธารณูปโภค สังคม และวัฒนธรรม ลักษณะประชากร การปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน

4.2 สาเหตุการรวมพลังคัดค้านของชุมชน ประกอบด้วย

4.2.1 การดำเนินการกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบของเทศบาลนครเชียงใหม่

4.2.2 การปฏิบัติตามเงื่อนไขของเทศบาลนครเชียงใหม่

4.2.3 ผลกระทบจากหลุมกำจัดมูลฝอย

4.2.4 การจัดการแก้ไขปัญหาของเทศบาลนครเชียงใหม่

4.2.5 เหตุการณ์ที่มีผลต่อการกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวอย่างรวดเร็ว

4.3 องค์ประกอบการรวมพลังคัดค้าน ประกอบด้วย ประชาสังคมของชุมชนในประเด็นความหลากหลายการรวมกลุ่ม ความหลากหลายรูปแบบกิจกรรม ความหลากหลายปัญหาและความสนใจ การจัดตั้งองค์กร การจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องบนพื้นฐานการเรียนรู้ร่วมกัน การสื่อสารประเด็นการมีส่วนร่วมในการรวมพลัง ซึ่งประกอบด้วย พื้นฐานการเข้าร่วม ลักษณะของการเข้าร่วม ขอบเขตการมีส่วนร่วม ความหลากหลายในแง่ของความลึกและความรุนแรงในการมีส่วนร่วม ผลของการเข้าร่วม

ความสัมพันธ์ในชุมชน ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชนอื่น

4.4 เงื่อนไขที่ส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนไหรรวมพลังคัดค้าน ประกอบด้วย การสนองตอบเพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครเชียงใหม่ ความเชื่อมั่นของชุมชนต่อการรวมพลัง ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการรวมพลังเคลื่อนไหว

4.5 ข้อเสนอแนวทางการจัดการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยชุมชน ประกอบด้วย - เนื้อหา เงื่อนไข ข้อตกลง

- วัตถุประสงค์ เป้าหมาย
- กลวิธีดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ งบประมาณ

แต่ละตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การตั้งถิ่นฐาน และบริบททั่วไปของชุมชน

4.1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านเกษตรใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย เดิมเป็นส่วนหนึ่งของบ้านห้วยเกียง หมู่ที่ 3 แต่ชาวบ้านไม่ได้เข้ามาตั้งบ้านเรือนและไม่เข้ามาทำกินในพื้นที่บริเวณนี้ เพราะลักษณะของพื้นที่เป็นป่าดง และลาดเอียงจากทิศตะวันออกสู่ทิศตะวันตก ซึ่งเป็นภูเขาลงมา ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน มีแต่ห้วยเล็กๆ จากอ่างธรรมชาติบนเขา เช่น ห้วยเกียง และห้วยใจ ปริมาณน้ำไม่พอเพียงในการทำเกษตร ชาวบ้านส่วนใหญ่จะปลูกบ้านเรือนรวมกลุ่มกันบริเวณที่ลุ่มซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านริมฝั่งถนนสายเชียงใหม่-พร้าว ชาวบ้านที่อาศัยในบ้านห้วยเกียงนี้ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากบ้านป่าขาม อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ จึงทำให้เกิดการเรียกกลุ่มบ้านห้วยเกียงอีกชื่อหนึ่งว่า บ้านป่าขาม

ในปี 2476 ได้มีการจัดตั้งโครงการชลประทานแม่แฝก มีพื้นที่รับน้ำในอำเภอสันทรายจำนวน 70,000 ไร่ (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จืด , 2542) และเนื่องจากมีที่ดินแปลงว่างเปล่าอยู่มากที่สามารถนำมาปรับปรุงและจัดสรรให้ราษฎรครอบครองทำประโยชน์ได้ รัฐบาลจึงออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินขึ้นในท้องที่อำเภอสันทรายในปี พ.ศ. 2480 เพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งสหกรณ์นิคม จัดสรรที่ดินว่างเปล่าใน อ.สันทราย จำนวน 8,127 ไร่ โดยมีหน่วยนิคมกสิกรรมสันทราย กรมสหกรณ์ กระทรวงเกษตร เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ปัจจุบันหน่วยนิคมกสิกรรมสันทรายได้เปลี่ยนชื่อเป็น นิคมสหกรณ์สันทราย ในจำนวนพื้นที่จัดสรรของนิคมสหกรณ์สันทรายทั้งหมด 8,127 ไร่ นั้น มีพื้นที่ในบ้านห้วยเกียงจำนวน 1,000 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่รับน้ำจากโครงการชลประทานแม่แฝก อยู่ทางทิศตะวันตกของคลองชลประทาน ซึ่งลักษณะ

ของพื้นดินเป็นที่ราบกว้างและอยู่ต่ำจากคลองชลประทาน การจัดสรรที่ดินของนิคมสหกรณ์
สันทราย จัดสรรให้เฉพาะเกษตรกรที่จบจากวิทยาลัยเกษตรกรรมแม่ใจเท่านั้น เพราะมี
วัตถุประสงค์ให้ใช้ความรู้ที่เรียนมาเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงสภาพดินและการเกษตร โดยจัด
สรรให้แปลงละ 30 ไร่ โดยมีข้อตกลงว่าจะต้องเข้ามาทำกิน ซึ่งปัจจุบันที่ดินเหล่านี้ได้รับโฉนดไป
หมดแล้ว

ส่วนที่ดินในทางทิศตะวันออกของคลองชลประทานแม่แฝก ปัจจุบันคือบ้านเกษตร
ใหม่มันเป็นที่ยราบสูง แห้งแล้ง ส่วนใหญ่เป็นป่าดง ชาวบ้านเรียกกันว่า ป่าแพะ ลักษณะเป็นดินแดง
และดินลูกรัง ไม่มีผู้อยู่อาศัย เพราะแห้งแล้ง ขาดน้ำ ในปัจจุบันที่ดินบริเวณนี้ได้เปลี่ยนสภาพเป็น
บ่อดิน เพราะชาวบ้านขุดดินขายแก่คนภายนอกชุมชน

ในปี 2497 นายหมื่น จันขาว นายจู ปาวิน ซึ่งเป็นราษฎรในหมู่บ้านใกล้เคียง
ได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยและทำกินโดยแผ้วถางป่า ปลูกถั่วปลูกมัน ปลูกมะม่วงและลำไย
ครอบครัวละประมาณ 13-15 ไร่ จากนั้นได้มีผู้เข้ามาจับจองแผ้วถางเป็นสมบัติส่วนตัวหลายราย
แต่ก็ทนความลำบากไม่ไหว ก็ย้ายกลับออกไป จนประมาณเมื่อปี พ.ศ. 2504-2505 ได้มีผู้เข้ามา
จับจองที่ดินที่เหลือทั้งหมดเป็นของตนเองโดยทำการแผ้วถางหน้าดินเป็นจุดๆ จุดละประมาณ
5-10 ไร่ แล้วปลูกกระท่อมให้คนงานอยู่อาศัย เป็นลักษณะเช่นนี้จนเต็มพื้นที่ เมื่อชาวบ้านนำวัว
ควายไปเลี้ยงก็จับข้อนาบุกรุกที่ดิน ประมาณ 7-8 ปีเป็นเช่นนี้ตลอด จนชาวบ้านทนไม่ได้ จึงแจ้ง
พ่อหลวงบ้าน ซึ่งในขณะนั้นเป็นพ่อหลวงทอง ตาลผัด พ่อหลวงบ้านจึงพาลูกบ้าน
หมู่ 3 ไปร้องเรียนกับนายอำเภอสันทราย ซึ่งขณะนั้นเป็นสมัยนายอำเภอเกรียงไกร ดวงวิไล
นอกจากนั้น พ่อหลวงบ้านยังพาลูกบ้านไปร้องเรียนที่ศาลากลางอีกด้วย หลังจากนั้น นายอำเภอ
จึงสอบสวนหาข้อเท็จจริง แล้วส่งเรื่องฟ้องศาล ในปี พ.ศ. 2511 ขณะที่เรื่องยังดำเนินอยู่ในศาลนั้น
ชาวบ้านหมู่ 3 ได้เก็บเงินลงขันกันเป็นค่าทนายความที่ว่าความให้ โดยลงขันกันตั้งแต่ 5 บาทขึ้นไป
ถ้าใครมีชื่อเป็นคู่กรณีก็จะเสียค่าทนายความคนละ 500 บาท คู่คดีกันจนถึงปี 2518 ศาลก็ตัดสิน
ให้ชาวบ้านห้วยเกียงชนะคดี ให้ผู้จับจองที่ดินคืนที่ดินในส่วนที่จับจองให้กับหมู่บ้าน และคืนให้แก่ผู้
จับจองซึ่งได้ทำการปลูกผลไม้ยืนต้นและปลูกสิ่งก่อสร้างเป็นถาวรวัตถุแล้วเป็นจำนวน 60 ไร่

ต่อจากนั้น นายอำเภอเกรียงไกร ดวงวิไล ก็ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านทำการ
จัดสรรที่ดินทั้งหมดประมาณ 600 ไร่ ดังนี้

1. จัดสรรให้เป็นที่พักอาศัยและทำมาหากิน จำนวนประมาณ 122 แปลง ขนาดของ
พื้นที่แล้วแต่ลักษณะของพื้นที่ ถ้าพื้นที่นั้นได้ทำการปรับปรุงหน้าดินเป็นที่ราบแล้วก็จะได้แปลงละ
1 ไร่ 2 งาน ถ้าแปลงไหนมีแต่ป่าไม้ดง ป่าแพะ ก็จะได้ 2-3 ไร่ ถ้าแปลงไหนมีแต่ป่าดงและเป็นดิน
ลูกรังก็จะได้ 4 ไร่ ตามลำดับ

2. จัดสรรไว้เป็นที่สาธารณประโยชน์สำหรับหมู่บ้านในสภาพหน้า เช่น สร้างวัด โรงเรียน สถานอนามัย หรือสนามเด็กเล่น จำนวน 60 ไร่

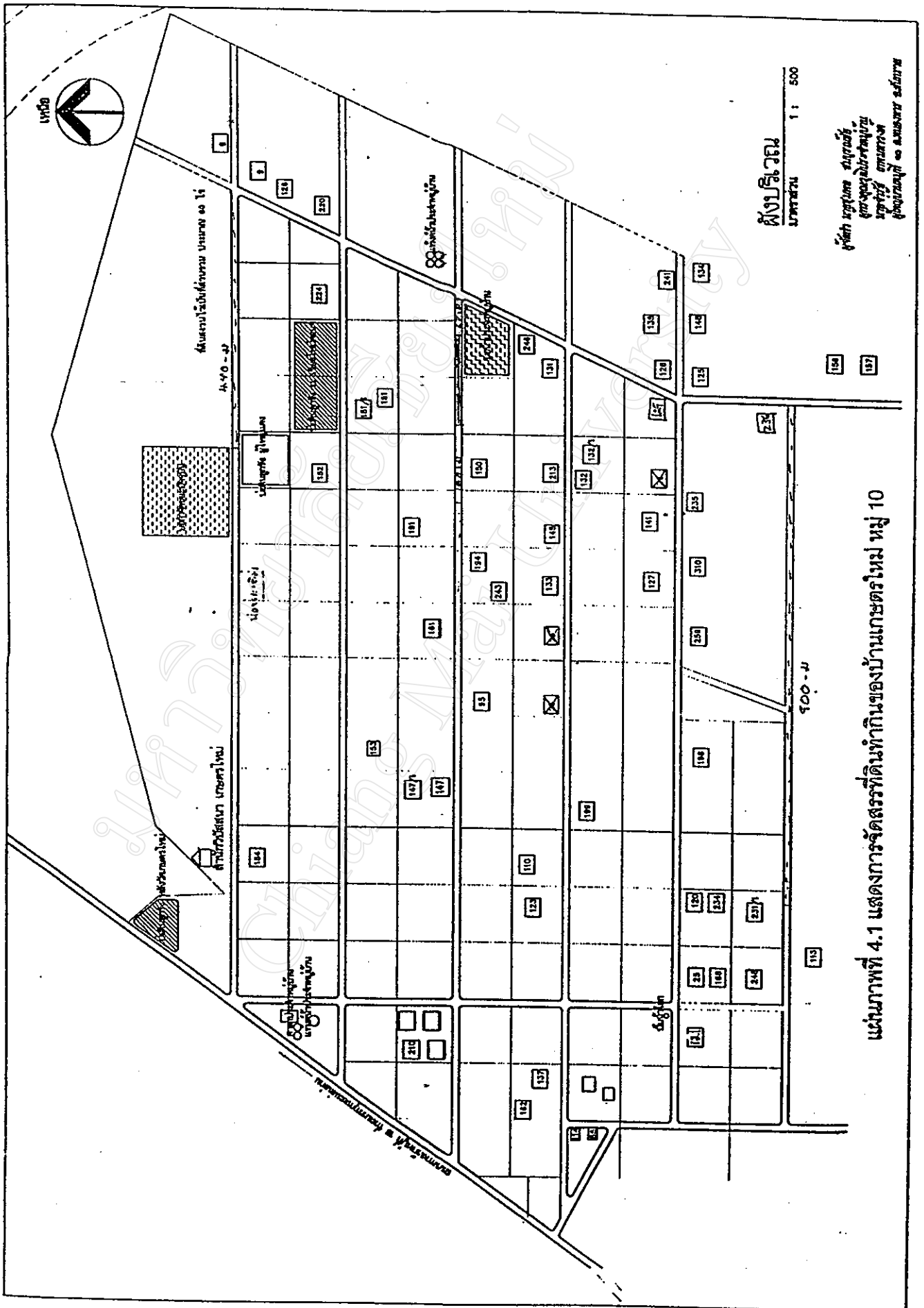
3. จัดสรรไว้เป็นที่สร้างศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน 3 ไร่

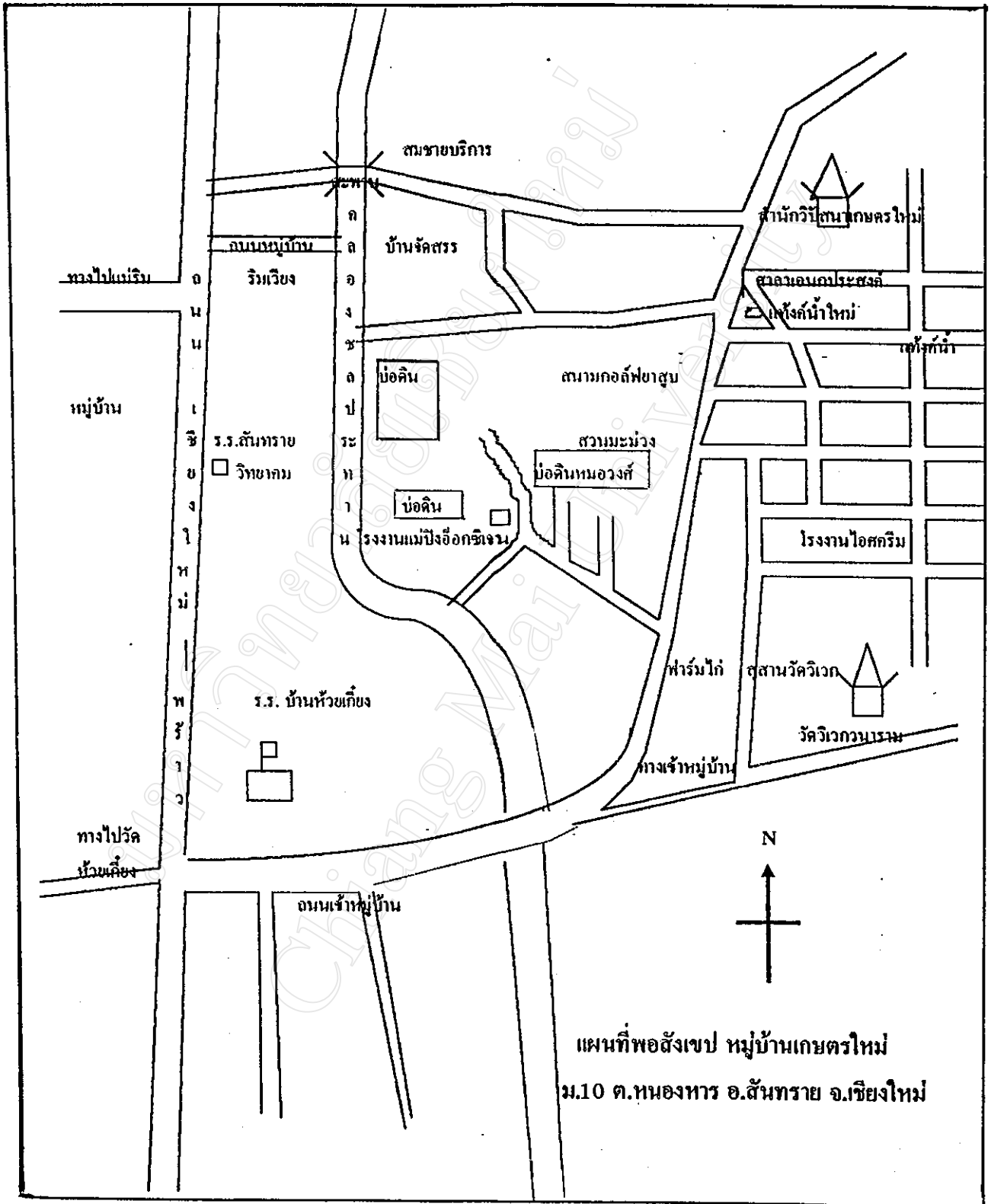
4. จัดสรรไว้เป็นที่สร้างอ่างเก็บน้ำ 12 ไร่

การจัดสรรที่ดินให้กับประชาชนนั้น นายอำเภอได้ประกาศให้ชาวบ้านในตำบลหนองหารได้รับทราบและร่วมลงชื่อจับจองที่เพื่อพัฒนาเป็นที่ทำกินและอยู่อาศัยในครั้งนี้ด้วย แต่ชาวบ้านห้วยเกียงเห็นว่าในขณะที่ต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินที่เป็นของหมู่บ้านมาก่อนกลับมาเป็นที่ดินของหมู่บ้านอีกครั้งโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น เป็นการต่อสู้ของชาวห้วยเกียงทั้งหมด ฉะนั้นที่ดินทั้งหมดจึงควรจะเป็นที่ดินของชาวบ้านห้วยเกียงเท่านั้น จึงดำเนินการจัดสรรที่ดินทั้งหมดให้กับชาวบ้านห้วยเกียงซึ่งขณะนั้นมีประมาณ 300 หลังคาเรือน โดยการจับฉลาก และให้เข้าไปทำกินทันที เมื่อประชาชนหมู่บ้านอื่นๆเข้ามาเพื่อจะจับจองเป็นที่ทำกินก็พบว่าที่ดินเหล่านั้นชาวบ้านหมู่บ้านห้วยเกียงเข้าไปจับจองเป็นที่ทำกินแล้ว รายละเอียดการจัดสรรที่ดิน ตามแผนภาพที่ 4.1

ในปี 2527 แยกเป็นหมู่บ้านเกษตรใหม่ ฟอหลวงอ้าย ปาขันธุ์ พร้อมด้วยกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านที่อาศัยในเขตที่จัดสรร ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า บ้านป่าแฉะ เห็นว่าบริเวณพื้นที่การปกครองของ หมู่ที่ 3 บ้านห้วยเกียงมีบริเวณกว้างมากเกินไป ฟอหลวงไม่สามารถให้การดูแลได้ทั่วถึง จึงขอแยกหมู่บ้านเพื่อจะได้คัดเลือกฟอหลวงบ้านที่อยู่ใกล้ๆ กันสามารถดูแลกันได้ทั่วถึง จึงเสนอไปที่อำเภอสันทราย ทางอำเภอเห็นชอบด้วยจึงแยกหมู่บ้านออกมาเป็นหมู่บ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 และได้คัดเลือกฟอหลวงใหม่ขึ้น ได้แก่ นายดวงจันทร์ สุริยะวงศ์ เป็นฟอหลวงคนแรกของ หมู่ 10 และได้ทำการปกครองหมู่บ้านจนถึงปี 2537 ก็ลาออก มีการเลือกตั้งใหม่ ผลการเลือกตั้งนายจำรัส เทพมหาวงค์ ได้รับเลือกเป็นฟอหลวงบ้านสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน (กรกฎาคม 2542) และจะครบกำหนด 4 ปี ในเดือนพฤศจิกายน 2542

หลังจากได้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ชาวบ้านก็เข้าไปทำกิน บ้างก็ปลูกผลไม้ พวกฝรั่ง มะม่วง ลำไย และพืชล้มลุกจำพวก มันเทศ ถั่ว ข้าวโพด บ้างก็ใช้เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย แต่ลักษณะของดินบางส่วนจะเป็นดินแดง ดินลูกรัง ซึ่งไม่สามารถจะเพาะปลูกได้ กลุ่มที่ได้พื้นที่ในส่วนนี้จึงขายกรรมสิทธิ์ให้นายทุนที่อยู่นอกชุมชน ซึ่งนายทุนเหล่านั้นก็จะทำการขุดเอาดินไปขายให้กับกลุ่มผู้ทำธุรกิจบ้านจัดสรร ประมาณปี 2533-2540 เป็นระยะเวลาที่ธุรกิจการก่อสร้างในเชียงใหม่ดำเนินไปอย่างกว้างขวาง ทำให้การขุดดินขายเป็นธุรกิจที่สร้างกำไรอย่างมากมายให้กับนายทุน แต่ทรัพยากรของบ้านเกษตรใหม่ถูกรบกวนมากขึ้น ดินถูกขุดไปขายจนหมู่บ้านมีบ่อดินขนาดใหญ่ตั้งแต่ 4 ไร่ขึ้นไปจนถึงขนาด 60 ไร่ จำนวนทั้งสิ้นถึง 9 บ่อ เป็นบ่อดินของเอกชนจำนวน 6 บ่อ และเป็นบ่อดินของหมู่บ้านจำนวน 3 บ่อ

แผนที่พอดังเจป หมู่บ้านเกษตรใหม่
ม.10 ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

แผนภาพที่ 4.2 แสดงแผนที่หมู่บ้านเกษตรใหม่พอดังเจป

4.1.2 ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

4.1.2.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศ

บ้านเกษตรใหม่เป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ในจำนวนทั้งสิ้น 13 หมู่ อยู่ห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศตะวันออก เชียงเหนือตามเส้นทางหลวงจังหวัด หมายเลข 1001 (เชียงใหม่-พร้าว) ประมาณ 14 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านแม่เตาไห หมู่ 1 และบ้านดอยน้อย หมู่ 13
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านวิเวก หมู่ 8 และบ้านโป่ง หมู่ 6 ตำบลป่าไผ่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับเขตป่าสงวน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านสหกรณ์ หมู่ 11 และหมู่ 3 บ้านห้วยเกียง โดยมีทางหลวงจังหวัดเชียงใหม่พร้าวเป็นแนวเขต

ลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้าน

เป็นที่ราบเชิงเขาระดับความสูงประมาณ 300-947 เมตร (ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง) ลักษณะเป็นพื้นที่ลาดเอียงมาทางทิศตะวันตก ทิศตะวันออกมีภูเขาซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ม่อนดินสอ มีคลองชลประทานแม่แฝกไหลผ่านในแนวเหนือใต้ ทำให้พื้นที่ด้านตะวันตกของคลองเป็นพื้นที่รับน้ำของชลประทาน แต่พื้นที่ด้านตะวันออกของแม่น้ำขึ้นไปเป็นที่ลาดชัน น้ำชลประทานไม่สามารถไหลขึ้นไปได้ เกษตรกรจะใช้น้ำได้โดยวิธีใช้เครื่องสูบน้ำขึ้นไป บ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 7,270 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย, 2542)

สภาพภูมิอากาศ

จากสถานที่ตั้งของหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่เพียง 14 กิโลเมตร สภาพภูมิอากาศโดยรวมจะมีอุณหภูมิเฉลี่ยในปี 2541 ระหว่าง 8.3-41.6 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนในปี 2541 ประมาณ 753.8 มิลลิเมตร เดือนที่มีอุณหภูมิสูงสุดคือเดือนพฤษภาคม วัดได้ 41.6 องศาเซลเซียส เดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุดวัดได้ 8.3 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม (สถานีตรวจอากาศ สถานีทดลองพืชไร่แม่ใจ, 2541)

4.1.2.2 ทรัพยากร การคมนาคม และสาธารณูปโภค

ดิน ลักษณะของดินในบ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 แบ่งตามความเหมาะสมของดินกับพืชเศรษฐกิจ โดยกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่าดินในพื้นที่บ้านเกษตรใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีดินตามหน่วยที่ดินที่ 22 ที่ 44 และที่ 48 B ซึ่งหมายถึงลักษณะของดินดังต่อไปนี้

หน่วยที่ดินที่ 22

หน่วยที่ดินนี้เป็นกลุ่มดินมีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วน มีสีน้ำตาลปนเทาหรือน้ำตาลอ่อน พบจุดประสีเทาสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนเหลืองตลอดชั้นดิน ส่วนใหญ่จะมีแร่ไมก้าปะปนอยู่ด้วย เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบส่วนบนต่ำของสันดินริมน้ำ มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ปฏิกริยาดินเป็นกรดแก่ถึงเป็นกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5 – 7.0

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ในฤดูฝนใช้ปลูกข้าว บริเวณที่มีแหล่งน้ำสามารถปลูกพืชผัก ถั่วต่างๆ และยาสูบได้ในฤดูแล้ง ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ค่อยมี แต่ถ้านำมาใช้ทำนาดินอาจขาดแคลนน้ำได้ในช่วงฝนแล้ง

หน่วยที่ดินที่ 48

หน่วยที่ดินนี้เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินบนส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินปนเศษหินหรือปนกรวด ก้อนกรวดส่วนใหญ่เป็นหินกลมมน อาจพบหินพื้นต้นกว่า 50 ซม. สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดง พบบริเวณพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนชันจนถึงเนินเขาเป็นดินตื้นมาก มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดแก่ มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 – 5.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดินของหน่วยที่ดินนี้ได้แก่ ดินตื้นมาก บริเวณที่มีความลาดชันสูง เกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย นอกจากนั้นดินยังมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำอีกด้วย

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าละเมาะ และทุ่งหญ้าธรรมชาติบางแห่งใช้ปลูกพืชไร่ หรือไม้โตเร็ว

หน่วยที่ดินที่ 44

หน่วยที่ดินนี้เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นดินพวกดินทราย สีเทาหรือน้ำตาลอ่อน เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำหรือเกิดจากการสลายตัวของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ดอนที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นจนถึงเชิงเขา เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีมาก

เกินไป มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำมาก ปฏิกริยาดินเป็นกรดแก่ถึงเป็นด่างปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5–8.0

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดินของหน่วยที่ดินนี้ได้แก่ เนื้อดินเป็นทรายจัด พืชมีโอกาสดูดน้ำได้ง่าย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและโครงสร้างไม่ดี บริเวณที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ เช่น มันสำปะหลัง ข้าว สับปะรด ปอ ส่วนไม้ยืนต้น ได้แก่ มะพร้าว และมะม่วงหิมพานต์ บางแห่งเป็นป่าเต็งรังหรือทุ่งหญ้าธรรมชาติ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , 2533) รายละเอียดแสดงลักษณะดินตามแผนภาพที่ 4.3

แหล่งน้ำผิวดิน

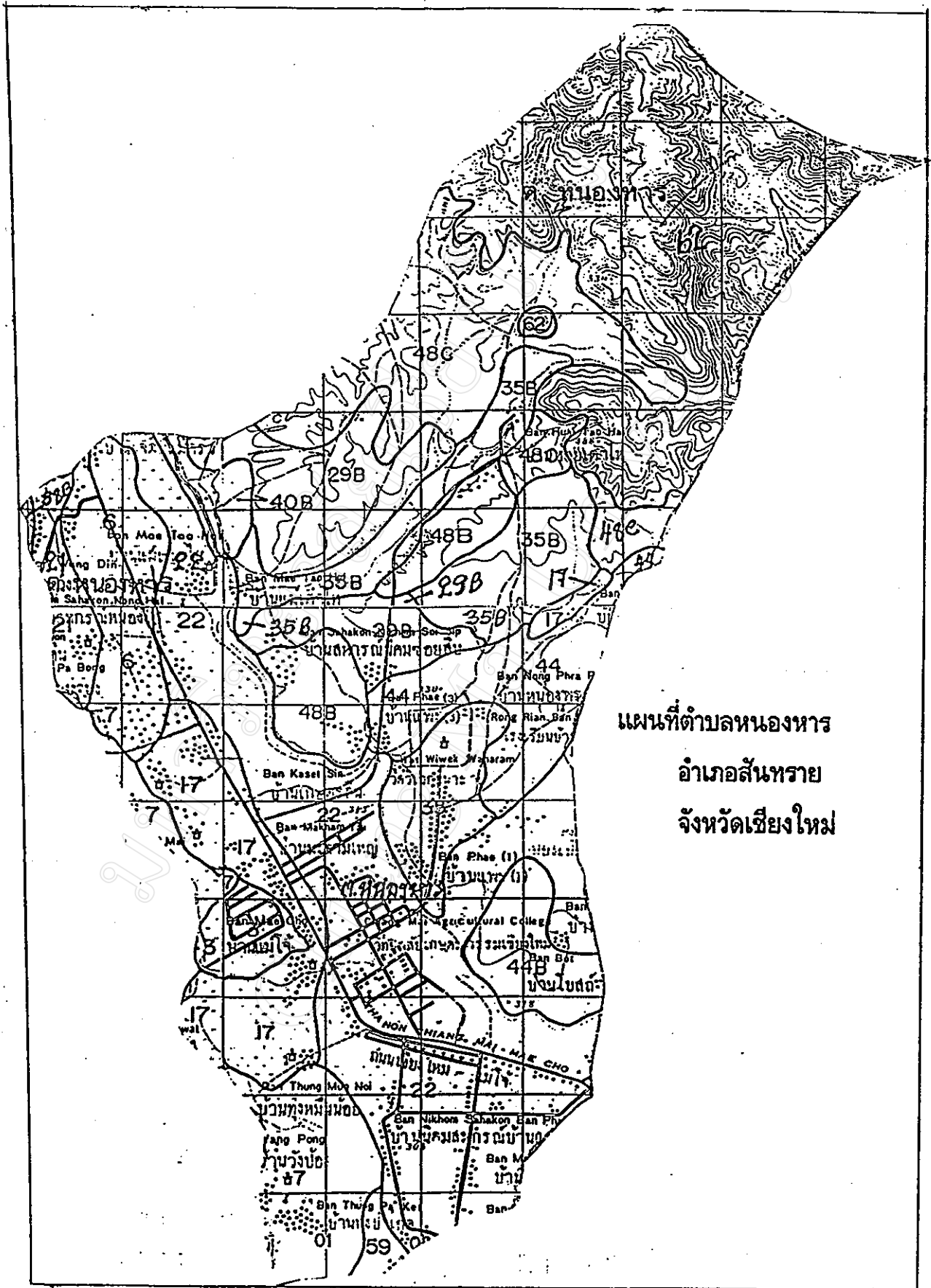
บ้านเกษตรใหม่มีแหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญต่อการเกษตรในฤดูแล้งดังนี้

1. โครงการชลประทานแม่แฝก ตั้งอยู่หมู่ 7 บ้านสหกรณ์นิคมห้วยงาน ตำบลแม่แฝก ห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ 41 กิโลเมตร รับน้ำจากแม่น้ำปิง ซึ่งไหลมาจากทางทิศเหนือของอำเภอสันทราย ลงมาบรรจบกับแม่น้ำวัด ห่างจากที่ตั้งของชลประทานแม่แฝกไปทางทิศเหนือ 8 กิโลเมตร ลักษณะการส่งน้ำโครงการมีคลองส่งน้ำสายใหญ่ 1 สาย ยาว 36 กิโลเมตร อยู่ทางฝั่งซ้ายของลำน้ำแม่ปิง จากตำบลแม่แฝกผ่านตำบลแม่แฝกใหม่ ตำบลหนองหาร ตำบลป่าไผ่ ปลายคลองชลประทานไปลงน้ำแม่กวง ที่หมู่ 1 ตำบลเมืองเลน สามารถส่งน้ำได้เต็มที่ประมาณ 10 ลูกบาศก์เมตรวินาที มีคลองส่งน้ำ 17 สาย โดยมีประตูกั้นน้ำเพื่อปิดน้ำตามต้องการ น้ำที่เหลือจากคลองชลประทานสายใหญ่ทิ้งลงแม่น้ำกวง น้ำที่เหลือจากคลองซอย 1-4 ระบายทิ้งลงแม่น้ำปิง น้ำที่เหลือจากคลอง 5-16 ระบายลงน้ำแม่หนองหาร

พื้นที่รับน้ำของบ้านเกษตรใหม่ มีจำนวน 1,000 ไร่ (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด , 2542 อ้างแล้ว)

2. น้ำจากห้วยบนภูเขาต้นน้ำลำธารจากอ่างเก็บน้ำที่สร้างขึ้นบริเวณภูเขา เพื่อเก็บกักน้ำจากลำห้วยต่างๆ ในฤดูฝน จ่ายไปให้กับพื้นที่การเกษตรในฤดูแล้ง ได้แก่

อ่างเก็บน้ำห้วยไค้ ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลป่าไผ่ เป็นเขื่อนดินกั้นภูเขาสองลูกเก็บน้ำได้ล้านลูกบาศก์เมตร จากห้วยต้นกอก ห้วยมะปราง ห้วยน้ำขุ่น และห้วยเสือ ไหลมาลงอ่างเก็บน้ำ สามารถส่งน้ำให้ตำบลป่าไผ่ ตำบลหนองหาร

แผนภาพที่ 4.3 แสดงลักษณะของดินในพื้นที่ตำบลหนองบัว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การคมนาคม

การคมนาคมเข้าสู่หมู่บ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 ต.หนองหาร อ.สันทราย มี 4 เส้นทาง ดังนี้

1. เส้นทางหลวงเชียงใหม่-พร้าว หมายเลขที่ 11 ประมาณกิโลเมตรที่ 11 มีถนนลาดยางแอสฟัลท์กว้างประมาณ 7 เมตร เข้าหมู่บ้านเป็นระยะทางตั้งแต่ปากทางเข้าหมู่บ้านถึงท้ายหมู่บ้านประมาณ 6 กิโลเมตร
2. เส้นทางหลวงเชียงใหม่-พร้าว หมายเลขที่ 11 ประมาณกิโลเมตรที่ 10 บริเวณหน้าตลาดแม่ใจ มีถนนลาดยางเข้าหมู่บ้านผ่านระหว่างสถานีประมงเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยแม่ใจ เลียบคลองชลประทานไปบรรจบกับถนนเข้าหมู่บ้านในข้อ 1
3. เส้นทางเลียบคลองชลประทานไปทางทิศตะวันออกถึงบ้านศรีบุญเรือง ต.ป่าไผ่ บรรจบกับถนนสันทรายแม่ใจสายเก่า ลักษณะของถนนเลียบคลองชลประทานเป็นถนนลูกรัง
4. เส้นทางเลียบคลองชลประทาน (ลักษณะถนนลูกรังกว้างประมาณ 3 เมตร) ไปทางทิศเหนือ ประมาณ 4 กิโลเมตร ถึงสะพานบ้านแม่เตาไห เลี้ยวซ้ายผ่านบ้านสหกรณ์ชอย 10 ประมาณ 1 กิโลเมตร บรรจบกับถนนเชียงใหม่พร้าวประมาณกิโลเมตรที่ 13

สำหรับเส้นทางคมนาคมในหมู่บ้านระหว่างชอยต่างๆ เป็นเส้นทางลาดยางแอสฟัลท์ทั้งหมด ขนาดกว้างประมาณ 3.5 เมตร

การสาธารณูปโภค

มีถนนลาดยางแอสฟัลท์กว้างประมาณ 3.50 เมตร ยาวตั้งแต่ทางแยกจากถนนสันทราย-พร้าวผ่านหมู่บ้านจนถึงไร่ประพัฒน์ ประมาณ 7 กิโลเมตร สำหรับถนนภายในหมู่บ้าน ยาวประมาณ 6,000 เมตร เป็นถนนลาดยางแอสฟัลท์ กว้างประมาณ 4 เมตร ได้รับงบประมาณจากเทศบาลนครเชียงใหม่ในปี 2539 จัดสรรให้ พร้อมกับการก่อสร้างประปาหมู่บ้านเป็นหอถังสูงวางท่อหลักทั่วหมู่บ้านและติดตั้งระบบไฟฟ้าทั่วหมู่บ้าน

4.1.3 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

ลักษณะทางสังคมของชาวบ้านเกษตรใหม่จะเป็นแบบพึ่งพาอาศัยกันโดยยึดเอาผู้นำหมู่บ้านเป็นหลัก ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สังเกตได้จากการร่วมแรงกันปรับปรุงถังพักน้ำ ที่กรองน้ำในระบบประปาหมู่บ้าน มีการจัดเวรให้แต่ละบ้านส่งตัวแทนเข้าร่วมโครงการในแต่ละวันจนงานเสร็จโดยกรรมการหมู่บ้านเป็นหลัก เมื่อเกิดปัญหาเช่นคนขาดงานหรือแรงงานไม่พอ คณะกรรมการหมู่บ้านก็จะเป็นผู้แก้ไขปัญหาซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่จะเชื่อฟังและ

ปฏิบัติตาม การเคารพและเชื่อฟังผู้อาวุโส ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน และความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ ก็ยังถือปฏิบัติกันอยู่เช่น ปีใหม่ก็มีการค้าหัวผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ

ชาวบ้านเกษตรใหม่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วัดที่ชาวบ้านไปทำบุญกันส่วนใหญ่จะเป็นวัดห้วยเกียง วัดวิเวก และวัดแม่ใจ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านแม่ใจบ้าง หมู่บ้านห้วยเกียงบ้าง เมื่อถึงเวลาทำบุญจึงไปทำบุญที่วัดเดิมของตนเองที่เคยทำบุญมาก่อนหรือเป็นศรัทธาเดิม บ้านเกษตรใหม่จึงไม่มีวัดที่เป็นแหล่งรวมของคนในหมู่บ้าน มีสำนักวิปัสสนาเกษตรใหม่ในหมู่บ้าน ซึ่งแยกมาจากวัดทรายงาม จังหวัดสุพรรณบุรี แต่พระสงฆ์ก็ไม่ได้มีกิจกรรมใดๆ ร่วมกับหมู่บ้าน เช่น การบิณฑบาตร พระสงฆ์ได้นำรถยนต์ของวัดไปรับบิณฑบาตรใน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ทุกวัน ไม่ได้บิณฑบาตรในหมู่บ้านเกษตรใหม่

นอกจากนั้น ชาวบ้านก็นับถือผีเจ้าทรงต่างๆ ในหมู่บ้านมีผู้หญิงที่เป็นแม่ชีของเจ้าเข้าทรงต่างๆ หลายบ้าน ซึ่งทุกปีก็จะมีการจัดงานชุมนุมเจ้าต่างๆ ตามบ้านของแม่ชี มีการเลี้ยงอาหารและการเปิดเพลงให้เต้นตามจังหวะ ซึ่งเรียกกันว่าขึ้นครุ กลุ่มที่เป็นคนทรงหรือแม่ชีก็จะแต่งตัวตามที่ผีเจ้าเข้าทรงของตนเองให้แต่ง ซึ่งมีสีชุดขาด มาร่วมงานกัน เป็นที่ครึกครื้น การเข้าทรงนี้ชาวบ้านเชื่อว่า เจ้าพ่อหรือเจ้าแม่ที่ทรงอยู่จะช่วยดูแลสุขภาพให้แข็งแรงไม่เจ็บป่วย หรือบางทีของมีค่าในบ้านหายไป เจ้าพ่อเจ้าแม่ที่เข้าทรงก็อาจช่วยได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ

ประชากร บ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 มีจำนวนครัวเรือน 217 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 723 คน เป็นชาย 351 คน หญิง 372 คน (โรงพยาบาลอำเภอสันทราย , 2542)

โรงเรียน ส่วนใหญ่ชาวบ้านเกษตรใหม่ส่งบุตรหลานเรียนที่โรงเรียนบ้านห้วยเกียง ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสพช. เมื่อจบ ป.6 ก็เรียนต่อที่โรงเรียนสันทรายวิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมสังกัดกรมสามัญศึกษา ทั้ง 2 โรงเรียนอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 4 กิโลเมตร

ลักษณะอาชีพและการดำรงชีวิต บ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 เป็นหมู่บ้านตั้งใหม่ อาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไปและอาชีพเกษตรกร ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เช่น กุหลาบ บัวสวรรค์ ไม้ประดับต่างๆ และไม้ผลจำพวกฝรั่ง ลำไย มะม่วง ซึ่งชาวบ้านจะมีที่ทำกินประมาณ 1-5 ไร่ บ้านเกษตรใหม่ไม่มีตลาดในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะจับจ่ายซื้อของที่ตลาดแม่ใจก่อนเข้าหมู่บ้าน มีร้านค้าเล็กๆ ภายในหมู่บ้านประมาณ 3 แห่งที่จำหน่ายสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก และของใช้เบ็ดเตล็ดอื่นๆ

การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ จะจำหน่ายกับตลาดภายนอกหมู่บ้าน เช่น ในตัวเมืองเชียงใหม่ และอำเภอใกล้เคียง

การสาธารณสุข หมู่บ้านเกษตรใหม่ เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลอำเภอสันทราย อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 4 กิโลเมตร มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ไว้คอยช่วยเหลือชาวบ้านที่ป่วยเจ็บเล็กๆ น้อยๆ ในหมู่บ้าน และมีกองทุนยาภายในหมู่บ้าน

การปกครอง เมื่อแยกหมู่บ้านออกมาจากหมู่ 3 บ้านห้วยเกียง ในปี 2527 ก็คัดเลือกผู้ใหญ่บ้านตามระเบียบการปกครองของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งกำหนดให้มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลลูกบ้าน ผลการคัดเลือก ได้นายดวงจันทร์ สุริยวงศ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ต่อมากรมการปกครองได้ประกาศให้ตำบลหนองหารเป็นเขตสุขาภิบาล เนื่องจากบ้านหมู่ 10 เกษตรใหม่ มีลักษณะของพื้นที่ติดกับถนนเชียงใหม่-พร้าว ยาวเข้าไปทางทิศตะวันออกถึง 8 กิโลเมตร จึงแบ่งบ้านหมู่ 10 เกษตรใหม่ ส่วนหนึ่งเป็นเขตสุขาภิบาล โดยใช้แนวคลองชลประทานเป็นเส้นแบ่งเขต ด้านตะวันตกของคลองลงมาเป็นเขตสุขาภิบาล ด้านตะวันออกของคลองขึ้นไปเป็นเขตองค์การบริหารส่วนตำบล และเมื่อเขตสุขาภิบาลได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล บ้านหมู่ 10 เกษตรใหม่ ก็อยู่ในเขตเทศบาลด้วยเช่นกัน ตามพื้นที่สุขาภิบาลเดิม ทำให้การดูแลพื้นที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งอยู่ในเขตเทศบาลและอีกส่วนอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

ในปี 2537 พ่อหลวงจันทร์ สุริยวงศ์ ลาออก มีการเลือกตั้งใหม่ ผู้ได้รับคัดเลือกคือ พ่อหลวงจรัส เทพมหาวงค์ ซึ่งจะหมดวาระในเดือนพฤศจิกายน 2542

องค์กรทางสังคม

1. องค์กรจัดตั้งที่เป็นทางการ ได้แก่

- กลุ่มเกษตรกร จัดตั้งโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ผู้นำหมู่ 10 คือ นายถวิล มูลเมือง
- กลุ่มแม่บ้าน จัดตั้งโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ประธานกลุ่มแม่บ้าน หมู่ 10 คือ นางวิจิตรา เกิดลามา มีสมาชิก 68 ราย
- กลุ่มสหกรณ์นิคมการเกษตร จัดโดย กรมสหกรณ์ กระทรวงเกษตร ประธานกลุ่ม หมู่ 10 คือ นายศรีทัศน์ ทองป่อ

2. องค์กรที่ไม่เป็นทางการ เป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คือ

- กลุ่มฌาปนกิจศพบ้านห้วยเกียง ประธานกลุ่มคือ นายประสิทธิ์ บัญญาเป็ง

- กลุ่มคัดค้านการฝังกลบมูลฝอย เป็นกลุ่มที่เกิดจากความพร้อมใจของประชาชนในชุมชน จึงไม่มีหัวหน้ากลุ่ม

4.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน

หน่วยงานของรัฐที่เข้ามามีบทบาทกับชุมชนอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่ปี 2480 จนสามารถจัดตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์นิคมขึ้นมาได้นั้นคือ นิคมสหกรณ์สันทราย ซึ่งมีสำนักงานตั้งอยู่ริมถนนสายเชียงใหม่-พร้าว หมู่ 11 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย หน่วยงานดังกล่าวได้ดำเนินการจัดสรรที่ดินให้แก่สมาชิกนิคมสหกรณ์โดยใช้ พรบ. จัดสรรที่ดินเพื่อการครองชีพ ปี 2511 ครอบครัพละ 15-30 ไร่ และออกโฉนดให้ในปี 2510-2516 ซึ่งปัจจุบันเป็นสมาชิกในหมู่ 10 ก็ได้รับโฉนดหมดแล้วทุกราย นอกจากนี้ สหกรณ์ยังได้จัดบริการธุรกิจและส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชนด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- จัดสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ในหมู่สมาชิก
- จัดบริการเกี่ยวกับ พรบ.ประกันภัยรถยนต์และจักรยานยนต์
- ส่งเสริมอาชีพ กลุ่มทำนา กลุ่มถั่วเหลือง กลุ่มสตรีสหกรณ์ กลุ่มโคนม
- อนุญาตให้ส่วนราชการใช้ที่ดินในเขตนิคม เช่น โรงเรียนบ้านห้วยเกียง โรงเรียนสันทรายวิทยาคม

ปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานนิคมสหกรณ์สันทรายกับชุมชนบ้านเกษตรใหม่ ยังอยู่ในสถานภาพที่ดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันและกัน

สำหรับหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐที่มีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสาธารณูปโภคนั้น หมู่บ้านไม่ได้รับการพัฒนาในส่วนนี้เลย เช่น ถนนเข้าหมู่บ้านระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร จากทางแยกถนนเชียงใหม่พร้าวเดิมเป็นทางเกวียน ต่อมา มีการปรับปรุงให้เป็นถนนดินลูกรังโดยกลุ่มสมาชิกนิคมสหกรณ์สันทราย กว้าง 4 เมตร และได้เสนอขอปรับปรุงถนนกับทางอำเภอสันทรายแต่ก็ไม่ได้รับการปรับปรุง จนกระทั่งในปี 2533 กลุ่มบรรพบุรุษทุกคนที่รับจ้างขนดินในหมู่บ้านออกไปจำหน่ายนอกหมู่บ้านร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านปิดถนนเพื่อเก็บเงินค่าวิ่งผ่านถนนและนำเงินมาลาดยางและซ่อมแซมถนน ระยะทาง 6 กิโลเมตร กว้าง 4 เมตร

สำหรับถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตนั้น เป็นการสร้างตามข้อตกลงของชาวบ้านกับเทศบาลในกรณีที่ตกลงให้เทศบาลนำขยะมากำจัดแบบฝังกลบที่ถูกหลักสุขาภิบาลในบ่อดินของหมู่บ้าน พร้อมทั้งการติดตั้งระบบประปาหมู่บ้าน ตลอดจนไฟฟ้าในหมู่บ้าน

ซึ่งทางอำเภอสันทรายได้สนับสนุนให้ชาวบ้านรับเอาขยะมากำจัดโดยการฝังกลบในบ่อดินของหมู่บ้านโดยการจัดประชุมชาวบ้านและชี้แจงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งจะได้เร็วกว่ารอให้อำเภอเป็นผู้จัดสรรให้ มีการประชุมผู้นำชุมชนเป็นจำนวนหลายครั้ง ทำการประชุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยผู้แทนของอำเภอสันทราย ซึ่งประกอบด้วยนายอำเภอ ปลัดอำเภอ บางครั้งก็มีปลัดจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดมาร่วมประชุมด้วย

ด้านสาธารณสุข

เดิมชาวบ้านไปรับบริการสาธารณสุขที่สาธารณสุขตำบลหนองหาร ซึ่งตั้งอยู่ที่ หมู่ 11 บ้านไร่ ต่อมาได้ยกสถานภาพเป็นโรงพยาบาลสันทราย มีการจัดตั้งอาสาสมัครสาธารณสุขในหมู่บ้าน และกองทุนยา ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านหมู่ 10 ก็ไปรับบริการที่โรงพยาบาลอำเภอสันทราย

ด้านการส่งเสริมอาชีพ

ปัจจุบันบ้านเกษตรใหม่ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมประมาณ 102 ครัวเรือน การส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร ส่วนมากชาวบ้านจะมีความสัมพันธ์เป็นอย่างดีกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งจะแนะนำและอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกไม้ผล และไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านหมู่ 10 นอกจากนี้ ยังได้รับการส่งเสริมอาชีพจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้อีกด้วย เช่น การเพาะเห็ดฟาง การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา เป็นต้น

ในส่วนการปกครองส่วนท้องถิ่นระดับอำเภอนั้นส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะที่หน่วยงานของราชการเป็นตัวแทนให้กับหน่วยงานของราชการด้วยกัน ความสัมพันธ์จะเป็นในรูปแบบของการชี้แนะให้ยอมรับสภาพที่เป็นอยู่ มากกว่าการเอื้ออาทรและเห็นใจในความเดือดร้อนของประชาชนในชุมชนที่ต้องรับสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ได้มาตรฐาน และเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ต้องการผลประโยชน์จากชุมชนมากกว่าการให้ประโยชน์แก่ชุมชน ซึ่งจะเห็นได้จากการพยายามเจรจาให้ชาวบ้านยอมรับการจัดการขยะแบบฝังกลบในบ่อดินของหมู่บ้านหลายๆ ครั้งของผู้ในระดับนายอำเภอ

ปัจจุบันการปกครองได้เปลี่ยนเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหรือ อบต. และมีสำนักงานตั้งอยู่ใกล้กับหมู่บ้านเกษตรใหม่ จึงทำให้เจ้าหน้าที่เห็นสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชนมากขึ้น ความสัมพันธ์จึงเป็นในลักษณะเอื้ออาทรซึ่งกันและกันมากกว่าการมุ่งเอาแต่ประโยชน์เช่นแต่ก่อนมา เช่น การพยายามให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยการให้ชุมชนจัดสรรกำลังคนและวางแผนการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของอบต. ในการจัดสร้างที่กรองน้ำประจำหมู่บ้านในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2542 ที่ผ่านมา

4.1.5 คุณค่าการใช้ประโยชน์ที่ดิน

บ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 มีพื้นที่ทั้งหมด 7,270 ไร่ มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินดังนี้

1. เป็นที่ดินจัดสรรโดยสหกรณ์นิคมสันทราย และรับน้ำจากโครงการชลประทานแม่แฝก เพื่อใช้เป็นที่ทำกินและปลูกสร้างที่อยู่อาศัย จำนวนทั้งสิ้น 1,000 ไร่ เกษตรกรที่ได้รับจัดสรรที่ดินใช้ประโยชน์จากดินในปัจจุบันโดยการเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับเป็นส่วนใหญ่ ดอกไม้ที่เกษตรกรปลูกส่วนใหญ่เป็น กุหลาบ เบญจมาศ ปทุมมา กล้วยไม้ อีกลักษณะหนึ่งเพาะปลูกพวกไม้ผล เช่น มะม่วงโชคอนันต์ ซึ่งเดิมหลังจากได้รับการจัดสรรแล้ว กลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ที่เรียนจบจากวิทยาลัยเกษตรกรรมแม่ใจ (ปัจจุบันเป็นมหาวิทยาลัยเกษตรแม่ใจ) ก็เข้ามาพัฒนาที่ดิน ปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง ลำไย ซึ่งปัจจุบันเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ขนาดใหญ่ของมะม่วงโชคอนันต์ นอกจากนั้น ก็มีปลูกดอกไม้จำพวก ดอกกุหลาบ ปัจจุบันเป็นส่วนกุหลาบที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรเป็นอันดับหนึ่งของหมู่บ้าน ส่วนดอกปทุมมา ดอกเบญจมาศ ก็กลายเป็นพืชเศรษฐกิจของหมู่บ้านในปัจจุบันเช่นกัน

2. การใช้ประโยชน์จากที่ดินบริเวณทิศตะวันออกของคลองชลประทานแม่แฝกจรดถนนเข้าหมู่บ้านฝั่งทิศตะวันตก ที่ดินริมคลองชลประทานตลอดแนวห่างจากคลองชลประทานประมาณ 20 เมตร เป็นที่ของชลประทานซึ่งจะมีชาวบ้านเช่าเป็นที่ทำกินอยู่บ้าง โดยปลูกพืชจำพวกไม้ดอกไม้ประดับ และพืชล้มลุกอื่นๆ เช่น ถั่วเหลือง สูงขึ้นไปจากที่ดินริมคลองชลประทานลักษณะของดินจะเป็นดินลูกรังซึ่งชาวบ้านได้เข้าไปจับจองไว้ แต่เพาะปลูกไม่ได้ เป็นพื้นที่แห้งแล้งดินไม่อุ้มน้ำ ชาวบ้านจึงขายให้แก่นายทุนนอกหมู่บ้านในราคาถูก นายทุนเหล่านั้นได้ทำการขุดดินไปจำหน่ายแก่ผู้บริโภคนอกหมู่บ้านที่ต้องการดินไปถมที่ของตนเอง นายทุนได้ขุดดินไปจำหน่ายจนทำให้พื้นที่ในบริเวณนั้นเป็นบ่อดินขนาดใหญ่ จำนวน 3 บ่อ ซึ่งมีขนาด 60 ไร่ 1 บ่อ เป็นบ่อของเอกชน 20 ไร่ 1 บ่อ เป็นบ่อของเอกชน 10 ไร่ 1 บ่อ เป็นบ่อของเอกชน นอกจากนั้นก็มีเกษตรกรปลูกมะม่วงประมาณ 20 ไร่ และเป็นที่ดินไร่ทดลองพืชของสถานีทดลองยาสูบแม่ใจ ซึ่งมีเนื้อที่ 241 ไร่ 3 งาน 94 ตารางวา

3. การใช้ประโยชน์จากที่ดินบริเวณทิศตะวันออกของถนนเข้าหมู่บ้านจรดเขตป่าสงวน หลังจากได้รับจัดสรรที่ดินแล้ว ชาวบ้านก็เข้าทำกินในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งเฉลี่ยประมาณครอบครัวละ 3 ไร่ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะปลูกไม้ผลจำพวกมะม่วง ลำไย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำ และความอุดมสมบูรณ์ของดินมีน้อย ชาวบ้านบางคนจับฉลากได้พื้นที่ที่มีลักษณะเป็นดินลูกรัง ดินแดง ซึ่งไม่สามารถเพาะปลูกได้ ก็ขายให้กับคนภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นนายทุน ในราคาที่ไม่แพงนัก ประมาณแปลงละ 5,000 – 10,000 บาท นายทุนก็รับซื้อไว้เป็นจำนวนมากแล้วก็ขุดน้ำ

ดินไปขายแก่ผู้บริโภคนอกชุมชน ทำรายได้มหาศาลแก่นายทุนเหล่านั้น จำนวนบ่อดินทั้งหมดของ นายทุนในพื้นที่แถบนี้มีทั้งสิ้น 3 บ่อ เป็นบ่อดินของหมู่บ้านจำนวน 2 บ่อ ตามรายละเอียดดังนี้

1. ขนาดบ่อ 7 ไร่ ลึกประมาณ 20 เมตร เป็นบ่อของเอกชน
2. ขนาดบ่อ 4.5 ไร่ ลึกประมาณ 20 เมตร เป็นบ่อของเอกชน
3. ขนาดบ่อ 4 ไร่ ลึกประมาณ 15 เมตร เป็นบ่อของเอกชน ที่ยอมให้เทศบาล นำขยะมาฝังกลบโดยไม่ถูกหลักสุขาภิบาลเป็นบ่อแรกจนเต็ม ปัจจุบันได้ กลบดินด้านบนแต่ดินยุบลงไป ทำให้เป็นแอ่งน้ำที่ปนเปื้อนขยะ ซึ่งเป็นบ่อ ที่ก่อให้เกิดปัญหาการคัดค้านขยะในเวลาต่อมา
4. ขนาดบ่อ 16 ไร่ เป็นบ่อดินของหมู่บ้านที่คณะกรรมการหมู่บ้านขายดินให้ กับนายทุน เพื่อจะทำเป็นบ่อเก็บน้ำไว้ใช้ในหมู่บ้าน แต่ปรากฏว่าไม่มีน้ำ ต่อมาได้ทำสัญญากับเทศบาลนครเชียงใหม่ จัดทำเป็นหลุมกำจัดขยะมูล ฝอยแบบฝังกลบที่ถูกหลักสุขาภิบาล ปัจจุบันปิดหลุมถาวรแล้ว
5. บ่อขนาด 12 ไร่ เป็นบ่อดินสาธารณะหรือบ่อหมู่บ้านเช่นกัน แต่เป็นบ่อที่มี น้ำใต้ดินที่ชาวบ้านเก็บไว้ใช้ในหมู่บ้านในปัจจุบัน โดยสูบน้ำขึ้นหอดังสูงแล้ว จ่ายแก่หมู่บ้าน
6. บ่อหลังสำนักสงฆ์เกษตรใหม่ ขนาด 5 ไร่ ลึกประมาณ 10 เมตร เป็นบ่อ ของหมู่บ้านที่มีไว้เพื่อการสาธารณประโยชน์สำหรับหน่วยราชการ ประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงที่ต้องการดินไปถมที่แต่ต้องมาขุดและ ขนส่งเอง

4. เป็นที่สาธารณะประโยชน์ ประมาณ 44 ไร่ โดยจัดสรรเป็นโรงเรียนบ้าน ห้วยเกียง จำนวน 14 ไร่ และโรงเรียนสันทรายวิทยาคม 30 ไร่

4.2 สาเหตุการรวมพลังคัดค้านการสร้างหลุมกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบของ ชุมชน

4.2.1 การดำเนินการกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบของเทศบาลนครเชียงใหม่

บ่อดิน จุดสนใจของหน่วยงานของรัฐ

เมื่อชาวบ้านได้รับจัดสรรที่ดินจากคณะกรรมการหมู่บ้านห้วยเกียงในปี 2518 ก็ เข้าทำกินในพื้นที่ของตนเอง โดยการปลูกพืช ผักและผลไม้ แต่พื้นที่บางแห่งที่ได้รับจัดสรรเป็นดิน ลูกรัง ปลูกอะไรก็ไม่ได้ จึงถูกทิ้งไว้ให้รกร้างว่างเปล่า จนกระทั่งมีคนภายนอกชุมชนซึ่งเคยทำธุรกิจ

การขุดดินขายมาติดต่อขอซื้อ เจ้าของที่ดินก็จึงขายให้กับบุคคลนอกหมู่บ้านในราคาถูกคือ ประมาณแปลงละ 5,000 – 10,000 บาท (1 แปลง มีขนาดที่ดินประมาณ 3-5 ไร่) บุคคลภายนอก ชุมชนซึ่งเป็นนายทุนก็รีบซื้อไว้เป็นจำนวนหลายแปลงติดๆ กัน แล้วก็ลงทุนขุดนำดินไปขาย ทำรายได้จำนวนมหาศาลแก่นายทุนเหล่านั้น ปอดินที่ขุดทั้งหมดในเขตหมู่บ้านมีถึง 9 บ่อดังนี้

1. ขนาด 60 ไร่ 1 บ่อ เป็นบ่อเอกชน ลึกประมาณ 30 เมตร
2. ขนาด 20 ไร่ 1 บ่อ เป็นบ่อเอกชน ลึกประมาณ 30 เมตร
3. ขนาด 16 ไร่ 1 บ่อ เป็นบ่อหมู่บ้าน ลึกประมาณ 25 เมตร
4. ขนาด 12 ไร่ 1 บ่อ เป็นบ่อน้ำของหมู่บ้าน ลึกประมาณ 30 เมตร
5. ขนาด 10 ไร่ 1 บ่อ เป็นบ่อเอกชน ลึกประมาณ 30 เมตร
6. ขนาด 7 ไร่ 1 บ่อ เป็นบ่อเอกชน ลึกประมาณ 20 เมตร
7. ขนาด 4.5 ไร่ 1 บ่อ เป็นบ่อเอกชน ลึกประมาณ 20 เมตร
8. ขนาด 4 ไร่ 1 บ่อ เป็นบ่อเอกชน ลึกประมาณ 20 เมตร
9. ขนาด 5 ไร่ 1 บ่อ (หลังวัดเกษตรใหม่) ลึกประมาณ 15 เมตร

ในจำนวนบ่อดินทั้งหมด 9 บ่อนั้น เป็นบ่อเอกชน 6 บ่อ เป็นบ่อของหมู่บ้าน 3 บ่อ ปอดินของหมู่บ้านนี้ขุดในที่สาธารณะของหมู่บ้าน สาเหตุของการขุดเพราะต้องการเป็นบ่อเก็บน้ำ ไว้ใช้ในหมู่บ้านเนื่องจากหมู่บ้านไม่มีน้ำใช้ และไม่มีแหล่งน้ำ การขุดใช้วิธีให้คณะกรรมการหมู่บ้านติดต่อกับผู้ที่มีรถขุดดินมาขุดตักดินไปจำหน่ายเองโดยที่ทางหมู่บ้านไม่ต้องจ่ายค่าจ้างขุด เป็นการขุดแตกต่างกับดินที่ขุดได้ ทางหมู่บ้านก็จะได้บ่อดินไว้เก็บกักน้ำ ทางผู้ขุดก็ได้ดินไปจำหน่ายหมู่บ้านเกษตรใหม่ขุดบ่อ 2 บ่อ ขนาด 16 ไร่ 1 บ่อ 12 ไร่ 1 บ่อ พบน้ำใต้ดินเพียงบ่อเดียวคือบ่อ 12 ไร่ ขุดลึกประมาณ 30 เมตร สำหรับบ่อขนาด 16 ไร่ ขุดลึกประมาณ 25 เมตร ไม่พบน้ำใต้ดินแต่อย่างใด ส่วนบ่อดินอีกแห่งหนึ่งของหมู่บ้านเป็นบ่อดินที่ชาวบ้านเกษตรใหม่ขุดขึ้นมาเพื่อนำดินไปใช้สำหรับหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ตลอดจนหน่วยงานราชการต่างๆ ที่มีความต้องการจะใช้ดินไปปรับถมที่เพื่อการก่อสร้างที่เป็นสาธารณะประโยชน์ แต่มีข้อตกลงว่าต้องมาขุดเองและตนเอง บ่อดินบ่อนี้ปัจจุบันมีขนาด 5 ไร่ ลึก 15 เมตร สถานที่อยู่หลังสำนักวิปัสสนาเกษตรใหม่

ยุทธวิธีการดำเนินงานของรัฐ

ในปี 2533 เทศบาลนครเชียงใหม่ได้ประสบกับปัญหาการขาดพื้นที่รองรับการ กำจัดขยะอย่างรุนแรง จึงหาพื้นที่สำหรับจัดการกับปัญหาขยะอย่างถาวร และได้รับทราบข้อมูลว่า บ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 มีบ่อดินหลายบ่อ น่าจะปรับเปลี่ยนสภาพเป็นบ่อกำจัดขยะได้ จึง ประสานงานไปยังจังหวัดเชียงใหม่ผ่านไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อขอใช้บ่อดินลูกวังของ

บ้านเกษตรใหม่เป็นที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบ เมื่อทางจังหวัดประสานงานมาทางหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นคือ นายเจริญ สุริยวงศ์ ได้เรียกประชุมชาวบ้าน ชี้แจงให้ทราบและขอมติที่ประชุม ชาวบ้านเห็นว่าปอดดินเป็นสมบัติของหมู่บ้าน ควรจะเก็บรักษาไว้ เก็บกักน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง เพราะหมู่บ้านยังไม่มีน้ำประปาใช้ ในวันที่ 10 กรกฎาคม 2533 จังหวัดเชียงใหม่จึงแจ้งให้เทศบาลทราบว่าจะไม่อนุญาตให้ใช้ปอดดินถูกรับที่บ้านเกษตรใหม่เพราะชาวบ้านมีความจำเป็นจะใช้เก็บกักน้ำ (จุมพล อภิรติมัย , 2538)

จนกระทั่งในปี 2536 เทศบาลนครเชียงใหม่ประสบกับวิกฤตด้านขยะมูลฝอยอย่างรุนแรงอีกครั้ง ชาติที่กำจัดจนต้องทิ้งให้ขยะเน่าอยู่ตามแหล่งสาธารณประโยชน์ของเทศบาลนครเชียงใหม่ เช่น สุสานต่างๆ และโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาล จนชาวบ้านใกล้เคียงเดือดร้อนเพราะเหม็นกลิ่นของขยะ และเรียกร้องให้นำขยะไปทิ้งที่อื่น เทศบาลนครเชียงใหม่ได้ส่งผู้แทนมาประสานกับเอกชนที่มีปอดดินอยู่ในหมู่บ้านประมาณ 4 ไร่ ลึกประมาณ 15 เมตร เพื่อนำขยะมาทิ้งในปอดนี้ ซึ่งทางเอกชนก็ยินยอมให้ทิ้ง โดยที่ทางชุมชนไม่ได้ทราบเรื่องมาก่อน

ต่อมาในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2536 เทศบาลนครเชียงใหม่ก็นำขยะมาทิ้งในปอดดินปอดนี้ โดยไม่มีการป้องกันสิ่งปนเปื้อนต่างๆ จากขยะที่จะลงสู่สิ่งแวดล้อม ไม่มีการปูพลาสติก ไม่มีการบดอัดดินกันปอด ไม่มีการถมดินเมื่อขยะลงไปปอดในแต่ละวัน เป็นการนำขยะมาทิ้ง ตลอดทั้งวันทั้งคืน จนชาวบ้านทนไม่ได้ จึงร้องเรียนผ่านผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งขณะนั้นคือ นายเจริญ สุริยวงศ์ ไปถึงนายอำเภอสันทราย ขอให้ระงับการทิ้งและขอให้จัดการการทิ้งให้ถูกสุขลักษณะป้องกันกลิ่นเหม็นที่รบกวน ตลอดจนการวิ่งของรถขยะเข้าออกไม่เป็นระเบียบ ไม่จำกัดความเร็ว ปัญหาขยะตกเกลื่อนถนน และการทิ้งขยะในแต่ละวันไม่มีการกลบดิน

นายอำเภอสันทรายจึงแจ้งไปยังเทศบาลนครเชียงใหม่ ขอให้ยุติการทิ้งขยะและขอให้แก้ไขในสิ่งที่ชาวบ้านแจ้งมาในวันที่ 16 ธันวาคม 2536 แต่ทางเทศบาลก็ยังไม่ได้แก้ไข ดำเนินการตามที่ชาวบ้านต้องการ นายอำเภอสันทรายได้เข้าเจรจากับชาวบ้านขอให้เทศบาลนำขยะมาทิ้งต่อเพราะไม่มีที่ทิ้งแล้ว พร้อมรับปากว่าจะดำเนินการแก้ไขให้ตามที่ต้องการ ชาวบ้านก็ยินยอมให้ทิ้งต่อในวันที่ 28 ธันวาคม 2536 – 15 มกราคม 2537

ซึ่งในช่วงดังกล่าวชาวบ้านเห็นว่าปัญหาที่เสนอให้แก้ไขยังไม่ได้ดำเนินการ จึงปิดกั้นถนน ห้ามไม่ให้รถบรรทุกขยะวิ่งนำขยะไปกำจัดในหลุมได้ ต่อมามีเจ้าหน้าที่จากเทศบาลนครเชียงใหม่ จากอำเภอสันทราย และจังหวัดเชียงใหม่ มาขอร้องให้ชาวบ้านเกษตรใหม่ เห็นแก่จังหวัดเชียงใหม่ ขอให้ชาวบ้านเสียสละเพื่อส่วนรวม และรับปากจะทำตามในสิ่งที่ชาวบ้านแจ้งมาในส่วนที่ทำได้ เช่น การจำกัดความเร็ว การคลุมรถไม่ให้ขยะหล่น แต่การปูพลาสติกทำไม่ได้แล้ว

เนื่องจากขยะได้ทิ้งลงไปแล้ว สำหรับการกลบดินจะกลบเมื่อเต็ม อีกประการหนึ่งขยะก็ทิ้งลงมาจนเกือบเต็มหลุมกำจัดแล้ว ขอให้ทิ้งให้เต็มหลุมก่อนจะได้ปิดปากกำจัดหลุมอย่างถูกต้องต่อไป ชาวบ้านเกษตรใหม่ก็อยู่ในสภาวะจำยอม จึงยินยอมให้ทิ้งจนหลุมเต็มเพื่อจะได้ปิดหลุมอย่างถาวร ซึ่งคาดว่าจะยุติกลิ่นเหม็นลงได้ในเดือนกรกฎาคม 2537 ซึ่งรวมเวลาที่ทิ้งในหลุมกำจัดนี้ทั้งสิ้น 9 เดือน แต่เมื่อครบกำหนดเวลาแล้วเทศบาลนครเชียงใหม่ก็ยังไม่ยอมปิดหลุม ปล่อยให้ขยะส่งกลิ่นเหม็นและมีสัตว์แมลงนำโรคชุกชุมโดยเฉพาะแมลงวัน แมลงสาบ และหนู

กลิ่นเหม็นเน่าของขยะเต็มหมู่บ้านทำให้ชาวบ้านไม่พอใจ และแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้าน คือ นายเจริญ สุริยะวงศ์ ประธานงานให้ทางเทศบาลมาทำการกลบฝังขยะให้มิดชิด เพราะการนำขยะมาลงในหลุมครั้งนี้ ชาวบ้านส่วนหนึ่งเชื่อว่าผู้ใหญ่บ้านได้รับประโยชน์ในการอนุญาตให้ทิ้งขยะ โดยที่ชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์อะไรเลย ในขณะที่ยังไม่ได้กลบหลุมที่เต็มก็มีการเจรจาขอทิ้งในบ่อที่ 2 ซึ่งเป็นบ่อดินของหมู่บ้าน ในพื้นที่ 16 ไร่ ลึกประมาณ 25 เมตร ทำให้ชาวบ้านไม่พอใจผู้ใหญ่เจริญ สุริยะวงศ์ มากยิ่งขึ้น

ความไม่พอใจดังกล่าวนำไปสู่การเกิดข้อร้องเรียนต่อนายอำเภอสันทรายเพื่อให้ถอดถอนผู้ใหญ่เจริญ สุริยะวงศ์ ออกจากตำแหน่ง เพราะความเห็นไม่ตรงกัน โดยที่บางส่วนเห็นว่าผู้ใหญ่บ้านตกลงให้มีการนำขยะมาทิ้งในหมู่บ้านเพราะสถานที่ทิ้งขยะอยู่ห่างจากบ้านผู้ใหญ่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร ทำให้บ้านผู้ใหญ่บ้านไม่ได้รับผลกระทบจากหลุมกำจัดขยะ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องได้รับผลกระทบจากหลุมกำจัดขยะเนื่องจากหลุมกำจัดขยะอยู่ใกล้บ้านของพวกเขา มากกว่าบ้านของผู้ใหญ่บ้าน

หลังจากนั้น เทศบาลนครเชียงใหม่ก็เข้ามาดำเนินการกลบดินหน้าหลุมขยะ ซึ่งตามข้อตกลงที่นายวาทย์ วิบูลย์สันติ เทศมนตรีกองช่าง ได้บอกไว้ว่าจะกลบฝังหน้าดินหนาประมาณ 1 เมตรนั้น (ชาติ ช่อพะยะ , 2538) แต่ในความเป็นจริงกลบดินสูงจากขยะเพียง 50 เซนติเมตรเท่านั้น

ในขณะที่หลุมเดิมยังฝังกลบไม่เป็นไปตามที่กำหนด และชาวบ้านมีข้อขัดแย้งกับผู้ใหญ่บ้านผู้นั้น ก็มีรถขนขยะของเทศบาลนครเชียงใหม่มาทิ้งในบ่อดินใหม่ขนาด 16 ไร่ ที่ทางเทศบาลได้เคยขอกิ่งต่อไป แต่ชาวบ้านยังไม่ตกลงให้เพราะยังไม่ได้มีการประชุมปรึกษากันก่อนนั้น โดยเทศบาลได้นำขยะมาทิ้งในบ่อเป็นเวลา 2 วัน ทำให้ชาวบ้านสงสัยว่าใครเป็นผู้อนุญาต จึงรวมตัวกันปิดถนนห้ามรถเข้ามาทิ้งขยะ และกดดันให้ผู้ใหญ่บ้านลาออกจากตำแหน่งโดยเร็วเพราะคิดว่าผู้ใหญ่บ้านได้รับประโยชน์จากการอนุญาตให้เทศบาลทิ้งขยะมูลฝอยในบ่อที่ 2 อีกครั้ง

จุดเริ่มต้นหลุมกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบหลุมที่ 2

เมื่อผู้ใหญ่เจริญ สุริยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านแล้ว นายอำเภอ สันทราย ผู้แทนเทศบาลนครเชียงใหม่ และผู้แทนผู้ว่าราชการจังหวัด ได้ประชุมชาวบ้านเพื่อขอความร่วมมือในการให้สถานที่กำจัดมูลฝอยอีกครั้งหนึ่ง โดยขอให้ปอดินของหมู่บ้านขนาด 16 ไร่ เป็นที่ทิ้งขยะ โดยระบุว่าจะทำเป็นหลุมกำจัดขยะแบบฝังกลบที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ถูกหลักสุขาภิบาล มีระบบป้องกันการซึมของน้ำขยะปนเปื้อนกับน้ำใต้ดิน มีการป้องกันการเกิดก๊าซโดยสร้างเป็นท่อระบายขึ้นไปในอากาศ ระบบการจัดการทั้งหมดจะอยู่ในการควบคุมดูแลของผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นอาจารย์สอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การขอความร่วมมือจากชาวบ้านดังกล่าวได้ให้เหตุผลว่าขอให้ชาวบ้านเกษตรใหม่ เห็นแก่เมืองเชียงใหม่และประเทศไทย เพราะในปี 2538 จังหวัดเชียงใหม่ได้รับคัดเลือกให้เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ระหว่างวันที่ 9-17 ธันวาคม 2538 นอกจากนั้นในปี 2539 จังหวัดเชียงใหม่ก็จะครบรอบ 700 ปี ซึ่งจะมีการฉลองการครบรอบอย่างยิ่งใหญ่ จึงต้องขอความร่วมมือและความเห็นใจจากชาวบ้านเกษตรใหม่ได้เสียสละในครั้งนี้อย่างดี พร้อมสัญญาว่าจะป้องกันการเกิดผลกระทบต่างๆทางสิ่งแวดล้อมในทุกๆด้านให้เป็นอย่างดี และจะปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้กับหมู่บ้านเกษตรใหม่ด้วยตามคำเรียกร้องของชาวบ้านทุกประการ (มติชนรายวัน 20/8/2537)

ความเห็นของชาวบ้านขณะนั้นแบ่งเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นด้วย เพราะเป็นโอกาสของหมู่บ้านที่จะเรียกร้องขอสาธารณูปโภคต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น ถนน น้ำประปา และไฟฟ้า ได้ อยากให้หมู่บ้านมีไฟฟ้า ประปา และถนนที่ดี และเชื่อว่าผู้ใหญ่ของบ้านเมืองเป็นผู้พูดและให้สัญญา คงจะไม่ทำอะไรให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมแน่นอน อีกฝ่ายหนึ่ง ยังไม่กล้าตัดสินใจ เพราะไม่แน่ใจในระบบป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ขอเวลาปรึกษากันก่อน เมื่อความคิดเห็นของชาวบ้านขัดแย้งกัน ทางฝ่ายปกครองหรือทางอำเภอสันทรายจึงเสนอให้ลงคะแนนลับ ฝ่ายไหนลงคะแนนเสียงมากกว่าก็ให้ทำตามเสียงนั้น ชาวบ้านก็ตกลงตาม ทางอำเภอสันทรายจึงกำหนดวันให้ลงคะแนนเลือกเอาหรือไม่เอาหลุมกำจัดขยะ พร้อมกับเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านแทนผู้ใหญ่เจริญ สุริยวงศ์ ที่ลาออกไป ซึ่งผลการนับคะแนนพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ยินยอมให้ทำหลุมกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โดยแลกกับระบบสาธารณูปโภคของหมู่บ้าน ส่วนการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ผลการลงคะแนน นายจำรัส เทพมหาวงศ์ ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ซึ่งจะครบวาระ 4 ปีในเดือนพฤศจิกายน 2542 นี้

การจัดการขยะมูลฝอยแบบฝังกลบครั้งที่ 2 จึงเกิดขึ้นพร้อมกับการได้ผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ของหมู่บ้าน รายละเอียดสถานที่ตั้งของปอดินภายในหมู่บ้านแสดงไว้ในแผนภาพที่ 4.4

4.2.2 การปฏิบัติตามเงื่อนไขของเทศบาลนครเชียงใหม่

หลังการลงประชามติในชุมชนบ้านเกษตรใหม่ เสียงส่วนใหญ่ยินยอมให้เทศบาลดำเนินการกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบ ชาวบ้านจึงประชุมร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือและกำหนดสิ่งที่ชุมชนต้องการ พร้อมเงื่อนไขในการปฏิบัติให้เทศบาลนครเชียงใหม่พิจารณาและทำสัญญาเป็นเงื่อนไขข้อตกลงระหว่างชุมชนกับเทศบาลนครเชียงใหม่ กรณีการกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบในหมู่บ้านเกษตรใหม่

การทำสัญญาในการกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบในบ่อดินของบ้านเกษตรใหม่นี้ มีสัญญา 2 ฉบับ เพราะเทศบาลนครเชียงใหม่มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารที่หมดวาระการบริหาร จากทีมบริหารที่มีนายวรกร ต้นตรานนท์ เป็นนายกเทศมนตรี หลังการเลือกตั้งได้ผู้บริหารชุดใหม่ มี พ.อ.(พิเศษ) สกล กลั่นทะกะสุวรรณ เป็นนายกเทศมนตรี จึงทำให้ชาวบ้านเกษตรใหม่ต้องทำสัญญาข้อตกลงกับคณะบริหารชุดใหม่อีกครั้ง เนื่องจากเกรงว่าคณะเทศมนตรีชุดใหม่จะไม่รับผิดชอบข้อตกลงและเงื่อนไขที่ทำไว้กับคณะเทศมนตรีชุดเก่า

การนำเสนอเงื่อนไขข้อตกลงของชุมชนบ้านเกษตรใหม่ มีเนื้อหา 2 ประเด็นหลักคือ

1. ประเด็นในแง่ผลประโยชน์ที่ชุมชนควรจะได้รับ อันเป็นประโยชน์ที่ชุมชนต้องการ ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 ถนนลาดยางแอสฟัลท์ภายในหมู่บ้าน ซึ่งมีความยาวรวมทุก ๆ ซอยประมาณ 4,500 เมตร กว้าง 4 เมตร เนื่องจากถนนเดิมเป็นเพียงถนนลูกรังอัดแน่น มักจะเกิดปัญหาฝุ่นในหน้าแล้ง และเป็นหลุมบ่อในหน้าฝน
 - 1.2 ประปาหมู่บ้าน เนื่องจากหมู่บ้านไม่มีระบบน้ำประปา แต่ชาวบ้านยังคงใช้น้ำบาดาลบ้าง น้ำบ่อบ้าง
 - 1.3 ไฟฟ้า เนื่องจากบางซอยไฟฟ้ายังเข้าไปไม่ถึง ทำให้บางบ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้
 - 1.4 อุปกรณ์สำหรับกลุ่มแม่บ้าน ประกอบด้วย ไม้ตะ แก้วอี๊ ภาชนะอุปกรณ์ในครัว สำหรับเก็บไว้ใช้ในงานต่างๆ ของหมู่บ้าน โดยไม่ต้องไปยืมจากที่อื่นๆ
 - 1.5 ออกบัตรสงเคราะห์ให้กับผู้มีรายได้น้อย เพื่อรักษาฟรีในโรงพยาบาลเทศบาลนครเชียงใหม่
 - 1.6 ให้ทางสภาตำบลหนองหาร และหมู่ 10 มีส่วนในการจ้างเหมาถมดินฝังกลบขยะ

2. ประเด็นการรักษาสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่จะก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อชุมชน แต่เนื่องจากชาวบ้านไม่ได้มีความรู้ในด้านเทคนิคการปฏิบัติ ตลอดถึงขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ ฉะนั้น ในการป้องกันการเกิดปัญหาดังกล่าวข้างต้น หลังการปรึกษาหารือกันแล้ว จึงไปขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ให้ช่วยเข้ามาดูแลให้คำปรึกษาร่วมกับชาวบ้าน เกษตรใหม่ เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นเดียวกัน ควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นสถานที่ที่มีความรู้ด้านวิชาการมากกว่าชาวบ้าน ซึ่งมหาวิทยาลัยแม่โจ้ก็ยินดีให้ความช่วยเหลือตลอดมา

การทำสัญญาฉบับที่ 2 ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2539 .ซึ่งเป็นสัญญาระหว่างประชาชน บ้านเกษตรใหม่ กับเทศบาลนครเชียงใหม่โดยมี พ.อ.(พิเศษ) สกล กลั่นทะกะสุวรรณ เป็นนายกเทศมนตรี จึงระบุในข้อ 1 ของสัญญาว่า “เทศบาล สัญญาว่าจะดำเนินการกำจัดขยะแบบฝังกลบ และกำจัดให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ภายใต้การควบคุมดูแลของนักวิชาการ ภาควิชาวิศวกรรมและสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักวิชาการสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ (มหาวิทยาลัยแม่โจ้ปัจจุบัน) และคณะกรรมการ”

กรณีนักวิชาการ ภาควิชาวิศวกรรมและสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นั้น เป็นนักวิชาการที่เทศบาลนครเชียงใหม่เลือกสรรเข้ามาเพื่อดูแลการดำเนินการกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบโดยเฉพาะ

พิจารณาเงื่อนไข ข้อตกลง ในประเด็นการรักษาสิ่งแวดล้อม ตามความถูกต้องและตามหลักการจัดการมูลฝอยแบบฝังกลบ พบว่าในสัญญาฉบับที่ 1 ซึ่งเป็นสัญญาที่กระทำเพื่อการจัดเตรียมการป้องกันน้ำจากมูลฝอยซึมลงกันหลุม จึงมีการเตรียมกันหลุมอย่างดีก่อนนำมูลฝอยลงฝังตามสัญญาระบุว่า

1. เพื่อเป็นการป้องกันน้ำซึมซับ จะมีการรองกันปอดดังนี้
 - 1.1 ใช้ดินเหนียวกรูกันปอด หนาประมาณ 0.50 เมตร
 - 1.2 ลูกกรงบดอัดแน่น หนา 0.30 เมตร
 - 1.3 ลูกกรงบดอัดแน่น หนา 0.30 เมตร
 - 1.4 ใช้หิน 1-2” ปูทับ หนาประมาณ 0.30 – 0.50 เมตร
 - 1.5 ใช้ไม้ไผ่สานทับบนหิน
 - 1.6 ใช้หิน 1-2” ปูทับอีกครั้ง เสร็จแล้วลงขยะตามหลักวิชาการ

สัญญาข้อ 2 ระบุว่า “จะมีการกลบขยะทุกวันด้วยดิน ความหนาประมาณ 15 เซนติเมตร เพื่อป้องกันกลิ่นและแมลงวัน

ในสัญญาฉบับที่ 2 ระบุไว้ในข้อที่ 1 ของสัญญาว่า "เทศบาลสัญญาว่าจะดำเนินการกำจัดขยะแบบฝังกลบและกำจัดให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ภายใต้การควบคุมดูแลของนักวิชาการ ภาควิชาวิศวกรรมและสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักวิชาการสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ และคณะกรรมการ โดยจะนำดินหรือดินลูกรังหรือทรายจากแหล่งอื่นมากลบฝังขยะ และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะสร้างความเดือดร้อนเรื่องกลิ่น แผลงวัน น้ำซึมซับ และอื่นใด ถ้าหากเทศบาลผิดสัญญาข้อนี้ ให้ถือเป็นอันยกเลิกสัญญา

ในการร่างสัญญาข้อตกลงทั้ง 2 ฉบับ กระทำที่ห้องประชุมเทศบาลนครเชียงใหม่ สัญญาฉบับที่ 1 ทั้งข้อ 1 และข้อ 2 ทำตามที่นักวิชาการคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แนะนำให้คณะกรรมการ ตัวแทนชุมชน ทุกคนในห้องประชุม วันที่สัญญาคือ วันที่ 21 กันยายน 2537 และในสัญญาฉบับที่ 2 ข้อ 1 เขียนตามเทศบาลระบุให้การควบคุมการดำเนินการฝังกลบขยะมูลฝอยอยู่ภายใต้การควบคุมของนักวิชาการคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งทางชาวบ้านเกษตรใหม่ขอให้เพิ่มนักวิชาการจากสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ปัจจุบัน) และคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมดูแล

การดำเนินการตามเงื่อนไขข้อตกลง ระบุไว้ว่า จะดำเนินการกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบตามหลักวิชาการ ซึ่งการจัดการมูลฝอยแบบฝังกลบตามหลักวิชาการที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม กำหนดไว้มีดังนี้ (กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม , 2540)

ในการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ต้องพิจารณารายละเอียดการป้องกันดังนี้

1) ระบบการป้องกันการปนเปื้อนของน้ำชะล้างมูลฝอย จะต้องตรวจสอบวิธีการป้องกันการรั่วซึมว่าจะดำเนินการป้องกันด้วยการคาดด้วยดินเหนียวหรือคาดด้วยพลาสติก จะต้องตรวจสอบและศึกษาวิธีการอัดเป็นดินเหนียว มาตรฐานการทดสอบความแน่นของดินเหนียวและการทดสอบค่า Permeability ถ้าคาดด้วยแผ่น HDPE จะต้องตรวจสอบรอยเชื่อม การควบคุมการปูพื้นที่เรียบ การควบคุมระดับ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจต่อการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2) ระบบรวบรวมน้ำเสีย จะต้องตรวจแนวและระดับว่าถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในแบบหรือไม่ การเจาะระบายน้ำจะต้องได้ขนาดตามที่ระบุไว้ในแบบ ข้อควรระวังระวังก็คือ เมื่อดำเนินการกลบท่อ ท่ออาจจะโค้งหรือโค้งในแนวตั้ง ทำให้น้ำไม่ไหล ควรที่จะต้องตรวจสอบการไหลโดยทดลองปล่อยน้ำให้ขังในบ่อ และทำการทดสอบอัตราการไหลก่อนที่จะตรวจรับงาน

3) ระบบบำบัดน้ำเสีย

ระบบบำบัดน้ำเสียก็จะต้องตรวจสอบการป้องกันการปนเปื้อนสู่แหล่งน้ำภายนอกเช่นเดียวกับข้อ 1 นอกจากนี้ จะต้องทดสอบอัตราการไหลของบ่อน้ำล้นด้วยว่าถูกต้องตามข้อกำหนดหรือไม่

ในการปฏิบัติจริงของเทศบาลนครเชียงใหม่ ชาวบ้านยืนยันว่า ไม่ได้มีการป้องกันการรั่วซึมกันบ่อตามที่ระบุในสัญญา โดยมีการทำบ้างเป็นบางส่วน แต่ความหนาบางไม่เท่ากับที่ระบุไว้ บางข้อก็ไม่ได้ทำ เช่น การลงหินลูกรังบดอัดแน่นซ้ำ ความหนา 0.30 เมตร (ในข้อ 1.3) การคาดด้วยพลาสติกหรือปูพลาสติกก็ไม่ได้ปูเต็มพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นทางเดินของรถขยะ ส่วนการกลบขยะด้วยดิน ความหนา 15 เซนติเมตร ทุกวัน เพื่อป้องกันกลิ่นและแมลงวันนั้น มีการกลบบ้าง ไม่กลบบ้าง จนทำให้เกิดกลิ่นเหม็นทั่วบริเวณ ชาวบ้านทนไม่ได้ จึงต้องปิดถนนห้ามทิ้งขยะเป็นประจำ

นอกจากนั้น ในการปฏิบัติการฝังกลบ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ สิ่งแวดล้อม ระบุว่าในขณะที่ปฏิบัติการ จะต้องกำหนดมาตรการเพื่อให้งานฝังกลบดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพและป้องกันการเกิดผลกระทบต่อชุมชน โดยเฉพาะเรื่องกลิ่นและปริมาณน้ำเสีย ซึ่งมาตรการที่ควรดำเนินการมีดังนี้

มาตรการแยกน้ำเสียและน้ำฝนออกจากกัน

ทั้งนี้เพื่อให้ระบบบำบัดมีประสิทธิภาพสูงสุดที่ได้ออกแบบไว้เบื้องต้น มาตรการนี้จะต้องสอดคล้องกับระบบรวบรวมน้ำเสียที่ได้ออกแบบไว้ โดยหลักการแล้วยอมให้น้ำเสียในขณะทำการฝังกลบไหลเข้าระบบรวบรวมน้ำเสียได้ แต่จะไม่ยอมให้น้ำฝนตกนอกพื้นที่ดำเนินการเข้าไปในระบบรวบรวมฯ ซึ่งทำได้โดยตัดแปลงพื้นที่ให้เป็นรั้วฝั่งและต่อท่อเชื่อมเข้ากับระบบ โดยมีประตูน้ำคอยควบคุมปิดเปิดและใช้ความลาดชันของพื้นที่เข้ามาช่วย จะช่วยให้การฝังกลบพื้นที่ดำเนินการได้ตลอดฤดูฝน

มาตรการป้องกันกลิ่นมูลฝอยในขณะดำเนินการฝังกลบ

การแก้ไขจะต้องดำเนินการฝังกลบวันต่อวันให้ทันก่อนที่จะเลิกงาน แนวทางแก้ไขคือ กำหนดระยะเวลาในการขนมูลฝอยให้เข้าถึงพื้นที่ฝังกลบคันสุดท้ายก่อนเวลา 15.30 น. เพื่อจะได้มีเวลาดำเนินการฝังกลบทันก่อนที่จะเริ่มงานในวันต่อไป ส่วนใหญ่ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้มักเกิดขึ้นในฤดูฝน เนื่องจากไม่สามารถย้ายดินขึ้นมากลบได้ทัน แนวทางแก้ไขก็คือจะต้องทำการสำรวจดินกลบไว้ใกล้บริเวณพื้นที่ฝังกลบมากที่สุด

มาตรการป้องกันมูลฝอยปลิวว่อนและฝุ่นละออง

ปัญหานี้มักเกิดขึ้นในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากอากาศแห้งและมีลมพัด การแก้ไขทำโดยใช้รั้วเคลื่อนที่ในกรณีที่สร้างคันดินไม่ทัน แต่ถ้าสร้างคันดินทัน ปัญหานี้จะลดน้อยลง สำหรับเรื่องฝุ่นละอองจะใช้น้ำจากระบบบำบัดสูบน้ำมาฉีดรดพื้นบริเวณที่รถวิ่ง จะช่วยให้ปัญหาดังกล่าวหมดไป

การบำบัดน้ำเสียจากมูลฝอยนั้น เทศบาลไม่ได้จัดทำระบบบำบัดไว้บริเวณหลุมกำจัดมูลฝอย แต่ได้สูบน้ำเสียโดยการฝังท่อไว้ตั้งแต่ก้นบ่อและต่อสูงขึ้นไปตามความสูงของมูลฝอยจนถึงปากบ่อ แล้วใช้เครื่องสูบน้ำเสียไปบำบัดที่อื่น แต่ในช่วงหน้าฝน น้ำฝนจะปนกับน้ำเสียของมูลฝอย ไหลท่วมเต็มหลุมขยะ ส่งกลิ่นเหม็นไปทั่วหมู่บ้าน และเกิดแมลงวันเต็มหมู่บ้าน บางครั้งน้ำเสียก็ไหลล้นปากบ่อท่วมพื้นที่ใกล้เคียงของชาวบ้าน ทำให้ต้นไม้ตายไปหลายต้น บางครั้งเทศบาลสูบน้ำเสียไปบำบัดไม่ทันเพราะมีปริมาณน้ำมาก และระยะทางไปสูแหล่งบำบัดไกลมากกว่า 10 กิโลเมตร ทำให้เจ้าหน้าที่ของเทศบาลสูบน้ำเสียไปปล่อยในพื้นที่ของชาวบ้านที่อยู่ห่างไกลชุมชนออกไป ทำให้เกิดความเสียหายกับพืชพันธุ์ไม้ที่ชาวบ้านปลูกไว้ จนชาวบ้านวางแผนดักจับได้และว่ากล่าวตักเตือนไม่ให้ประทุพติอีกและปล่อยตัวไป

หลังจากฝังกลบมูลฝอยเต็มหลุมแล้ว กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมได้กำหนดการดำเนินการหลังฝังกลบและการเฝ้าดูแลหลุมฝังกลบขยะดังนี้

1) การปรับปรุงสภาพภูมิประเทศ ในเบื้องต้นได้ออกแบบไว้สำหรับการปลูกหญ้า พืชคลุมดิน ไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้น เพื่อให้ยึดเกาะดินและป้องกันปัญหาการพังทลายของดิน ในขั้นตอนนี้ ทางเทศบาลจะต้องบำรุงรักษาให้ดี มิฉะนั้นแล้วจะเกิดผลกระทบมากในเรื่องการพังทลายของดิน นอกจากนี้ จะต้องตกแต่งปรับพื้นที่ให้มีความลาดเอียงของการฝังกลบให้มีทิศทางการไหลของน้ำในช่วงฤดูฝนให้สอดคล้องกับที่ได้ออกแบบไว้ สำหรับรูปแบบการใช้พื้นที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

2) การติดตามตรวจสอบเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สิ่งที่ควรดำเนินการในระยะนี้ก็คือ การติดตามควบคุมดูแลการระบายก๊าซมีเทนว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใด จะได้วางแผนการใช้ประโยชน์ต่อไป พร้อมทั้งจะต้องทำการเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำในบ่อบำบัดน้ำเสียจากบ่อสังเกตการณ์ และแหล่งน้ำผิวดิน เพื่อตรวจสอบว่าระบบที่ออกแบบไว้หลังจากการก่อสร้างแล้วใช้งานได้หรือไม่ มีผลกระทบอย่างไรจะได้แก้ไขได้ถูกต้อง

ระบบการตรวจสอบที่จำเป็นต้องมีในหลุมฝังกลบ ได้แก่

- 1) การตรวจสอบก๊าซจากมูลฝอยและน้ำชะล้างมูลฝอยในระยะจากผิวดินถึงระดับน้ำใต้ผิวดิน (Water Table) ซึ่งเรียกขานนี้ว่า Vadose Zone
- 2) การตรวจสอบคุณภาพน้ำบาดาลทั้งด้านเหนือน้ำและด้านท้ายน้ำ
- 3) การตรวจสอบคุณภาพอากาศ โดยเฉพาะก๊าซมีเทน

แผนการฝังกลบในขณะดำเนินการฝังกลบและหลังฝังกลบ

ในขณะฝังกลบจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับแผนอัตรากำล้าง แผนการฝังกลบ แผนการใช้วัสดุตามระยะเวลา และแผนการใช้งบประมาณ และเมื่อดำเนินการฝังกลบมูลฝอยเสร็จแล้ว จะต้องพิจารณาดำเนินกิจกรรมตรวจสอบต่อไปในอนาคตเกี่ยวกับคุณภาพน้ำ อากาศ ต่อไปอีกอย่างน้อยประมาณ 30 – 50 ปี

การดูแลปรับปรุงสภาพภูมิประเทศหลังจากการปิดหลุมมูลฝอยอย่างสมบูรณ์ตามข้อตกลงได้มอบให้มหาวิทยาลัยแม่โจ้เป็นผู้ดำเนินการ ปัจจุบันยังไม่ได้ดำเนินการ เพราะสภาพของดินปากหลุมมูลฝอยยังอยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์ ดินด้านยุบตัวลงเป็นแอ่งน้ำฝน เทศบาลนครเชียงใหม่ยังไม่ได้แก้ไขปรับปรุงแต่อย่างใด กลิ่นเหม็นของขยะจะเกิดขึ้นบ้างถ้ามีอากาศหนาวเย็น สิ่งที่เทศบาลปฏิบัติหลังการปิดหลุมถาวรคือ การตรวจสอบคุณภาพน้ำ การสูบน้ำเสียไปบำบัด และการต่อท่อระบายก๊าซ ซึ่งผลของการเผื่อระวังน้ำและอากาศ ยังไม่เคยส่งผลกลับมาให้ชาวบ้านได้ทราบ

ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่า เริ่มการเตรียมบ่อ การบดอัดดินเหนียวเป็นการทำงานที่เร่งรีบของคณะทำงาน เพราะส่วนหนึ่งในกันป้อมีขยะที่เทศบาลแอบนำมาทิ้งไว้ก่อนแล้ว 2 วัน ก่อนที่ชาวบ้านจะปิดถนน ขอลงมติการตัดสินใจของชุมชนที่จะยอมให้ทิ้งขยะหรือไม่ ประกอบกับชาวบ้านไม่มีความรู้ในเรื่องการป้องกันการซึมของน้ำขยะลงสู่ น้ำใต้ดิน และพื้นที่ข้างเคียงเลย ฉะนั้น เมื่อนักวิชาการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาพูดให้ฟังก็เชื่อเขาว่าถ้าทำตามนั้นก็คงจะป้องกันได้ แต่ก็ยังไม่วางใจทีเดียว ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งจึงไปขอความช่วยเหลือจากทางมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ให้ช่วยแนะนำและปกป้องสิทธิของชาวบ้านด้วย ซึ่งในบางกรณีอาจจะรู้เท่าไม่ถึงการ ซึ่งก็ได้รับการช่วยเหลืออย่างดี

มีเหตุการณ์ที่ทำให้ชาวบ้านต้องปิดถนนไม่ให้รถบรรทุกขยะเข้าไปทิ้งขยะในบ่อดินได้นั้น เกิดขึ้นบ่อยมากที่สุดคือ ปัญหาที่เทศบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นได้ สาเหตุที่ชาวบ้านดูแลได้บอกไว้ก็คือ บางครั้งเทศบาลไม่กลบดินบนขยะเลย ปล่อยให้ขยะเปลือยเปล่าอยู่อย่างนั้น บางครั้งฝนก็ตก ทำให้น้ำขยะส่งกลิ่นเหม็นเน่าไปหมดทั่วบริเวณ นอกจากนั้น

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลไม่ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายคือ มีการดูเอน้ำขยะจากกันป้อขึ้นมา ซึ่งจะต้องนำไปบำบัดที่ในป้อบำบัดของเทศบาล หรือป้อของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่บริเวณโรงพยาบาลมหาราช แต่เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่นี้กลับนำน้ำขยะเหล่านั้นไปทิ้งแถวป่าใกล้บ้านชาวบ้าน หรือทิ้งในเรือกสวนไร่นาจของชาวบ้าน ทำให้ต้นไม้ตายไปหลายต้น กว่าชาวบ้านจะรู้ก็ประมาณ 2 เดือนไปแล้ว

ชาวบ้านจึงวางแผนดักจับรถดูน้ำของเทศบาล ซึ่งก็จับได้ ทำให้เกิดกรณีขัดแย้งขึ้น นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบระดับผู้ใหญ่ก็ไม่สนใจในปัญหาการจัดการเท่าที่ควร ปล่อยให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติทำงานกันเองไปวันๆ เช่น การจัดการเรื่องการดับกลิ่นเหม็นของขยะซึ่งเทศบาลนครเชียงใหม่จะใช้น้ำยาดับกลิ่น เมื่อน้ำยาหมด ก็ไม่มีการซื้อใหม่ หรือไม่มีการวางแผนการใช้ ซึ่งมันควรจะมียอดคงที่ การรวมการดูแลประจำวันจะต้องคอยเตือนให้เจ้าหน้าที่ในสนามว่าน้ำยาใกล้จะหมด ให้เตรียมซื้อได้ บางครั้งไม่มีการใส่น้ำยาดับกลิ่นเป็น 2-3 อาทิตย์ ทำให้ชาวบ้านต้องทนทุกข์ทรมานเมื่อเห็นว่าเทศบาลไม่ใส่ใจในปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านอย่างจริงจัง พวกเขาจึงต้องปิดถนนห้ามนำขยะเข้ามาทิ้งจนกว่าจะแก้ไขเสร็จ การกลบดินบนขยะในแต่ละวัน บางวันก็กลบ บางวันก็ไม่กลบ ถ้ากลบก็กลบในความหนาที่ไม่ถึง 15 ซม. จึงทำให้เหม็นและมีแมลงวันมาก

ส่วนด้านการปูพลาสติก ซึ่งจะมีการปูขึ้นปกปิดตามปริมาณของขยะที่เพิ่มสูงขึ้นทุกวัน ในส่วนที่ไม่มีการปูคือส่วนที่ทำเป็นถนนให้รถบรรทุกขยะวิ่งลงไปเทขยะ ซึ่งเป็นบริเวณที่กว้างมาก ทำให้ชาวบ้านไม่พอใจและไม่แน่ใจในการปนเปื้อนของน้ำใต้ดิน เมื่อมีการแจ้งแก่ผู้บริหารทางเทศบาลนครเชียงใหม่ได้แก้ไข ก็จะมีผู้คนจากนอกชุมชนแต่งตัวคล้ายทหารจำนวนมากกว่า 20 คนมาบริเวณป้อดินในเวลากลางวันและขับรถเข้า ขับรถออกเป็นประจำ ทำให้ชาวบ้านกลัว

4.2.3 ผลกระทบจากหลุมกำจัดมูลฝอย

เมื่อชาวบ้านเกษตรใหม่ ได้ตกลงให้เทศบาลนครเชียงใหม่สามารถนำขยะมากำจัดในป้อดินของหมู่บ้าน โดยวิธีที่เทศบาลนครเชียงใหม่เรียกว่า วิธีฝังกลบอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลแล้วนั้น ชาวบ้านเกษตรใหม่ก็ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการกำจัดมูลฝอยโดยวิธีของเทศบาลนครเชียงใหม่ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนปัญหาทางด้านสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจของทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาเหล่านั้นมีดังต่อไปนี้

ปัญหาในเรื่องกลิ่นเหม็น

ลุงตา แสนใจ ชาวบ้านเกษตรใหม่คนหนึ่งที่มียาซีพรีบจ้าง เป็นผู้หนึ่งซึ่งได้รับจัดสรรให้ได้ที่ทำกินตั้งแต่ปี 2518 ไม่เคยขายที่ดินให้ใคร สร้างบ้านและปลูกพืชผักผลไม้ อยู่ร่วมกับครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย ลูก 6 คน หลาน 5 คน ซึ่งสร้างบ้านอยู่ใกล้ๆ กัน 3 หลัง กล่าวว่า “ลุงอยู่มาเมินแล้ว พอจับฉลากได้ลุงก็เข้ามาปลูกบ้านเดียวกับป่าและลูกๆ เมื่อก่อนอากาศดีมาก โดยเฉพาะตอนเช้าๆ และตอนเย็น หายใจเข้าไปแล้วรู้สึกแข็งแรง ตั้งแต่ทำหลุมขยะบ่อแรก และบ่อนี้ หายใจเข้าไปแล้ว มันเหม็นอย่างบอกไม่ถูก รู้สึกใคร่ฮาก ปวดหัว วิงเวียน หายใจไม่ออก ยิ่งตอนดึกๆ เหม็นจนนอนไม่ได้ ทำอะไรไม่ถูก มันเหม็นชนิดที่บอกไม่ถูกว่าเหม็นอย่างไร ลุงไปช่วยเขาทำงานที่บ่อขยะ ทำได้ 2 วัน แพ้ขยะ ผื่นขึ้นทั้งตัว ต้องรีบไปโรงพยาบาล หลังจากนั้นมาเข้าใกล้ขยะไม่ได้เลย ผื่นขึ้นตลอด”

พี่สมบุรณ์ ทิพย์วงศ์ เป็นคนหนึ่งซึ่งมีบ้านอยู่ใกล้หลุมขยะ กล่าวว่า “พี่เหม็นจนผอมกลายเป็นคนซีโรค เดียวก็เป็นลมหน้ามืด ทำงานก็ไม่ได้ เหนื่อยหอบตลอดเวลา และคิดว่าเหม็นมากกว่าคนอื่น เพราะบ้านอยู่ใกล้กับหลุมขยะมากประมาณ 200 เมตร”

อ้ายแก้ว เพิ่มพูนมา แกนนำนในการรวมพลังคนหนึ่งในหมู่บ้านบอกว่า ความเหม็นของขยะทำให้เขาตัดสินใจเข้าร่วมคัดค้านการทำหลุมขยะหลุมต่อไปในหมู่บ้านอีก เขายินดีต่อสู้คัดค้านจนตายถ้าหากรัฐบาลบังคับให้เอาขยะมาทิ้งที่บ้านเกษตรใหม่อีกครั้ง

ผลกระทบของมลพิษทางอากาศต่อสิ่งมีชีวิตคือการทำลายสุขภาพของมนุษย์ การแพร่กระจายของมลพิษในอากาศ จะมีผลต่อโรกระบบทางเดินหายใจ เช่น มะเร็งปอด โรคหลอดลมอักเสบ และโรคเกี่ยวกับถุงลม (Miller, JR. ,1996)

จากปัญหาของกลิ่นเหม็นของขยะทำให้ชาวบ้านมีสุขภาพไม่ดี อาการส่วนใหญ่ก็คือ อาการปวดหัว วิงเวียน เป็นลม หายใจไม่ออก แพ้อากาศ บางคนก็เกิดผื่นคัน และสุขภาพจิตไม่ดี เมื่อได้กลิ่นเป็นระยะเวลาเวลานานขึ้นส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับกลุ่มผู้สูงอายุ และเด็กที่ต้องอยู่ในหมู่บ้านตลอด 24 ชั่วโมง

การดำเนินการป้องกันกลิ่นเหม็นจากการฝังกลบมูลฝอยนั้น กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม (2541) กำหนดไว้ว่า “จะต้องดำเนินการฝังกลบวันต่อวันให้ทันก่อนที่จะเลิกงาน โดยกำหนดระยะเวลาในการขนมูลฝอยให้เข้าถึงพื้นที่ฝังกลบคันสุดท้ายก่อนเวลา 15.30 น. เพื่อจะได้มีเวลาดำเนินการฝังกลบทันก่อนที่จะเริ่มงานในวันต่อไป ความหนาของดินกลบ 15 เซนติเมตร”

เทศบาลนครเชียงใหม่ไม่ได้ปฏิบัติตามหลักวิชาการกำหนดอย่างจริงจัง บางวันก็กลบดิน บางวันก็ไม่ได้กลบดิน โดยเฉพาะหน้าฝน ทำให้กลิ่นเน่าเหม็นของขยะมูลฝอยกระจายไปทั่วบริเวณเป็นระยะเวลาหลายอาทิตย์ เมื่อชาวบ้านไปเตือน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติก็แสดงความไม่พอใจ จนกระทั่งชาวบ้านทนความเหม็นต่อไปไม่ได้ จึงรวมกันห้ามไม่ให้รถบรรทุกขยะผ่านเข้าไปในบริเวณหลุมกำจัดมูลฝอย จนกว่าเทศบาลนครเชียงใหม่จะดำเนินการแก้ไขให้กลิ่นเหม็นของขยะหายไปจากชุมชนและมีการกลบดินปากหลุม

ผลจากการสูดกลิ่นเหม็นของขยะมูลฝอย ทำให้สุขภาพอนามัยของประชาชนทรุดโทรมเพราะไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ส่งผลกระทบให้ร่างกายอ่อนแอเนื่องจากกลางคืนไม่ได้พักผ่อนอย่างเต็มที่ ประกอบกับความเครียดที่เกิดขึ้น ทำให้ตอนเช้าไม่สามารถไปทำงานได้ อาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนคืออาชีพรับจ้างรายวัน เมื่อไม่ไปทำงานก็ขาดรายได้ เมื่อไปหาหมอก็จะต้องเสียค่าใช้จ่าย ค่ายา ค่ารักษา บางครอบครัวมีลูกต้องเลี้ยงดู ไปโรงเรียน ทำให้เศรษฐกิจของครอบครัวเกิดภาวะชักหน้าไม่ถึงหลัง ที่เกิดกระทบกันเป็นลูกโซ่ เช่น ครอบครัวของ พี่สมบุญรณิทธิยวงศ์ ซึ่งมีอาชีพเกษตร ปลูกผักไปขายในตลาดทุกวัน เมื่อพี่สมบุญรณิฉัมป่วยจากการเหม็นของขยะ ก็ไม่สามารถทำงานได้ เป็นลมหน้ามืดตลอด จนยอม เงินที่เคยได้รับการขายผักก็ขาดไป ลูกๆ ต้องเรียนหนังสือในเมือง ก็ไม่มีเงินค่ารถและค่าอาหารให้ลูก ต้องไปยืมจากญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านมาใช้จ่าย จนกว่าพี่สมบุญรณิฉัมจะหายดีขึ้น สามารถทำงานได้

ชาวบ้านบอกว่าผลกระทบที่ทำให้เดือดร้อนมากที่สุดคือ กลิ่นเหม็นของขยะที่ลอยมาที่นี่แหละ มันเหม็นอย่างบอกไม่ถูก อย่างอื่นทนได้ แต่กลิ่นขยะเหม็นนี่ทนไม่ได้ มันหงุดหงิดไปหมดนอนก็ไม่ได้ ไม่รู้จะไปอยู่ที่ไหน เทศบาลน่าจะนึกถึงชาวบ้านบ้าง ถ้าทำอย่างถูกต้องตั้งแต่แรกมันคงไม่เหม็น ตอนประชุมชี้แจงบอกแต่ว่ารับรองจะทำให้ดีตามหลักวิชาการทุกอย่าง แต่ก็ไม่ได้ทำตามทีพูด

เมื่อทนไม่ได้ ชาวบ้านก็เรียกร้องให้มีการปรับปรุงแก้ไขและให้ทำตามสัญญาในเรื่องของค่ารักษาพยาบาล เทศบาลได้มอบเงินให้แก่ชุมชนเป็นค่ารักษาพยาบาล 10,000 บาท คณะกรรมการหมู่บ้านก็ใช้เป็นค่ารักษาพยาบาลสำหรับผู้ที่ป่วย โดยให้นำเอาใบเสร็จค่ายามาแลกเอาเงินไปหลังจากไปตรวจรักษา ซึ่งประมาณ 3 เดือน เงินก็หมด หลังจากนั้น ชาวบ้านก็ช่วยเหลือตัวเองต่อไป นอกจากการมอบเงินค่ารักษาให้ แล้วเทศบาลก็นำคณะหมอและพยาบาลจากโรงพยาบาลเทศบาลนครเชียงใหม่มาตรวจรักษาให้ตามที่ชุมชนร้องขอเดือนละ 1 ครั้ง ที่ศาลาเอนกประสงค์ของชุมชน แต่ทำได้ไม่นานก็หยุดไป โดยอ้างว่าไม่มีงบประมาณพอ ให้ทางชุมชนไปรักษาที่โรงพยาบาลเทศบาลเองจะดีกว่า

ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากกลิ่นเหม็นของขยะคือ ปัญหาการเพิ่มปริมาณของสัตว์แมลงนำโรค โดยเฉพาะแมลงวัน ชาวบ้านบอกว่า เวลากินข้าวต้องกางมุ้งกิน เพราะเยอะมาก ต้องไปซื้อยาฆ่าแมลงมาปนกับอาหารล่อให้แมลงวันมาตอม จะได้ตาย ซึ่งก็ทำได้เพียงแค่ลดปริมาณลงบ้าง หลังจากนั้นอีกไม่นาน ก็มีมากเหมือนเดิมอีก ฐานะของชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ยากจน ไม่สามารถจัดทำมุ้งลวดได้ ปัญหาการมีแมลงวันเพิ่มส่งผลกระทบต่อโรคระบบทางเดินอาหารของประชาชน โดยเฉพาะโรคอุจจาระร่วง จากการศึกษาของ สุปราณี ศรีใหญ่ และคณะ (2539) พบว่า ประชาชนบ้านเกษตรใหม่ป่วยเป็นโรคอุจจาระร่วงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 28.8 การรักษาพยาบาลไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลสันทรายเพียง 3 ราย ส่วนใหญ่รักษาเองที่บ้าน (สุปราณี ศรีใหญ่ และคณะ , 2539)

ปัญหาผลกระทบอื่นนอกจากปัญหากลิ่นเหม็นของมูลฝอยที่กระทบต่อสุขภาพอนามัยและวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน คือ

- ปัญหาของน้ำขยะที่ไหลเอ่อออกมาเนื่องจากฝนตกหนัก ทำให้ต้นไม้บริเวณใกล้เคียงตายหมด และปัญหาของน้ำขยะที่ไหลลงสู่บ่อใกล้เคียง ทำให้น้ำในบ่อใกล้เคียงมีการปนเปื้อนของน้ำจากขยะ
- ปัญหาเรื่องของฝุ่นละอองจากการทำงานบดอัดดิน การเทขยะลงหลุม ซึ่งมีรถเข้าออกและทำงานตลอด 24 ชั่วโมงในระยะแรกที่มีการเตรียมพื้นที่ประมาณ 6-8 เดือน
- ปัญหาเสียงดังที่เกิดจากเครื่องยนต์ในขณะทำงาน เสียงรถยนต์ขนขยะ เสียงรถแทรกเตอร์
- ปัญหาเศษขยะหล่นตามพื้นถนนตั้งแต่ทางเข้าหมู่บ้าน ทำให้น้ำบ้านสกปรกเลอะเทอะ และมีกลิ่นไม่สะอาด
- ปัญหาการจราจรของการขนส่งขยะ รถบางคันผู้ขับไม่มีมารยาท ขับเร็วเกินไป เกิดอันตรายกับผู้ใช้นถนน และวิ่งเข้าออกทั้งวันทั้งคืน

ปัญหาเหล่านี้ทำให้วิถีการดำรงชีวิตประจำวันของชาวบ้านเปลี่ยนไป เช่น ในการออกไปทำงานทุกวันของชาวบ้านปกติจะออกจากบ้านประมาณ 7.30 เพราะต้องทำงานบ้าน ดูแลเปิดไฟ ที่เลี้ยงไว้ แต่เมื่อเกิดปัญหาเสียงดัง ปัญหาการขับรถขนขยะที่เน่าเหม็น ขยะตกเลอะเทอะบนถนน มารยาทผู้ขับไม่ดี ฝุ่นละอองคุ้งเต็มถนน ทำให้ชาวบ้านรีบออกจากบ้านก่อนเวลาที่รถบรรทุกขยะจะเริ่มเข้ามาในชุมชนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว เวลาเลิกก็จะพยายามกลับหลังเวลาที่รถบรรทุกขยะเลิกวิ่ง ทำให้เวลาที่ชาวบ้านใช้กับครอบครัวน้อยลง ทำให้เกิดความห่างเหินกับครอบครัวโดยเฉพาะบ้านที่มีคนแก่และเด็กเล็ก ซึ่งจะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่มากกว่าปกติ

4.2.4 การจัดการแก้ไขปัญหาของเทศบาลนครเชียงใหม่

เมื่อดำเนินการฝังกลบมูลฝอยในหมู่บ้านได้ตามสัญญาข้อตกลงกับประชาชน ชาวบ้านเกษตรใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ก็เร่งดำเนินการฝังกลบเพื่อลดปริมาณมูลฝอยที่กอง เป็นปัญหาให้กับการบริหารที่ อ.เมือง ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยไม่ได้สนใจชุมชนบ้าน เกษตรใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลุมเดิมที่ปิดไปแล้วยังไม่ได้ปรับปรุงสภาพหลุม ดินที่กลบด้าน หน้ายุบตัวลงทำให้เกิดเป็นแอ่งน้ำโสโครกขนาดใหญ่ของหมู่บ้าน นอกจากนั้น ผลกระทบจากการที่ ไม่ปฏิบัติตามหลักวิชาการที่นักวิชาการคณะวิศวกรรมศาสตร์ได้บอกกับชุมชนไว้ ทำให้ชาวบ้าน เดือดร้อนจากกลิ่นเหม็นของขยะมูลฝอย ทั้งหลุมเก่าและหลุมใหม่ และปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย

ในขณะที่ชาวบ้านเกษตรใหม่ หลังลงนามในสัญญาข้อตกลงให้เทศบาลนำมูลฝอยมา กำจัดแบบฝังกลบในบ่อดินของหมู่บ้าน ก็เริ่มปรึกษาหารือกันเพื่อวางแผนการควบคุมการทำงาน ของเทศบาลนครเชียงใหม่ให้เป็นไปตามสัญญา และหากเทศบาลนครเชียงใหม่ไม่ทำตามสัญญา จะแก้ไขอย่างไร ผลการปรึกษาหารือสรุปได้แนวทางการทำงานดังนี้

1. ให้ทุกหลังคาเรือนแจ้งความประสงค์ที่จะช่วยควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของ เทศบาลตามความสมัครใจ เวลาทำงานตั้งแต่เทศบาลเริ่มทำงานจนเลิกทำในแต่ละวัน ทั้งนี้โดยให้ เริ่มทำตั้งแต่การจัดเตรียมบดอัดดินกันบ่อ ตลอดจนการปูพลาสติก ให้เฝ้าดูตลอด โดยได้รับค่า ตอบแทนการทำงานวันละ 134 บาทต่อคนต่อวัน การเฝ้าดูแลให้ครั้งละ 5 วันต่อคน ใน 1 วัน ให้มีผู้ ควบคุม 4 คน สำหรับค่าตอบแทน เทศบาลนครเชียงใหม่จะเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้จนกว่าหลุม จะเต็มและปิดหลุม การทำงานจะหมุนเวียนกัน
2. ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเข้าร่วมควบคุมดูแลการดำเนินงานของเทศบาลด้วย เดือนละ 1 คน จนกว่าจะเสร็จสิ้นโครงการ โดยได้รับค่าจ้างวันละ 134 บาทจากเทศบาล นครเชียงใหม่

ลักษณะการควบคุมดูแลก็คือ ให้สอดส่องดูแลการทำงานของเทศบาลนครเชียงใหม่ ให้เป็นไปตามข้อตกลงทุกประการ หากไม่เป็นไปตามข้อตกลงให้แจ้งให้คณะผู้ปฏิบัติงานของ เทศบาลนครเชียงใหม่ทราบและให้แก้ไขปรับปรุง หากไม่ปรับปรุงก็ให้แจ้งแก่คณะกรรมการ หมู่บ้านหรือผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทันที

รูปแบบการทำงานของชุมชน

ชาวบ้านเกษตรใหม่ได้จัดเวรให้ผู้แทนชาวบ้าน 4 คน กรรมการหมู่บ้าน 1 คน ร่วมดูแลการทำงานของเทศบาลนครเชียงใหม่ทุกวันตั้งแต่เวลา 6.30 น. ถึงเวลา 17.00 เพื่อให้ เทศบาลนครเชียงใหม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อตกลงและเป็นการป้องกันผลกระทบที่จะเกิดกับ

สิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาเรื่องกลิ่นและน้ำใต้ดินเสีย ในกรณีของการจัดเตรียมหลุมกำจัดมูลฝอย และการจัดการเรื่องสาธารณูปโภคซึ่งเป็นผลประโยชน์ของชุมชนต่อไปในอนาคต จากการเฝ้าดูแลของคณะชาวบ้านนั้น เมื่อพบสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสัญญา พวกเขาได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ในคณะทำงานทั้งหมด 5 คน จะมี 1 คนที่เป็นกรรมการหมู่บ้าน และให้ถือเป็นหัวหน้าคณะทำงานในแต่ละวัน เมื่อคณะทำงานคนใดเห็นอะไรผิดปกติที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชนหรือหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการผิดสัญญาข้อตกลงที่ทำได้ ให้แจ้งแก่หัวหน้าคณะทำงาน ซึ่งหัวหน้าคณะทำงานจะไปตรวจสอบตามข้อหาที่ได้รับแจ้ง หากเป็นจริงก็จะไปแจ้งให้กับหัวหน้าของผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลให้แก้ไขปรับปรุงทันที

2. ถ้ายังไม่มีการแก้ไขในข้อ 1 คณะกรรมการผู้เป็นหัวหน้าในแต่ละวันก็จะแจ้งให้กับคณะกรรมการหมู่บ้านทราบทันที ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าก็จะไปแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลแก้ไขปรับปรุงต่อไป

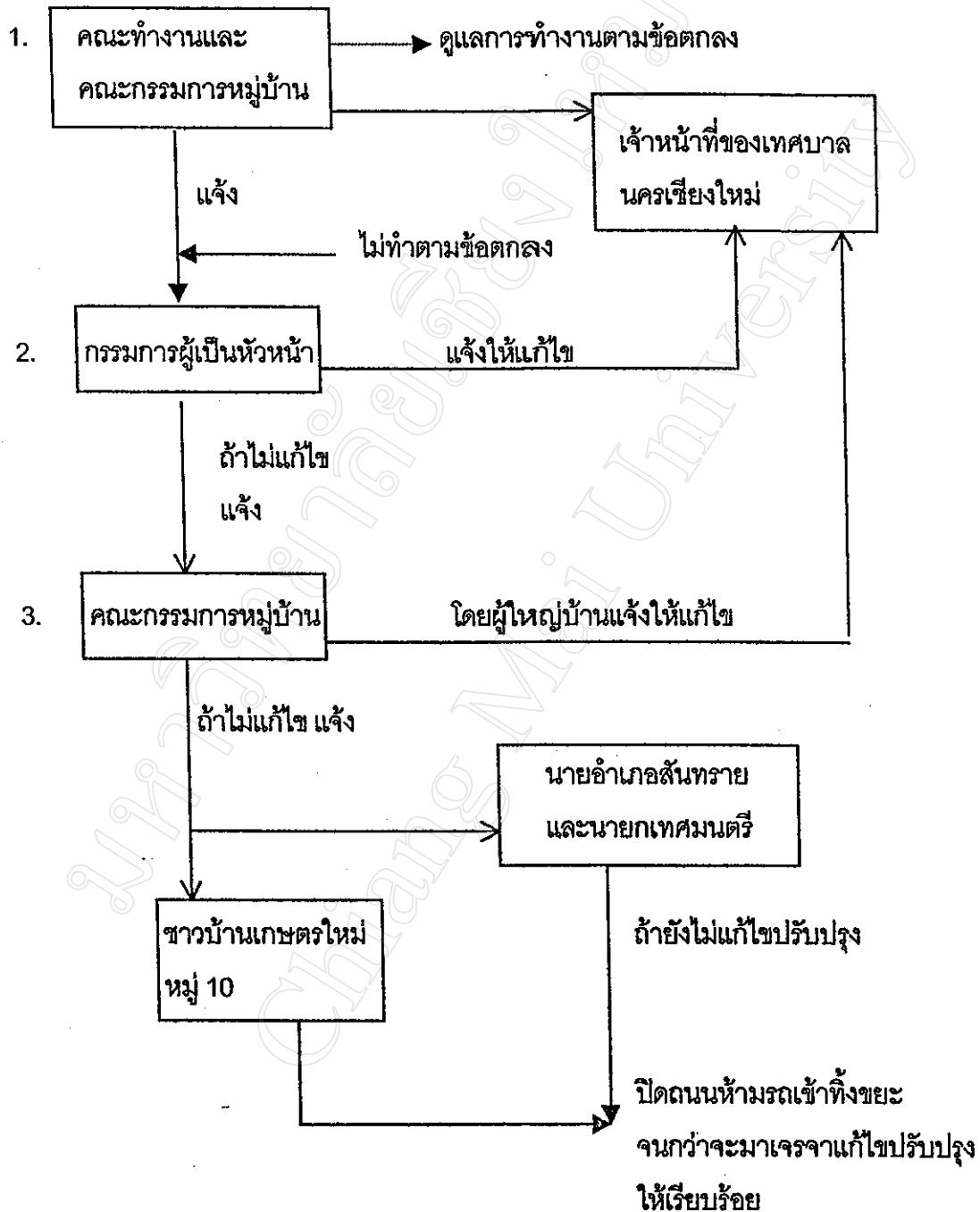
3. หากยังไม่แก้ไข คณะกรรมการหมู่บ้านก็จะแจ้งให้กับนายอำเภอสันทรายและนายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ให้แก้ไขโดยด่วน

4. เมื่อไม่มีการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น ชาวบ้านก็จะห้ามไม่ให้รถบรรทุกขยะเข้าทิ้งในหลุมกำจัดจนกว่าจะมีการแก้ไขให้ดีขึ้น

ลักษณะการจัดการแก้ไขปัญหาการทำงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครเชียงใหม่ เมื่ออาสาสมัครของหมู่บ้านที่ทำงานร่วมกันแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลนครเชียงใหม่แก้ไขหรือปรับปรุงการทำงานให้เป็นไปตามที่ควรจะเป็น แต่เจ้าหน้าที่ก็ยังไม่แก้ไข อาสาสมัครก็จะแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านมาบอกกล่าวตักเตือน แต่ก็ไม่ได้มีการแก้ไขปรับปรุง ผู้ใหญ่บ้านก็จึงแจ้งนายอำเภอสันทราย และแจ้งนายกเทศมนตรี เพื่อให้มาดำเนินการแก้ไข ก็ยังไม่มีการแก้ไข เมื่อผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลให้ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านเดือดร้อน ชาวบ้านจึงปิดถนนให้ยุติการทิ้งขยะตามสัญญา เมื่อขยะมูลฝอยไม่สามารถนำไปทิ้งในหลุมกำจัดได้ ก็เกิดการกองทิ้งในเขตเทศบาลเน่าเหม็นไปทั้งเมือง ผังควบคุมการทำงานโดยชุมชนตามแผนภูมิที่ 4.1

การแก้ไขของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง โดยเฉพาะเทศบาลนครเชียงใหม่ ก็จะเข้ามาเจรจาต่อรองและรับรองในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านจะต้องหมดไป ขอให้ทิ้งต่อไปเพื่อความมีชื่อเสียงที่ดีงามของจังหวัดเชียงใหม่ ในการเจรจาแต่ละครั้ง ประกอบด้วย นายอำเภอสันทราย ปลัดจังหวัด ผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาจังหวัด นักวิชาการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ต่างช่วยกันเจรจาให้ ชาวบ้านเกษตรใหม่ เปิดถนนให้เทศบาลนำขยะเข้าไปทิ้ง ไม่มีหน่วยงานไหนที่เจรจาร่วมกับชาวบ้าน นอกจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เหตุการณ์การจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับบ้านเกษตรใหม่โดยเทศบาลนครเชียงใหม่จะเป็นเช่นนี้ทุกๆ ครั้ง จนกระทั่งปิดหลุมอย่างถาวร

แผนผังควบคุมการทำงานฝั่งกลบขยะมูลฝอยของผู้ปฏิบัติงานเทศบาลนครเชียงใหม่
โดยกลุ่มผู้แทนชุมชนบ้านเกษตรใหม่ ม.10

แผนภูมิที่ 4.1 ฝั่งควบคุมการทำงานของเจ้าหน้าที่โดยชุมชน

การที่ชาวบ้านต้องปิดถนนให้เทศบาลยุติการทิ้งและปิดหลุมอย่างถาวรนั้น เพราะขยะล้นหลุม กำจัดสูงถึง 3 เมตรแล้ว แต่เทศบาลก็ยังไม่หยุดทิ้ง กลับเจรจาขอทำเนินฝังคอนกรีตสูงจากขอบหลุม โดยจะให้เงินช่วยเหลือแก่สภาตำบลไว้ปรับปรุงหมู่บ้านถ้าหากยินยอม จำนวน 3 ล้านบาท แต่ชาวบ้านไม่ยอม ขอให้ปิดหลุมอย่างถาวรทันที

4.2.5 เหตุการณ์ที่มีผลต่อการกระตุ้นให้เกิดการรวมพลังอย่างรวดเร็ว

4.2.5.1 การเจรจาขอทิ้งขยะมูลฝอยต่อไป

เมื่อขยะล้นหลุมสูงจากขอบพื้นดินถึง 3 เมตร ในวันที่ 15 สิงหาคม 2541 ซึ่งเป็นวันสิ้นสุดการทิ้งขยะตามสัญญาที่ขอขยายเวลาทิ้ง ชาวบ้านเริ่มตระหนักในท่าทีของเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่เริ่มส่งคนเข้ามาเจรจาเป็นกลุ่มๆ พร้อมให้ข้อเสนอที่ต่างกัน การเข้าเจรจาของเทศบาลนั้นเจาะในบุคคลที่เป็นแกนนำของชุมชน ผู้ใหญ่ที่ชาวบ้านนับถือ ตลอดจนคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้าน วิธีการที่ใช้ก็คือ สืบหาบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือของกลุ่มบุคคลที่อ้างถึงในหมู่บ้าน ช่วยเจรจาให้เห็นด้วยกับการขอทิ้งขยะที่แตกต่างผลประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับ

ชาวบ้านยืนยันให้เทศบาลปิดหลุมตามหลักสุขาภิบาลเพื่อจะได้จัดเตรียมให้เป็นแหล่งสาธารณะต่อไปได้ในอนาคตตามที่เทศบาลได้บอกไว้เมื่อเริ่มทำสัญญา และยังระบุว่าจะทิ้งขยะต่ำกว่าขอบหลุม 1 เมตร เพื่อกลบดินให้สูงเท่าดินเดิม แต่ในวันที่ 15 สิงหาคม 2541 ขยะสูงขึ้นจากขอบหลุม 3 เมตรแล้ว ได้มีการขอร้องจากผู้นำของจังหวัดเชียงใหม่หลายท่าน ขอทิ้งอีก 3 เดือน เพราะยังหาที่กำจัดต่อไปไม่ได้ เทศบาลนครเชียงใหม่ได้นำเอานักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาช่วยเจรจาว่าจะไม่เกิดผลกระทบใดๆ แม้จะสูงเกินพื้นดินก็ตาม จะมีวิธีการตามหลักวิชาการแก้ไข จะชะระ่องดินให้น้ำขยะไหลลงหลุมเพื่อนำไปบำบัด และจะใช้ดินกลบทั้งด้านข้างและด้านบนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างแน่นอน สุดท้ายชาวบ้านก็ยินยอม โดยบอกว่าจะยอมเป็นครั้งสุดท้าย

ในระหว่าง 3 เดือนที่ขยายเวลานี้ กลุ่มที่เข้าเจรจากับแกนนำในหมู่บ้านเริ่มปฏิบัติการอีกครั้งโดยขอร้องให้ชาวบ้านยินยอมให้เทศบาลนครเชียงใหม่สร้างคอนกรีตเสริมจากปากหลุม 15 เมตร เพื่อทิ้งขยะต่อไป โดยจะโอนเงินให้ อบต. 1 ล้าน เป็นการสนับสนุน และจ่ายให้แก่ชาวบ้านหลังคาเรือนละ 3,000 บาท แต่ชาวบ้านยืนยันไม่ตกลง ขอให้ปิดหลุมถาวรหลังครบสัญญา 3 เดือนทันที และเจรจาขอทิ้งหลุมใหม่โดยยื่นข้อเสนอให้ อบต. ปีละ 3 ล้าน ให้ชาวบ้านข้างเคียงหลังคาละ 1 แสนบาท ชาวบ้านเกษตรใหม่ยืนยันกับนายอำเภอสันทรายว่าไม่ขอทำหลุมกำจัดขยะอีกต่อไปแล้ว ขอให้ไปพิจารณาพื้นที่ที่อื่นบ้าง ที่นี้ไม่ยอมอีกแล้ว และขอคำมั่นสัญญาในการดูแลหลุมกำจัดหลังจากปิดอย่างถาวรเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมต่อไป

4.2.5.2 การแอบนำขยะมาทิ้งในหมู่บ้าน

เมื่อหลุมกำจัดขยะเปิดอย่างถาวรในเดือนสิงหาคม 2541 เชียงใหม่เริ่มเดือดร้อนจากปัญหาขยะในเขตเทศบาลมีปริมาณมากขึ้นเพราะขาดสถานที่กำจัด เทศบาลนครเชียงใหม่ได้พยายามแก้ไขปัญหานี้โดยนำไปทิ้งในสถานที่ต่างๆ ของเทศบาลเพื่อรอสถานที่ที่กำจัดต่อไป แต่นานวันเข้าปริมาณขยะวันละ 250 ตันก็เริ่มล้นเมือง มีการพบรถบรรทุกขนขยะไปทิ้งตามป่าเขา และสถานที่ห่างไกลชุมชนตามอำเภอรอบนอกอยู่บ่อยๆ กระแสข่าวเรื่องการหาที่กำจัดขยะไม่ได้ของเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นที่สนใจของชาวบ้านเกษตรใหม่ เพราะมีการนำเอารายงานการศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่ในการทำแหล่งกำจัดขยะแบบฝังกลบมากล่าวอ้าง ว่าบ้านเกษตรใหม่เหมาะสมมากที่สุด ทำให้ชาวบ้านเริ่มระมัดระวังตัวขึ้น มีการจัดเวรยามคอยดูคอยตามแหล่งห่างไกลชุมชนของหมู่บ้านเพื่อป้องกันการขนขยะเข้ามาทิ้งแบบไม่รู้ตัว เหมือนเช่นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ได้เคยปฏิบัติมาก่อนในบ่อดินทั้ง 2 บ่อของหมู่บ้าน

ในเดือนพฤศจิกายน 2541 ชาวบ้านพบกองขยะถูกทิ้งไว้ข้างถนนที่เป็นป่าทางเข้าหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านทั้งหมดรวมตัวกันที่ศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้านเพื่อประชุมปรึกษาหารือวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการนำขยะเข้ามาทิ้งในบ่อดินที่มีอีกหลายบ่อในหมู่บ้านแบบไม่รู้ตัวอีก ผลการประชุมสรุปว่าจะจัดเวรยามเฝ้าทางเข้าออกของหมู่บ้านในเวลากลางคืน จนกว่าเทศบาลนครเชียงใหม่จะดำเนินการหาที่ทิ้งขยะได้อย่างถาวรจึงจะเลิกการตั้งด่าน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการนำขยะมาแอบทิ้งในบ่อดินแล้วสรุปบทส่งท้ายว่าไฉนๆ ก็ทิ้งแล้ว ขอทิ้งต่อจนเต็มเหมือนทุกครั้งมา

การตั้งด่านเฝ้าดูไม่ให้อำนาจขยะมาแอบทิ้งของชาวบ้านเกษตรใหม่นี้ เมื่อข่าวทราบไปถึงหมู่บ้านอื่นใกล้เคียง ซึ่งเห็นดีด้วยจึงตั้งด่านในหมู่บ้านของพวกเขาเช่นกัน ทำให้เกิดเครือข่ายในการสื่อสารถึงกัน กลายเป็นพลังคัดค้านที่ร่วมกันและสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเวลาต่อมา

4.3 องค์ประกอบการรวมพลังคัดค้าน

4.3.1 ประชาสังคม

ชาวบ้านเกษตรใหม่ (บ้านห้วยเกียงเดิม) ได้รวมพลังกันต่อสู้กับคนภายนอกชุมชนที่พยายามเข้ามายึดครองพื้นที่ทำกินในเขตหมู่บ้านของพวกเขาเองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 จนกระทั่งส่งเรื่องให้ศาลวินิจฉัยตัดสินคดีความในปี พ.ศ. 2518 ศาลก็ตัดสินให้ชาวบ้านชนะคดีได้ที่ดินทั้งหมดกลับคืน รวมระยะเวลาในการต่อสู้ทั้งสิ้น 8 ปีเต็ม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการต่อสู้ที่ยาวนานมากสำหรับผู้คนทั้งหมู่บ้านที่ร่วมจิตใจ ร่วมพลังกันต่อสู้ด้วยความยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง และเป็น การต่อสู้ที่ถูกต้องตามแบบแผนของสังคม และถือเป็นการเข้มแข็งของชุมชนที่มีรากฐานอันมั่นคง

แน่นอน ในช่วงระยะเวลา 8 ปีนี้ ชาวบ้านบางคนที่ยังร่วมต่อสู้ก็ได้ล้มหายตายจากไปบ้างเพราะเวลา ยาวนานมาก บางคนก็มีโรคภัยไข้เจ็บประจำตัว แต่ลูกหลานก็ยังยืนหยัดต่อสู้กันต่อไป การเสียเงิน ค่าทำนายความในการว่าความแต่ละครั้งตามระเบียบของศาล ชาวบ้านก็จะเรียไรเงินทองทุก หลังคาเรือนร่วมกันเป็นกองกลางเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้ง ซึ่งแล้วแต่จะให้เงินกันตามฐานะ ตั้งแต่ 5 บาทขึ้นไป และ 500 บาทสำหรับผู้ตกเป็นคู่กรณี

สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเกษตรใหม่นั้น เกิดการรวมกลุ่มกันด้วยการมีความ รัก ความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อกัน และมีการเรียนรู้ร่วมกันในการที่จะปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง เป็นอย่างดี อีกทั้งมีระบบการจัดการในกลุ่ม เช่น จากระยะเวลาจนถึง 8 ปีนี้ ชาวบ้านเกษตรใหม่ ก็มีผู้ใหญ่บ้านมาแล้วหลายคนเหมือนกัน เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านบางคนก็เกษียณอายุไปบ้าง หรือ บางคนก็ได้ล้มหายตายจากไปบ้าง แต่ก็เห็นได้ชัดเจนว่าการรวมพลังต่อสู้ในเรื่องต่างๆของ ชาวบ้านเกษตรใหม่ในขบวนการที่ถูกต้องตามที่สังคมกำหนดก็ยังดำเนินไปตามวัตถุประสงค์เดิม ของกลุ่มต่อไป

การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือมีความเชื่อ ร่วมกันในเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน มีความรัก มีความเอื้ออาทร ต่อกัน มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง และมีระบบการจัดการในกลุ่ม โดยนัยก็คือ การสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งก่อให้เกิดของประชาสังคมนั่นเอง (ประเวศ วัระสี , 2540)

หลังจากศาลตัดสินให้ได้สิทธิในการครอบครองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ก็มีการ แยกหมู่บ้านเนื่องจากระยะทางห่างไกลกัน ทำให้การบริการต่างๆ จากผู้ใหญ่บ้านเป็นไปด้วยความ ลำบาก แต่ในด้านสังคม ชนบธรรมนิยมประเพณีต่างๆ เช่น การดำหัวผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส การทำบุญตักบาตรตามประเพณีชาวพุทธ ก็ยังใช้วัดห้วยเกียงเช่นเดิม การแยกหมู่แยกตามการ ปกครองเท่านั้น ความสัมพันธ์แบบพี่น้อง ญาติมิตรยังคงเหมือนเดิมเพราะส่วนใหญ่บรรพบุรุษปู่ย่า ตายายยังคงอยู่ที่บ้านห้วยเกียง

4.3.1.1 พัฒนาการของการรวมพลังของชุมชน

กลุ่มที่เข้ามาตั้งรกรากในบ้านเกษตรใหม่นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวที่มี หัวหน้าครอบครัวอยู่ในวัย 30-45 ปี ซึ่งเป็นวัยที่กำลังสร้างรากฐานให้กับชีวิตครอบครัว เมื่อเข้ามา ทำกินในพื้นที่ที่ตนเองได้รับสิทธิ ก็เริ่มลงมือแผ้วถางป่า ขุดต่อไม้ ซึ่งลักษณะของการทำงานก็มัก จะเอามือกัน เช่น ลงมือช่วยในไร่ของนาย ก. ก่อน แล้วก็มาช่วยไร่ของนาย ข. ทำให้เกิดความรัก ใคร่ ประองดองกันมากยิ่งขึ้น มีความรู้สึกผูกพัน เอื้ออาทรแก่กัน เพราะต่างลำบากด้วยกัน

นอกจากนั้น กลางคืนก็ยังมีไฟฟ้า จึงทำให้เกิดความรู้สึกที่พาอาศัยกันมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าบางคนที่เป็นเจ้าของที่ดินจะไม่ได้มาจากการจับสลากในครั้งแรก แต่ได้มาจากการซื้อสิทธิต่อจากคนอื่นก็ตาม ซึ่งก็ไม่ได้ทำให้เกิดช่องว่างในชุมชนแต่อย่างใด

จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ. 2528-2529 จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับงบประมาณในการเร่งพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจในภาคเหนือ (สถาบันดำรงศรัทธาอนุภาพ , 2539) ทำให้เกิดการลงทุนสูงและมีการเริ่มก่อสร้างอาคารสูงมากมาย โดยเฉพาะโครงการบ้านจัดสรร และการตัดถนนวงแหวนรอบนอกเมืองเชียงใหม่ การก่อสร้างต่างๆ ได้เริ่มขึ้น และได้ส่งผลถึงบ้านเกษตรใหม่ ซึ่งลักษณะภูมิประเทศ ประกอบกับลักษณะของดินที่เป็นดินแดง ดินลูกรัง ไม่สามารถจะทำการเกษตรได้ ทำให้ชาวบ้านบางกลุ่มตัดสินใจขายในราคาแปลงละ 5,000 – 10,000 บาท ให้กับบุคคลนอกชุมชน (แปลงหนึ่งประมาณ 3 ไร่) กลุ่มผู้ค้าที่ดินนอกชุมชนจึงกว้านซื้อไว้เพื่อขายให้กับนายทุนที่ต้องการดินสำหรับถมพื้นที่ ทำการก่อสร้างและบ้านจัดสรรต่อไป

การบรรทุกดินออกนอกหมู่บ้านทำความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านเกษตรใหม่ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาก เพราะรถบรรทุกที่วิ่งเข้าออกตลอด 24 ชม. ทำให้เกิดเสียงดังและฝุ่นสีแดงตลบไปทั้งหมู่บ้าน แม้แต่ต้นไม้ยังมองไม่เห็นสีเขียวของใบไม้ ลุงสมจิต จำปาศรี บอกว่าชาวบ้านที่ใครไม่ได้ ต้องทนทุกข์ทรมาน เด็กๆ เวลาไปโรงเรียน ก็ต้องคอยระวังอุบัติเหตุซึ่งมีหลายครั้งที่เกิดขึ้นแต่จับไม่ได้ ผู้ขับชี้ชนแล้วหนี เมื่อทนไม่ไหวขอร้องผ่านผู้ใหญ่บ้านก็ไม่ได้ผล ผมจึงตัดสินใจขับรถแทรกเตอร์ของผมมาขวางกลางถนนไม่ให้วิ่งผ่าน ต้องเรียกตำรวจและนายอำเภอมาเจรจาให้ขับรถด้วยความสุภาพ และมีเวลาพักบ้าง ไม่ใช่วิ่งตลอด 24 ชั่วโมง

เมื่อชาวบ้านเกษตรใหม่ยื่นข้อเสนอให้ปรับปรุงถนน กำหนดเวลาในการวิ่งขนดิน กำหนดความเร็วของรถขณะวิ่งในหมู่บ้าน ตลอดจนปรับปรุงถนนทุกๆ ปี ให้กับนายอำเภอ สันทรายและชมรมรถบรรทุกดิน ก็มีการปรับปรุงตามที่ชาวบ้านต้องการ ความสงบสุขในหมู่บ้านจึงเกิดขึ้นอีกครั้ง ถนนที่เป็นลูกรังก็เปลี่ยนเป็นถนนลาดยาง กว้างประมาณ 4 เมตร ยาวประมาณ 6 กิโลเมตร ธุรกิจค้าดินลูกรังเจริญเติบโตขึ้น จนทำให้บ้านเกษตรใหม่มีปอดดินขนาดใหญ่ถึง 9 บ่อ

ในปี พ.ศ. 2533 ชาวบ้านเกษตรใหม่ได้ยื่นยอมให้เทศบาลนำมูลฝอยมากำจัดในบ่อดิน 1 บ่อ เป็นการกำจัดแบบเททิ้งลงไปใบบ่อดินจนเต็มและปิดปากบ่อดินด้วยดินสูงประมาณ 50 ซม. ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 ก็ได้อนุญาตให้เทศบาลนครเชียงใหม่นำมูลฝอยมากำจัดโดยวิธีฝังกลบ จนถึงปี 2541 จึงมีการปิดหลุมกำจัด ซึ่งในช่วงของการปิดหลุมที่ 2 นี้ เทศบาลได้พยายามเจรจาขอทิ้งในบ่อดินที่ 3 ต่อไป แต่ชาวบ้านไม่ยอมให้ทิ้งอีกต่อไป พร้อมกับรวมพลังป้องกันไม่ให้มีการแอบขนเอามูลฝอยมาทิ้งในบ่อดินที่เหลือของหมู่บ้าน เช่นที่เคยทำมา

4.3.1.2 ความหลากหลายของกลุ่มพลังชุมชน

เมื่อชาวบ้านพบกับขยะมูลฝอยที่รถบรรทุกเก็บจ้างขนขยะมูลฝอยจากในตัวเมือง เชียงใหม่ นำมากองทิ้งในที่รกร้างข้างถนนกลางหมู่บ้านในเดือนพฤศจิกายน 2541 ในขณะที่หลุมขยะหลุมที่ 2 ปิดอย่างถาวรไปแล้ว เทศบาลนครเชียงใหม่ยังไม่สามารถจัดหาที่ทิ้งขยะได้อย่างถาวร ทำให้ชาวบ้านเกษตรใหม่เกิดความกลัวที่จะถูกหน่วยงานของรัฐขอรังแกบังคับให้ยินยอมใช้บ่อดินที่ยังเหลืออยู่ทำเป็นหลุมกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบเป็นหลุมที่ 3 โดยใช้เทคนิควิธีการเดิมคือแอบเอาขยะไปทิ้งในบ่อดินไว้ก่อน ทำให้บ่อดินสกปรกด้วยขยะ ชาวบ้านก็ต้องอยู่ในสภาวะจ่ายอม ต้องปรับปรุงกันบ่อดินไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของน้ำใต้ดิน แล้วก็จำต้องยอมให้ทิ้งต่อไป

ข่าวเรื่องการแอบเอาขยะมาทิ้งในที่รกร้างกลางหมู่บ้าน ขยายวงกว้างไปทั่วหมู่บ้านเกษตรใหม่ ทำให้ชาวบ้านพากันมารวมตัวที่ศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้านจึงร่วมเข้าปรึกษาหารือเพื่อหาทางป้องกันปัญหาต่างๆ ที่จะตามมา ในที่สุดก็ตกลงกันว่าต้องตั้งด่านกันที่ถนนสายหลักเข้าหมู่บ้าน ในเวลากลางคืนเริ่มตั้งแต่เวลา 17.00 น. ถึงเช้า 8.00 น. เพราะรถบรรทุกขยะมักจะแอบมาทิ้งในเวลากลางคืนหรือเข้ามืด เริ่มเฝ้าดูเพื่อป้องกันการแอบนำขยะมาทิ้งในบ่อดิน หรือในหมู่บ้าน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนเป็นต้นไป จนกว่าจะแน่ใจว่าเทศบาลนครเชียงใหม่จะมีที่ทิ้งอย่างถาวรที่แน่นอน จึงจะยกเลิกการตั้งด่านป้องกัน

เมื่อเริ่มตั้งด่านได้ประมาณ 1 อาทิตย์ ก็ปรากฏชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียงที่มีปัญหาเช่นเดียวกับหมู่บ้านเกษตรใหม่คือมีบ่อดินเช่นเดียวกัน และได้รับผลกระทบจากกลิ่นเหม็นของขยะของบ้านเกษตรใหม่เหมือนกัน นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหลายสายด้วยกันขอเข้าร่วมตั้งด่านด้วย ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านเตาไห หมู่ 3 บ้านห้วยเกี้ยว หมู่ 7 บ้านหนองหาร หมู่ 8 บ้านวิเวก หมู่ 13 บ้านคอยน้อย จึงมีการประชุมผู้แทนหมู่บ้านและจัดถนนให้แต่ละหมู่บ้านตั้งด่านเฝ้าระวัง เป็นเครือข่ายทั้งตำบลหนองหาร ถ้ามีรถบรรทุกขยะผ่านเข้ามาในเขตของหมู่บ้านใด ก็ให้ส่งข่าววิทยุหรือโทรศัพท์มือถือแจ้งให้แก่ทุกด่านทราบ เพื่อการเตรียมตัว และดำเนินการขับไล่ออกจากพื้นที่ไป โดยไม่มีการทำร้ายทรัพย์สินหรือร่างกายผู้ขับรถบรรทุกแต่อย่างใด

สำหรับด่านของบ้านเกษตรใหม่นั้น นอกจากชาวบ้านเกษตรใหม่แล้วก็ยังมีข้าราชการอาจารย์ในมหาวิทยาลัยแม่โจ้เข้าร่วมด้วย ทำให้พลังของชาวบ้านมั่นคงขึ้น

4.3.1.3 การวางแผนดำเนินการของกลุ่มพลัง

หลังจากตกลงร่วมกันที่จะตั้งด่านที่ถนนเข้าหมู่บ้าน ชาวบ้านก็แบ่งกลุ่มผู้ทำงานเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มจัดตั้งต้นทวีบริเวณข้างถนน มีหน้าที่จัดตั้งต้นที่และจัดหาอุปกรณ์อำนวยความสะดวกแก่ผู้เฝ้าเวรยาม เช่น มุ้งกันยุงเวลากลางวันนอน ห้องน้ำ ห้องส้วม ไฟฟ้า โต๊ะ เก้าอี้ ถ้วยจาน ชาม กระติกน้ำ พัดลม ซึ่งของเหล่านี้ในหมู่บ้านมีไว้เป็นของชุมชนอยู่แล้ว
2. กลุ่มสนับสนุนอาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มแม่บ้าน มีหน้าที่จัดทำอาหารว่างให้สำหรับผู้เฝ้าเวรยามในแต่ละวัน เช่น ข้าวต้ม ขนม กาแฟ น้ำเต้าหู้ ฯลฯ
3. กลุ่มผู้เฝ้าเวรในแต่ละคืน กำหนดให้เป็นผู้ชาย คืนหนึ่ง 10-12 คน คัดเลือกจากทุกหลังคาเรือน ยกเว้นคนแก่อายุเกิน 60 ปี และเด็กเล็ก ถ้าจะมาอยู่ก็ให้อยู่ได้ไม่เกิน 4 ทุ่ม ถือเป็นกลุ่มเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ
4. กลุ่มจัดหาทุนสำรองสำหรับจ่ายเป็นค่าอาหาร กลุ่มนี้จะจัดให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในแต่ละเขตการปกครองที่แบ่งกันรับผิดชอบไปจัดหาทุน ลักษณะของการทำงานก็คือ เมื่อแจ้งให้ทุกหลังคาเรือนรับทราบถึงการจัดตั้งด่านป้องกันรถขยะที่จะแอบเข้ามาทิ้งขยะในหมู่บ้านโดยขอให้แต่ละหลังคาเรือนจัดส่งผู้ชายที่เป็นสมาชิกในบ้านร่วมอยู่เฝ้าเวรในแต่ละคืน ถ้าไม่สามารถมาร่วมอยู่เฝ้าได้ เนื่องจากสมาชิกในหมู่บ้านบางครอบครัวมีอาชีพที่ต้องทำงานในเวลา 8.00 น. – 16.30 น. อาจจะสนับสนุนกิจกรรมนี้ได้โดยให้เป็นเงินทุนหรือขนม หรือข้าวสาร หรือน้ำซากาแฟ ซึ่งกลุ่มผู้เฝ้าเวรจะต้องมีไว้บริโภคยามวิกาลบ้าง ซึ่งก็แล้วแต่ศรัทธาของผู้ให้ เมื่อให้ของสนับสนุนแล้ว เจ้าของบ้านก็ลงชื่อด้วย เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ภายหลัง
5. กลุ่มสนับสนุน เยี่ยม ให้กำลังใจ จำนวนคนไม่จำกัด สามารถไปเยี่ยมชมให้กำลังใจได้ทุกคืน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านโดยผู้ใหญ่บ้านเป็นหลัก ซึ่งจะต้องไปเยี่ยมทุกๆ คืน กลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ไปร่วมให้กำลังใจเสมอ จนกระทั่งเลิกตั้งด่าน

การรวมกลุ่มรวมพลังตั้งด่านป้องกันรถขยะมูลฝอยในครั้งนี้นานถึง 6 เดือน เป็นการตั้งก่อนทุกหมู่บ้านและเลิกทีหลัง บ้านอื่นเลิกหมดแล้ว แต่บ้านเรายังไม่เลิก ต้องเอาให้แน่ใจว่าเทศบาลมีที่ทิ้งแน่นอนแล้วจึงยกเลิกการตั้งด่าน ผู้ใหญ่บ้านกล่าว

4.3.2 การมีส่วนร่วม

4.3.2.1 การเข้าร่วมรวมพลังคัดค้านของชุมชน

ลักษณะการเข้าร่วมรวมพลังเคลื่อนไหวคัดค้านการจัดการขยะแบบฝังกลบของชาวบ้านเกษตรใหม่ นั้น มีพื้นฐานมาจากแรงจูงใจภายในของชาวบ้านเองที่มีประสบการณ์จากการเรียนรู้ของตนเอง ในกรณีการเผชิญกับเหตุการณ์ที่ทำให้สภาพของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป เมื่อยินยอมให้เทศบาลนครเชียงใหม่ นำขยะมากำจัดโดยการฝังกลบที่มีหลายหน่วยงานของรัฐพยายามบอกว่าไม่มีผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านการปนเปื้อนของน้ำใต้ดินและปัญหากลิ่น

เหม็น แต่เมื่อเกิดปัญหาต่างๆ ขึ้น หน่วยงานต่างๆ มิได้ช่วยเหลือหรือแก้ไขตามที่ชาวบ้านต้องการ การปฏิบัติที่ผิดเงื่อนไขสัญญาหลายๆ ข้อของเทศบาลต่อการปฏิบัติขณะนำมูลฝอยมากำจัด ทำให้ชาวบ้านเรียนรู้ที่จะต้องช่วยตนเอง รวมกลุ่มกันเองเป็นพลังที่เกิดขึ้นเองภายในตัวของชาวบ้านเอง โดยไม่มีแรงบีบบังคับจากใคร เช่นเหตุการณ์ที่ชาวบ้านพบว่ามียรถบรรทุกนำขยะเข้ามาทิ้งในหมู่บ้าน ถึงแม้จะไม่ทิ้งในปอดดิน ก็ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นพลังของชุมชนที่จะป้องกันแหล่งที่พักอาศัยของพวกเขาให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นชีวิตที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีชั่วลูกชั่วหลาน ขึ้นในทันทีทันใด โดยไม่มีการชี้แนะหรือบีบบังคับจากบุคคลใดๆ พื้นฐานการเข้าร่วมที่มาจากแรงจูงใจภายในนี้จะเป็นการชี้ชวนหรือเป็นแรงหนุนให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมที่มีผลผูกพันทางจิตใจและความยั่งยืนต่อเนื่องของกิจกรรมหรือโครงการ (Uphoff อ้างใน ชูเกียรติ ลีสุวรรณ, 2534)

เหตุผลสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าร่วมในขบวนการทางสังคมในครั้งนี้คือการรักษาผลประโยชน์ของชุมชน เป็นการเข้าร่วมรวมพลังโดยไม่มี การบังคับ ชี้แนะ หรือใช้วิธีการใดๆ เป็นแรงจูงใจ ทุกคนในหมู่บ้านจะพากันเดินมาชุมนุมที่ศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน ทันทีหลังจากพบเห็นขยะถูกนำมาทิ้งในที่รกร้างริมถนนทางเข้าหมู่บ้าน

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาใน 2 หลุมกำจัดนั้น ทำให้ชาวบ้านเกษตรใหม่เรียนรู้ว่าการตัดสินใจให้เทศบาลนครเชียงใหม่ นำขยะมากำจัดโดยการฝังกลบในปอดดินของหมู่บ้านนั้นเป็นการตัดสินใจที่ผิด ในช่วงระยะเวลา 4-5 ปีที่พวกเขาต้องทนทุกข์ทรมานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยกลิ่นเหม็นของขยะ และยังไม่รู้ว่าอีกเมื่อไหร่พวกเขาจึงจะพบกับน้ำใต้ดินที่ถูกปนเปื้อนจากน้ำเสียของขยะมูลฝอย อาจจะมีถึงสมัยลูกหลาน ลุงบุญศรี ปาวิน กล่าวว่า กลัวลูกหลานสาปแช่งในภายภาคหน้าว่ามีบรรพบุรุษที่โง่ ชาติสติ ยินยอมให้บุคคลภายนอกชุมชนมาทำลายทรัพยากรที่จะต้องตกทอดถึงลูกหลานในอนาคต ให้ทำแค่ 2 หลุมนี้เพราะเชื่อในคำมั่นสัญญาที่ข้าราชการผู้ใหญ่ให้ไว้ นอกจากนั้นก็ยังมีอาจารย์ด็อกเตอร์อีกหลายคนมาบอกว่าไม่มีผลกระทบ พวกเราก็เชื่อเขานับตั้งแต่บัดนี้ต่อไป จะปกป้องทรัพยากรทั้งหมดในหมู่บ้าน จะไม่ยอมให้มีหลุมขยะอีกเด็ดขาด แม้จะต่อสู้อันตายก็ยอม อ้ายแก้ว เพิ่มพูลมา แกนนำนุชนคนหนึ่งของหมู่บ้านกล่าวเสริมในตอนท้าย

4.3.2.2 การรวมพลังคัดค้านขยะของชาวบ้านเกษตรใหม่นี้ เกิดขึ้นจากความพร้อมใจของทุกคน เพราะทุกคนประสบกับปัญหาต่างๆ มากมายมาเพียงพอแล้ว โดยเฉพาะกลิ่นเหม็นและน้ำเน่า ชุมพล สมบูรณ์ชัย กล่าวว่า ถ้ามีใครมาบอกว่าขยะจะมาทิ้งในหมู่บ้านเท่านั้นไม่ถึง 5 นาที ชาวบ้านจะพากันมาเต็มศาลาเอนกประสงค์ทันที ถึงจะทำอะไรอยู่ก็จะหยุดมาฟังและพร้อมจะแสดงกิจกรรมที่บ่งบอกว่าคัดค้านขยะทันที ส่วนอ้ายมา ทิพย์วงศ์ บอกว่าสิ่งที่ทำให้พวก

เราคัดค้านขยะก็เพราะพวกเราต้องการรักษาทรัพยากรของหมู่บ้านที่ยังเหลืออยู่ในสภาพที่ดีไว้ให้ลูกหลานต่อไปในอนาคต พวกเรากลัวน้ำใต้ดินจะเสีย ถ้าไม่มีน้ำพวกเราจะอยู่ไม่ได้ ในเรื่องของกลิ่นเหม็น มันเหม็นมากจนทนไม่ได้ แต่มันก็หายได้ แต่น้ำใต้ดินนี้ เราไม่รู้ มันจะซึมไปหากันเมื่อไหร่เรามองไม่เห็น มันจะใช้เวลากี่ปีเราไม่รู้ มันทำให้พวกเรากลัว อีกหน่อยลูกหลานของเราจะอยู่ได้อย่างไร ลุงบุญศรี ปาวัน บอกต่อว่า อีกอย่างที่มองเห็นก็คือ เทศบาลไม่ได้ทำตามข้อตกลงพลาสติกที่ปูพื้นบางแห่งก็ขาดเป็นรูใหญ่ บางแห่งก็ไม่ได้ปู ทำให้พวกเรามั่นใจร้อยเปอร์เซ็นต์ว่าน้ำใต้ดินต้องปนเปื้อนแน่นอน ซึ่งมันจะปรากฏให้เห็นเมื่อไหร่ไม่มีใครรู้

4.3.2.3 ขอบเขตการเข้าร่วมรวมพลังคัดค้านของชาวบ้าน ถ้าเป็นลักษณะของการแสดงพลังเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของชุมชน ชาวบ้านเกือบทุกคนจะออกมาร่วมกัน ในระยะเวลาที่ไม่มีกำหนด แต่ใช้ความพึงพอใจของกลุ่มเป็นตัวกำหนด เช่น อาจจะรวมพลังชุมนุมได้ตลอดวัน ถ้าไม่มีการตอบรับ หรือปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติ คู่กรณีจะต้องแสดงให้เห็นเป็นประจักษ์แก่สาธารณชน จนเกิดความพอใจก่อนจึงจะสลายการชุมนุมนั้น แต่ถ้าเป็นการเข้าร่วมรวมพลังเพื่อป้องกันการนำขยะมาทิ้งนั้นมีการกำหนดกิจกรรม กำหนดจำนวนคน กำหนดหน้าที่ ระยะเวลา ดังข้อมูลในตารางที่ 4.1

กิจกรรมในแต่ละวัน	ผู้ปฏิบัติ	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1. เข้าเวรเพื่อเฝ้าตรวจ บรรทุก	ผู้ชายกลุ่มละ 12 คน/ คืน	กลุ่มละ 1 คืน เวียนกัน	ตั้งด่านจนกว่าจะยืนยันว่าเทศบาลนคร เชียงใหม่ที่ทิ้งขยะ อย่างแน่นอนแล้วจึง จะยกเลิก
2. ทำอาหารส่งผู้ เฝ้า	แม่บ้านกลุ่มละ 4-5 คน/ครั้ง	กลุ่มละ 1 คืน เวียนกัน	
3. ขับรถส่งอาหารน้ำ	มีผู้ขับ 4 คน เวียนกัน	คนละ 1 วัน	
4. ไปเยี่ยมพูดคุยกับ ผู้เฝ้า	กรรมการหมู่บ้านและ ชาวบ้าน ผู้สมัครใจคน อื่นๆ	คืนละ 2 คน	
5. จัดหาทุนสำรอง และทำบัญชีรับ จ่าย	กรรมการหมู่บ้านที่รับ ผิดชอบในเขตของตน เอง	แล้วแต่กรรมการจะ กำหนดเอง	
6. ประสานงานกับหมู่บ้าน อื่นๆ	กรรมการหมู่บ้านที่เป็น ผู้เฝ้าเวรในแต่ละวัน	ทุกวัน เพื่อทราบความ เคลื่อนไหวในจุดอื่นๆ	

ตาราง 4.1 แสดงการจัดกิจกรรมการเข้าร่วมของชุมชน

4.3.2.4 ผลของการรวมพลังคัดค้านและป้องกันขยะในครั้งนี มีผล 2 ประการ คือ

1. ไม่ปรากฏว่ามีรถบรรทุกขยะนำขยะมาทิ้งในบ้านเกษตรใหม่อีก และหลังจากการนำมาทิ้งในครั้งแรกก่อนการจัดกิจกรรมรวมพลังตั้งด่านปิดถนนในเวลาากลางคืน ซึ่งชาวบ้านเองก็มีได้วางใจ ยังคงร่วมใจกันตั้งด่าน จนกระทั่งแน่ใจว่าเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ดำเนินการนำขยะไปจัดการที่บ้านตาล อำเภอฮอด โดยวิธีการฝังกลบตามหลักสุขาภิบาลโดยเรียบร้อย จึงยกเลิกการตั้งด่านป้องกันขยะ รวมระยะเวลาในการทำกิจกรรมนี้ประมาณ 6 เดือน (พฤศจิกายน 2541 – เมษายน 2542)
2. ผลในด้านการเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านในหมู่บ้านเกษตรใหม่และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหมู่บ้านกับหมู่บ้านในตำบลหนองหารด้วยกัน

4.3.3 ความสัมพันธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านในชุมชนหมู่บ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 จากการที่ชาวบ้านรวมพลังกันจัดตั้งด่านป้องกันรถบรรทุกนำขยะมาทิ้งในบ่อดินของหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านมีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดกันเป็นเวลานานนับเดือน การได้ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกคุ้นเคยกันมากขึ้น เห็นอกเห็นใจกันมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน เพราะในช่วงระยะเวลาที่ต้องอยู่เวรยามด้วยกันในแต่ละวันนั้น เริ่มตั้งแต่เวลา 5 โมงเย็นจนถึง 8 โมงเช้า ทำให้มีโอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกัน บางครั้งมีปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ก็ได้นำมาพูดคุยปรึกษาหารือกันเพื่อช่วยหาทางออกและแก้ไขให้ดีขึ้นได้ เช่น ปัญหาเรื่องความเดือดร้อนของครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวต้องเสียชีวิตเพราะโรคเอดส์ ทำให้ปัญหาการเลี้ยงดูบุตรต้องตกอยู่กับภรรยาซึ่งก็ป่วยด้วยเช่นกัน ก็ได้นำมาปรึกษาหารือ หาทางช่วยเหลือกันไปตามความสามารถที่จะช่วยได้ ผู้ใหญ่บ้านกล่าว นอกจากนั้นบางครั้ง ชาวบ้านบางบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านที่ไม่เคยพูดคุยกันเลยเพราะเวลาทำงานไม่ตรงกัน ก็ทำให้เกิดการทำความรู้สึกมักคุ่นกันได้ เช่น มีครูท่านหนึ่งมาซื้อบ้านอยู่ในหมู่บ้านเกษตรใหม่ ก็เข้าร่วมทำกิจกรรมด้วย โดยการมาร่วมอยู่เวรยามกับชาวบ้านตามที่ชาวบ้านจัดสรรให้ แต่ถ้าถึงเวลาเที่ยงคืนก็จะนอนหลับอยู่ในบริเวณด้านท์เพื่อเข้าจะได้ไปทำงานสอนนักเรียนได้ ช่วงระยะเวลา 6 โมงเย็นถึงเที่ยงคืนก็จะมีกรพูดคุยทักทายทำให้เกิดความรู้สึกสนิทสนมเกิดขึ้น

การอยู่เวรยามในตอนกลางคืนกลายเป็นกิจกรรมที่ทุกคนรู้สึกสนุกและผ่อนคลายเมื่อถึงเวลาไปเข้าเวรยาม ไม่ได้มีความรู้สึกว่าจะต้องไปทำงาน รู้สึกเหมือนไปนั่งคุย ผ่อนคลายอารมณ์ หลังจากกินอาหารเย็นที่บ้านแล้ว ชาวบ้านท่านหนึ่งเล่าให้ฟัง ยิ่งตอน 2-3 ทุ่มจะมีชาวบ้านมาเยี่ยมมาแวะคุยด้วย กินกาแฟ น้ำชา น้ำเต้าหู้ไปคุยกันไป เวลาหมดลงไม่รู้ตัว บางคืนก็จะมีอาจารย์จาก

มหาวิทยาลัยแม่โจ้มานั่งคุยเป็นเพื่อนด้วย ลุงตา แสนใจ บอกว่าลุงแก่แล้ว ลุงไปนอนฝ้ายยามไม่ได้ แต่ลุงก็ไปเที่ยวทุกวัน กลับมานอนบ้านก็ประมาณเที่ยงคืนนั่นแหละ

สมาชิกของหมู่บ้านท่านหนึ่งเป็นข้าราชการ บอกว่าผมสนับสนุนเต็มที่และชอบมากที่สุด พวกเขาไม่ดื่มสุราและเล่นการพนันขณะอยู่เวรยาม ซึ่งเป็นสิ่งที่นายกองที่พวกเขาสามารถกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์เพื่อควบคุมกันเองได้ ผมเองบางครั้งก็กลับดึกก็แวะซื้อขนมมาฝาก และแวะคุยด้วยเป็นประจำ

เมื่อเหตุการณ์สงบ มีการยกเลิกการอยู่เวรยาม ทำให้ชาวบ้านพากันพูดว่าน่าจะมีต่อนะ มันสามารถสร้างความสัมพันธ์และเป็นศูนย์รวมน้ำใจ ศูนย์การเผยแพร่ข่าวสารที่ดีสำหรับหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น

ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหมู่บ้านกับหมู่บ้านในตำบลหนองหาร นอกจากจะสร้างความสามัคคีในชุมชนแล้ว ยังพบว่าเกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหมู่บ้านต่อหมู่บ้านด้วย เพราะได้มีการจัดเวรเยี่ยมเยียนกันขึ้นระหว่างหมู่บ้าน เช่น ทุกคืนจะมีชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงมารวมนั่งคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆ ร่วมกัน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ถ้ามีข่าวคราวว่ามี การพบเจอรถบรรทุกเข้าเขตใครก็จะมีการแจ้งโดยทางโทรศัพท์บ้าง ฝากรถที่วิ่งผ่านมาบอกบ้าง บางครั้งก็มาบอกด้วยตนเองบ้าง ทำให้มีการพบปะพูดคุยกัน กลายเป็นเครือข่ายขึ้นมาโยงใยซึ่งกัน และกัน เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของกันและกัน เกิดการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ขึ้น เช่น หมู่ 10 บ้านเกษตรใหม่ จะเล่าประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับมาจากการตัดสินใจยอมให้ทิ้งขยะ ในบ่อดินในหมู่บ้านแก่ชาวบ้านหมู่บ้านอื่นๆ เพื่อให้เกิดการพิจารณาหากมีเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นในหมู่บ้านตนเองจะตัดสินใจต่อไปอย่างไร เป็นการบอกกล่าวในลักษณะที่เป็นห่วง และเอื้ออาทรแก่กัน และกัน ฉะนั้นไม่ว่าเทศบาลนครเชียงใหม่หรือหน่วยงานของรัฐจะไปพูดว่าอย่างไรในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะรู้เท่ากันในทุกๆ หมู่ของตำบลหนองหาร เพราะพวกเขาติดต่อเชื่อมโยงซึ่งกันและกันอย่าง ไม่เป็นทางการ แต่เป็นแบบญาติมิตรในสังคมเดียวกัน

4.4 เงื่อนไขที่ส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนไหวรวมพลัง

หลังจากที่ตัดสินใจให้เทศบาลนครเชียงใหม่นำขยะมูลฝอยมากำจัดในบ่อดินของหมู่บ้านแล้ว ชาวบ้านเกษตรใหม่ต้องเผชิญกับปัญหาผลกระทบจากหลุมกำจัดขยะที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น ปัญหาในเรื่องของกลิ่นเหม็นของขยะ ปัญหาฝุ่นจากการจราจรขนส่งขยะ ปัญหาในเรื่องเสียงของรถจักรที่ทำงาน ปัญหาน้ำขยะเน่าล้นหลุมกำจัด ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของชาวบ้านเป็นอย่างมาก จนกระทั่งหลุมเต็ม และ มีการปิดหลุม

ชยะอย่างถาวรในเดือนพฤศจิกายน 2541 ไปแล้วนั้น ต่อมาได้มีข่าวการนำชยะกลับมาทิ้งที่บ้าน เกษตรใหม่อีก ทำให้ชาวบ้านรวมตัวกันเคลื่อนไหวคัดค้านทันทีเพื่อป้องกันการนำชยะกลับมาทิ้งที่ หมู่บ้านอีกครั้ง เจื่อนไซที่เป็นส่วนส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาใน 3 ประเด็น หลักคือ

1. การสนองตอบเพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครเชียงใหม่
2. ความเชื่อมั่นต่อการรวมพลังของชุมชน
3. ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการรวมพลังเคลื่อนไหว

4.4.1 การสนองตอบเพื่อแก้ไขปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครเชียงใหม่

เมื่อมีการนำชยะมาทิ้งในบ่อดินของเอกชนในหมู่บ้านครั้งแรกในปี 2533 นั้น ไม่มีการจัดเตรียมการป้องกันผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมวิธีการใดๆ เลย แม้แต่การบดอัดดินกันหลุม การทิ้ง ก็เป็นไปในลักษณะที่ชาวบ้านไม่รู้ตัว เพราะลักษณะของหมู่บ้าน ชาวบ้านจะปลูกบ้านอยู่ห่างกัน โดยเฉพาะบ่อดินนั้นอยู่ห่างไกลจากแหล่งชุมชนพอสมควร ประกอบกับอาชีพทำการเกษตรของ ชาวบ้าน จึงไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านเวลากลางวัน เมื่อชาวบ้านแจ้งขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน ต่างๆ เพื่อช่วยเหลือดูแลในส่วนที่น่าจะปรับปรุงแก้ไขหรือยุติการทิ้ง ก็ไม่มีหน่วยงานใดๆ ให้ความช่วยเหลือ และให้ความรู้ในเรื่องการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะน้ำใต้ดินและกลิ่นเหม็น ตลอดจนการสั่งระงับไม่ให้ทิ้งชยะที่ทำลายสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คงปล่อยให้ มีการทิ้งชยะจนเต็มบ่อดิน โดยไม่มีการกลบดินด้านบนหลังจากการทิ้งในแต่ละวัน ทำให้ชยะส่ง กลิ่นเหม็นทั่วหมู่บ้าน และการเพิ่มปริมาณของแมลงวัน ก็ยังไม่มีหน่วยงานใดๆ สั่งการให้เป็นไป อย่างถูกต้องลักษณะ ชาวบ้านเริ่มทนไม่ได้จึงรวมตัวกันปิดถนนและยื่นข้อเสนอมให้เทศบาลนคร เชียงใหม่นำดินมากลบเพื่อแก้ไขปัญหากการเกิดกลิ่นและแมลงวัน ในขณะที่ชาวบ้านเดือดร้อน เพราะการกระทำของเทศบาลนครเชียงใหม่ที่ถือว่าเป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นของรัฐนั้น หน่วยงาน ของรัฐที่มีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐก็ได้ พยายามขอร้องให้ชาวบ้านเห็นแก่ประเทศชาติ กรณีการได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพการจัดการ แข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 18 ณ จังหวัดเชียงใหม่ ไม่มีหน่วยงานใดๆ แสดงท่าทีที่ชัดเจนในการ ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติที่อาจจะถูกปนเปื้อนได้ถ้าไม่มีการแก้ไขและป้องกันที่ถูกต้อง และไม่ได้ สนใจในความเดือดร้อนของชาวบ้านอย่างจริงจังและจริงใจ

เมื่อชาวบ้านเสนอเจื่อนไซให้ดำเนินการตามหลักวิชาการในการจัดเตรียมหลุมทิ้ง ชยะในหลุมต่อไป หน่วยงานของรัฐก็ไม่ได้ร่วมกันควบคุมกับชาวบ้าน คงปล่อยให้การดูแลและ ตัดสินใจอยู่ในกลุ่มของชุมชนเพียงลำพัง เมื่อชาวบ้านพบว่าเทศบาลนครเชียงใหม่ไม่ได้ทำการ

ป้องกันการซึมเปื้อนของน้ำขยะสู่ น้ำใต้ดินอย่างถูกต้องตลอดจนการปล่อยให้กลิ่นเหม็นรบกวนชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านตัดสินใจห้ามไม่ให้รถบรรทุกขนขยะเข้าไปทิ้งในหลุมขยะโดยการไปยื่นปิดถนนทางเข้าหมู่บ้าน เพื่อเสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไข หลายต่อหลายครั้งที่เป็นเช่นนี้ หน่วยงานที่เป็นใหญ่ในอำเภอคือ นายอำเภอ ก็ไม่ได้ร่วมกันกับชาวบ้านในการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของเทศบาลมากนัก ถ้าร่วมกันดูแลกับชาวบ้าน เหตุการณ์เช่นนี้อาจไม่เกิดขึ้นก็ได้ นายชุมพล สมบูรณ์ชัย กรรมการหมู่บ้านกล่าวว่า นอกจากไม่ช่วยชาวบ้านแล้ว ยังช่วยฝ่ายเทศบาลเจรจาให้ชาวบ้านผ่อนปรนให้ทิ้งขยะต่อไปอีก การเจรจาขอทิ้งขยะในหมู่บ้านของหน่วยงานราชการนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น เข้าไปหาที่บ้าน พาไปกินอาหารตามร้านอาหาร ยื่นข้อเสนอที่เป็นผลประโยชน์ส่วนตัวบ้าง หาผู้เชี่ยวชาญมาพูดให้ชาวบ้านฟังบ้าง ให้คำมั่นสัญญาต่างๆ นานา ให้ผู้แทนราษฎรระดับต่างๆ มาเจรจบ้าง แม้แต่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ยังมามอบเงินให้หมู่บ้านถึง 200,000 บาท แต่เมื่อเกิดผลกระทบต่างๆ และการปฏิบัติของเทศบาลไม่เป็นไปตามเงื่อนไขในสัญญา ก็ไม่มีหน่วยงานใดๆ ช่วยเจรจาให้เป็นไปตามสัญญา คงปล่อยให้เกิดการเรียนรู้ในการช่วยเหลือตนเองของหมู่บ้านเท่านั้น ชาวบ้านจึงขาดความมั่นใจในท่าทีของรัฐต่อการแก้ไขปัญหาลิ่งแวดล้อม ต่อการป้องกันปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อ้ายมา ทิพย์วงศ์บอกว่า เขาจะไม่เชื่ออีกต่อไปแล้วไม่ว่าผู้พูดนั้นจะมีตำแหน่งใหญ่โตขนาดไหนก็ตาม

4.4.2 ความเชื่อมั่นต่อการรวมพลัง

ชาวบ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 ได้รับสิทธิในการครอบครองพื้นที่ทำกินในหมู่บ้านในปัจจุบันนี้ เพราะการรวมพลัง รวมกลุ่มกันอย่างมั่นคงในการต่อสู้กับกลุ่มผู้แสวงหาผลประโยชน์ที่เป็นบุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาบุกรุกจับจองที่ดินที่เป็นพื้นที่ของหมู่บ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา พวกเขาพร้อมพลังต่อสู้เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ที่มีพึงได้และขอความเป็นธรรม ซึ่งเป็นสิทธิของประชาชนที่ประชาชนมีความคิดว่าต้องรวมพลังต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิ ผลประโยชน์ และความถูกต้องเป็นธรรม ประชาชนจึงสามารถแก้ไขปัญหาและมีชีวิตที่ดีขึ้น (จรัล ดิษฐาอภิชัย , 2536) การเคลื่อนไหวต่อสู้ในครั้งนั้นประสบผลสำเร็จเมื่อศาลพิพากษาให้ผู้บุกรุกคืนที่ดินให้แก่ชุมชนในปี พ.ศ. 2518 ทำให้ชาวบ้านเรียนรู้ถึงวิธีการที่จะสามารถทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมในสังคมได้ ความเชื่อในพลังของการรวมกลุ่มของชุมชนเกิดขึ้นในจิตใจของชาวบ้าน

เมื่อมีการแยกการปกครองหมู่บ้านจากหมู่บ้านห้วยเกียง หมู่ 3 เป็นบ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 ชาวบ้านก็ได้รับการเอาเปรียบจากผู้ที่อยู่ในฐานะทางสังคมที่ดีกว่าเสมอ การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิความชอบธรรมเพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้นจึงเกิดขึ้นอีกหลายครั้ง หลังจากที่ได้มีการ

พยายามใช้วิธีอื่นๆ มาแล้ว แต่ไม่ได้เกิดผลดีกับชุมชน เช่น การแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทราบเพื่อไปตกลงแก้ไขปัญหากับคู่อริในกรณีรถบรรทุกดิน ขับรถไม่มีมารยาท ฝุ่นเต็มหมู่บ้าน รถบรรทุกชนดิน ขนดินตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้ชาวบ้านไม่ได้พักผ่อนเพราะเสียงดังตลอดทั้งคืน เมื่อผู้ใหญ่บ้านทำไม่สำเร็จ ก็ได้แจ้งไปยังนายอำเภอให้แจ้งข้อเตือนห้ามปรามไปยังเจ้าของบริษัท และแจ้งให้ตำรวจว่ากล่าวตักเตือนกรณีบรรทุกเกินอัตราและทำดินหล่นลงบนพื้นถนน เพื่อป้องกันอุบัติเหตุต่างๆ ของชาวบ้าน โดยเฉพาะเด็กๆ ที่ต้องใช้ถนนไปโรงเรียนในตอนเช้า ซึ่งเด็กๆ มักจะขี่จักรยานหรือเดินไปโรงเรียนเป็นประจำ

การกระทำที่ถูกต้องตามขั้นตอนของราชการเหล่านี้ ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติของรถบรรทุกดินเลย กลับเพิ่มความไม่พอใจให้กับผู้ขับรถบรรทุกมากยิ่งขึ้น เช่น มีการกวดแตรในขณะวิ่งเข้าหมู่บ้านในเวลากลางดึกประมาณ 2 ยาม หรือกวดแตรในตอนประมาณตี 4 ตี 5 ซึ่งเป็นเวลาพักผ่อนของชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านเห็นว่าการขอร้องไม่เป็นผลดี เจ้าหน้าที่ก็ไม่ให้ความเอาใจใส่มากนัก จึงรวมพลังเคลื่อนไหวปิดถนนเข้าหมู่บ้าน ไม่ให้มีการขนดิน จนกว่าจะเจรจาตกลงให้เรียบร้อยก่อน ซึ่งก็ได้ผลทุกครั้งเมื่อรวมพลังเคลื่อนไหว ชาวบ้านเกษตรใหม่จึงเลือกใช้วิธีนี้เสมอมา ประกอบกับการได้รับข่าวสารจากแหล่งข่าวหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นประจำว่าได้มีการรวมพลังต่อสู้ของประชาชนเกิดขึ้นเสมอๆ เช่น การหยุดงานของลูกจ้างโรงงานอุตสาหกรรม และพนักงานรัฐวิสาหกิจ การชุมนุมเรียกร้องสิทธิของชาวนา ชาวไร่ การชุมนุมของกลุ่มชาวบ้านและเครือข่ายที่ไม่ต้องการให้รัฐสร้างเขื่อน และส่วนใหญ่ของการรวมพลังต่อสู้นั้น ผลักมักจะมีผลที่ดีกับผู้ชุมนุม

ชาวบ้านเกษตรใหม่ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการรวมพลังในอดีตจึงเพิ่มความเชื่อมั่นในพลังของชุมชนมากยิ่งขึ้น และเชื่อว่าพวกเขาสามารถปกป้องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านไว้ได้ด้วยพลังของพวกเขามากกว่าการทำงานของหน่วยราชการ พวกเขาจะรวมพลังปกป้องไม่ให้บ่อดินในหมู่บ้านกลายเป็นหลุมกักขยะอีกต่อไป ลุงตา แสนใจ กล่าวว่าการรวมพลังเพื่อคัดค้านการทำหลุมกักขยะนี้ เป็นการรวมอย่างรวดเร็วมากเพราะทุกคนรู้ซึ่งถึงโทษของมัน เพียงแค่ส่งข่าวปากต่อปากไม่เกิน 10 นาที ชาวบ้านจะมารวมตัวกันเต็มศาลานี้แหละ แต่ถ้าเป็นการประชุมหรือเชิญประชุมในเรื่องอื่นๆ การรวมตัวจะใช้เวลานานหน่อย ประมาณ 20-30 นาที

นายบุญศรี ปาวัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บอกว่าวิธีที่พวกเราใช้นี้เราไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อน ปิดถนนเราก็ทำในถนนของหมู่บ้าน ไม่ได้ปิดถนนหลวง เราต้องการให้เกิดความยุติธรรมในหมู่บ้านเราบ้างเท่านั้น หลังจากที่พวกเราปิดถนนหลายๆ ครั้งเข้า ทำให้กลุ่มเทศบาลนครเชียงใหม่ที่นำขยะเข้ามาทิ้งเดือดร้อน หาที่ทิ้งไม่ได้ "ขยะกองเหม็นในตัวเมือง ทำให้พวกเรากลัว

นะผมว่า เพราะตอนหลังๆ มาเนี่ย เมื่อผมเห็นว่าน้ำยาดับกลิ่นขยะใกล้จะหมด ผมจะเตือนเจ้าหน้าที่ของเทศบาลให้จัดเตรียมนำมาเพิ่มเติม เพราะถ้ามันขาดตอนไปวันหนึ่ง กลิ่นขยะจะเหม็นเต็มหมู่บ้านทันที ผมจะบอกว่าถ้าไม่ใส่ยาดับกลิ่นขยะจะทำให้เหม็นมาก ชาวบ้านจะปิดถนนนะ พวกเขาจะรีบจัดหาน้ำยามาเพิ่มทันที ชุมพล สมบูรณ์ชัย แกนนำคนหนึ่งของหมู่บ้านบอกว่าในระยะหลังๆ นี้ ระดับหัวหน้าในเทศบาลไม่ค่อยมาดูแล ปลอ่ยให้ลูกน้องทำกันเอง จึงทำให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องบ้างไม่ถูกต้องบ้าง เมื่อทางหมู่บ้านเตือนหรือแจ้งให้ทราบตามชั้นตอน ก็มักจะช้าและมาแก้ไขบ้างไม่แก้ไขบ้าง พวกเราจึงตัดสินใจเลือกวิธีการรวมพลังปิดถนนดีกว่าเพราะได้ผลทันตาทีเดียว

ความเชื่อในพลังการรวมกลุ่มของชาวบ้านเกษตรใหม่เป็นความเชื่อที่ได้มาจากบทเรียนที่เป็นประสบการณ์ในชีวิตจริงของพวกเขา ซึ่งทำให้พวกเขามีทางเลือกในการแก้ไขปัญหาในการเรียกร้องสิทธิ ผลประโยชน์ ความถูกต้อง อันเป็นสิทธิของพวกเขา ที่จะรวมพลังเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อมีชีวิตที่ดีขึ้น

4.4.3 ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการรวมพลังเคลื่อนไหว

ตั้งแต่เริ่มรวมพลังเคลื่อนไหวครั้งแรก แม่อุ้ยผัน ยามะศักดิ์ เล่าให้ฟังว่า พวกเราได้พากันไปชุมนุมที่สถานีทดลองยาสูบแม่โจ้ ให้หน่วยงานดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ผู้บุกรุกที่ดินของหมู่บ้าน ให้เขาออกจากการทำงานของรัฐบาล ต่อมาไม่นานเขาก็ลาออกจากราชการ หลังจากนั้นมาก็สู้คดีกันในศาล ต่อมาปี พ.ศ. 2518 ชาวบ้านก็ได้สิทธิในการครอบครองอย่างถูกต้อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการเคลื่อนไหวต่อรองสิทธิอันชอบธรรมนั้น ถึงแม้บางครั้งจะเกิดผลบ้าง ก็ทำให้ชาวบ้านผู้รวมกลุ่มรวมพลังมีกำลังใจ และถือว่าเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่ชุมชน จากการประมวลเหตุการณ์ทุกครั้งที่ชาวบ้านเกษตรใหม่ร่วมรวมพลังเคลื่อนไหวนั้น มีผลประโยชน์เกิดขึ้นกับชุมชนทุกครั้ง การรวมพลังของชาวบ้านในแต่ละครั้งนั้น ไม่ได้เกิดจากการชักจูงหรือชี้นำ แต่เกิดจากความเดือดร้อนที่พวกเขาได้รับและไม่มีการแก้ไข พวกเขาจึงเคลื่อนไหว ซึ่งหมายถึงพวกเขาทนต่อไปไม่ได้แล้ว และการรวมพลังทุกครั้งจะเป็นไปในลักษณะการเดินเข้ามาที่ศาลาเอนกประสงค์กลางหมู่บ้าน พูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อมีคนเดินมาสมทบมากขึ้นมากขึ้น ทำให้ศาลาแน่น ต้องไปยืนบนถนน ก็ทำให้รถขยะผ่านไม่ได้ จึงเป็นการปิดถนนไปโดยปริยาย ต่อมาเมื่อเกิดความเชื่อมั่นในพลังและผลประโยชน์ที่จะต้องเสียไป รวมทั้งผลประโยชน์ที่จะได้มา จึงทำให้การรวมพลังต่อสู้ของชาวบ้านเริ่มมีหลักการ วิธีการและทิศทางที่ชัดเจนขึ้น จะเห็นได้จากการเริ่มทำสัญญาข้อตกลงต่างๆ เมื่อมีการปิดถนนในแต่ละครั้ง ลำดับเหตุการณ์เคลื่อนไหวแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงเหตุการณ์และประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการเคลื่อนไหวก

ลำดับเหตุการณ์ที่ชาวบ้านรวมพลังเคลื่อนไหวกและประโยชน์ที่ได้รับ

วันเดือนปี	เหตุการณ์รวมพลัง	ผลที่ชุมชนได้รับ
พฤศจิกายน 2536	เทศบาลนำขยะมาทิ้งในบ่อดินซึ่งเป็นบ่อของเอกชนโดยชาวบ้านไม่รู้เรื่อง	ชาวบ้านเสียประโยชน์
16 ธ.ค. 2536	ชาวบ้านรวมพลังไปอำเภอสนทราขขอให้ทางอำเภอแจ้งให้เทศบาลยุติการทิ้งขยะ	นายอำเภอได้แจ้งให้เทศบาลยุติการทิ้งขยะตามที่ชาวบ้านต้องการ
15 ม.ค. 2536	ชาวบ้านรวมพลังเคลื่อนไหวก ปิดถนนหน้าบ่อดิน ห้ามเทศบาลทิ้งขยะ และยื่นข้อเสนองให้ปรับปรุงหลุมขยะให้ถูกหลักสุขาภิบาล ให้ปรับปรุงเรื่องกลิ่นเหม็นและแมลงวัน <ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงมารยาทของผู้รับขยะ - มีภาชนะปกคลุมขยะขณะขนส่งไม่ให้ร่วงหล่นบนพื้นถนน 	เทศบาลรับดำเนินการแก้ไขทันที มีการราดน้ำยาดับกลิ่นและน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ตลอดจนการปรับปรุงการขนส่ง ทั้งมารยาทผู้ขับขี และการปกปิดขยะมูลฝอย
22 ก.ค. 2537	ชาวบ้านรวมพลังเคลื่อนไหวกให้เทศบาลปิดปากหลุมขยะเนื่องจากขยะล้นหลุมแต่เทศบาลยังนำขยะมาทิ้งทุกวันโดยไม่ปิดปากหลุมอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ทำให้น้ำขยะเซ่อล้นนอกหลุม เนื่องจากเป็นฤดูฝน ทำให้มีกลิ่นเหม็นและสกปรกจุจาดตา	เทศบาลยินยอมปิดหลุมอย่างถาวร
25-26 ก.ค. 2537	เทศบาลได้นำขยะไปทิ้งในบ่อดินของหมู่บ้านโดยที่ชาวบ้านไม่รู้ ในขณะที่เทศบาลกำลังปิดหลุมแรกด้วยดินลูกรังสูงจากขยะประมาณ 50 ซม.	เทศบาลปฏิบัติตาม

วันเดือนปี	เหตุการณ์รวมพลัง	ผลที่ชุมชนได้รับ
27 ก.ค. 2537	ชาวบ้านรวมพลังปิดถนน ห้ามนำขยะมาทิ้งในบ่อดิน	<p>รถเข้าทิ้งขยะไม่ได้ ทำให้เทศบาลและนักวิชาการเชิญชาวบ้านประชุมชี้แจงเสนอข้อตกลงให้ชาวบ้านยอมรับขยะที่จะนำมากำจัด โดยสัญญาว่าจะจัดเตรียมบ่อดินอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และจะจัดการเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้แก่ชุมชน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ถนนลาดยางในทุกซอยของหมู่บ้าน กว้าง 4 เมตร 2. น้ำประปาบาดาล พร้อมเครื่องกรองน้ำ 3. ไฟฟ้าที่ยังเดินสายไม่ถึงในทุกซอยของหมู่บ้าน โดยทำสัญญาในเดือนตุลาคม 2537
ม.ค. 38-ธ.ค. 38	รวมพลังให้เทศบาลปูพลาสติกให้มีดซิด ซ่อมแซมส่วนที่ขาดและกลบดินทุกครั้งเมื่อหมดเวลาการทิ้งขยะ	เทศบาลปฏิบัติตาม

วันเดือนปี	เหตุการณ์รวมพลัง	ผลที่ชุมชนได้รับ
ม.ค. 39-ธ.ค. 39	รวมพลังให้เทศบาลจัดการปัญหาในเรื่องของน้ำเสียที่นำมาทิ้งบริเวณที่รกร้างว่างเปล่าและแก้ไขปัญหากลิ่นเหม็นรวมทั้งแมลงวัน	เทศบาลปฏิบัติตาม
ม.ค. 40-ธ.ค. 40	รวมพลังให้แก้ไขปัญหากลิ่นและการบุปผาสติกด้านข้างของถนนที่รถบรรทุกลงไปทิ้งขยะ	เทศบาลปฏิบัติตาม
ม.ค. 41-พ.ย. 41	รวมพลังให้แก้ไขปัญหากลิ่นและกลบหลุมด้านบนอย่างถาวรเพราะขยะล้นหลุม	เทศบาลปฏิบัติตาม
ธ.ค. 41-มี.ค. 42	รวมพลังตั้งด่านป้องกันรถขยะนำขยะมาทิ้งในปอดินหรือในเขตหมู่บ้าน	ไม่มีรถขยะนำขยะมาทิ้งในเขตของหมู่บ้านทำให้เทศบาลจัดหาพื้นที่ที่ดำเนินการทิ้งขยะแบบฝังกลบที่ใหม่ได้คือ ต.บ้านตาล อ.สออด โดยไม่มาทิ้งที่บ้านเกษตรใหม่อีกต่อไป

4.5 ข้อเสนอแนวทางการจัดการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยชุมชน

เทศบาลนครเชียงใหม่ นำขยะมูลฝอยมากำจัดโดยการฝังกลบในบ่อดินของหมู่บ้านเกษตรใหม่ 2 ครั้งคือ ครั้งที่ 1 เป็นบ่อดินขนาด 4 ไร่ ลึก 20 เมตร เป็นบ่อของเอกชนที่ไม่ได้พักอาศัยในหมู่บ้านแต่เป็นเจ้าของที่ดินและได้ทำการตกลงกับเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีนายเจริญ สุริยะวงศ์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นเป็นผู้ประสานงาน โดยชาวบ้านในหมู่บ้านไม่ได้รับรู้ข้อตกลงใดๆ

เทศบาลนครเชียงใหม่ได้นำขยะมูลฝอยมาทิ้งในบ่อดินโดยไม่มีการวางแผนที่จะเตรียมหลุมสำหรับการรองรับมูลฝอย ไม่มีการอัดดินกั้นหลุมหรือปูพลาสติกกรองหลุม ไม่มีระบบการจัดการน้ำเน่าเสียจากขยะ ไม่มีการเตรียมการจัดการเกี่ยวกับก๊าซที่จะเกิดขึ้นจากขยะมูลฝอย นอกจากนั้นยังไม่มีกรรมดินปิดขยะมูลฝอยในแต่ละวันหลังจากหยุดทิ้งขยะประจำวันอีกด้วย ทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากขยะมูลฝอยมาก โดยเฉพาะในเรื่องกลิ่นเหม็น, ฝุ่น, แมลงวัน และเสียงที่ดังจากการขนส่งขยะมูลฝอย ระยะเวลาในการทิ้งขยะมูลฝอย ระยะเวลาในการทิ้งขยะมูลฝอยนี้เริ่มตั้งแต่วันที่ 17 พฤศจิกายน 2536 ถึงวันที่ 22 กรกฎาคม 2537 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538) รวมระยะเวลาดำเนินการนำขยะมูลฝอยมากำจัดในบ่อดินของหมู่บ้านเกษตรใหม่บ่อที่ 1 นี้นานถึง 9 เดือน จึงมีการถมดินสูงจากขยะปากหลุม 50 ซม. เพื่อปิดปากหลุมกำจัดมูลฝอยอย่างถาวร

ครั้งที่ 2 ทิ้งในบ่อดินสาธารณะของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบ่อดินขนาด 16 ไร่ ลึกประมาณ 25 เมตร การนำขยะมากำจัดในบ่อสาธารณะของหมู่บ้านเกษตรใหม่ในครั้งนี้ได้รับความยินยอมพร้อมใจจากมติของคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจากการลงคะแนนเสียง เพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ และการกำจัดขยะต้องอยู่ในระเบียบข้อตกลงที่ทำขึ้นร่วมกันระหว่างชาวบ้านกับเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีหน่วยงานฝ่ายปกครองระดับท้องถิ่นร่วมเป็นพยานในการรับรู้ และรับผิดชอบร่วมกันด้วยทุกครั้งที่มีการทำสัญญาข้อตกลงต่างๆ ทั้งนี้เพื่อป้องกันผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการกำจัดมูลฝอย และเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนที่จะได้รับจากการตกลงให้เทศบาลนครเชียงใหม่ นำมูลฝอยมากำจัดโดยการฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาลในบ่อดินของหมู่บ้าน

การนำมูลฝอยมากำจัดในบ่อดินบ่อที่ 2 ในครั้งนี้ กำหนดระยะเวลาในการกำจัดมูลฝอยเป็นเวลานาน 2 ปี นับตั้งแต่วันที่เริ่มทิ้งขยะ เป็นการกำจัดขยะมูลฝอยที่เทศบาลนครเชียงใหม่แจ้งกับชาวบ้านเกษตรใหม่ว่าเป็นการกำจัดมูลฝอยด้วยวิธีการฝังกลบที่ถูกหลักสุขาภิบาล มีการกลบ

ฝังขยะมูลฝอยด้วยดินหรือดินลูกรัง และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะสร้างความเดือดร้อนเรื่องกลิ่น แผลงวัน และน้ำเสียจากขยะ (สัญญาระหว่างเทศบาลนครเชียงใหม่กับราษฎรบ้านเกษตรใหม่ , 2539)

การดำเนินการฝังกลบมูลฝอยของเทศบาลนครเชียงใหม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ชุมชน บ้านเกษตรใหม่ ตั้งแต่การเริ่มลงมือปฏิบัติจากที่อ้างว่าทำตามหลักวิชาการในการปูพลาสติก บดอัดดินกันหลุม การรองพื้นด้วยตะแกรง รวมทั้งการฝังกลบขยะมูลฝอยด้วยดินลูกรังหลังการ ขนถ่ายมูลฝอยประจำวันเพื่อป้องกันกลิ่นเหม็น ความอู้อัด และป้องกันสัตว์ แมลงนำโรค ก็ไม่สามารถทำได้ตามที่ได้ให้สัญญากับชุมชน

การกำจัดมูลฝอยโดยการฝังกลบของเทศบาลนครเชียงใหม่ในครั้งที่ 2 นี้ ดำเนินการ ตั้งแต่เดือนกันยายน 2537 จนกระทั่งถึงเดือนสิงหาคม 2541 รวม 4 ปี หลังการปิดหลุมอย่างถาวร ชาวบ้านได้นำเสนอแนวทางการป้องกันผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นให้กับเทศบาลนคร เชียงใหม่ ร่วมกับนายอำเภอสันทราย อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และ มหาวิทยาลัยพายัพ เพื่อกำหนดความเหมาะสมในการจัดการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและ ป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมของชุมชนต่อไปในอนาคต

สัญญามันที่กข้อตกลงของชุมชนในการเฝ้าระวังและปรับปรุงสภาพแวดล้อม ภายหลังจาก ปิดหลุมมูลฝอยหลุมที่ 2 อย่างถาวรมี 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เป็นสัญญาข้อตกลงที่กระทำในขณะที่ยังไม่มี การปิดปากหลุมอย่างถาวร เป็น สัญญาที่ทำเพื่อยืนยันว่าจะไม่มีการทิ้งขยะในหลุมกำจัดนี้อีกต่อไป ซึ่งเทศบาลนครเชียงใหม่จะ ต้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อจัดเป็นสวนสาธารณะต่อไป เป็นสัญญาลงวันที่ 26 มิถุนายน 2541

ฉบับที่ 2 จัดทำขึ้นหลังการทำบันทึกสัญญาข้อตกลงให้เทศบาลนครเชียงใหม่ปรับปรุง หลุมกำจัดขยะฉบับที่ 1 ชาวบ้านเกษตรใหม่ ได้ร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการวางแผน จัดการสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านเกษตรใหม่ เพื่อเฝ้าระวังทางสิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบทาง สิ่งแวดล้อมแก่ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ชาวบ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 ผู้แทนชาวบ้านใกล้เคียง ที่อาจได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม จากตำบลหนองหาร ประกอบไปด้วย หมู่ 10 หมู่ 12 หมู่ 1 หมู่ 13 หมู่ 8 หมู่ 3 หมู่ 11 และหมู่ 6 ตำบลป่าไผ่ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เทศมนตรีฝ่ายช่าง เทศบาลนครเชียงใหม่ ผู้อำนวยการ กองช่าง เทศบาลนครเชียงใหม่ นายอำเภอสันทราย และนายธนวัฒน์ เคนหา สมาชิกสภา จังหวัดเชียงใหม่ ประชุม ณ ศาลาเอนก-ประสงค์ ของหมู่บ้านเกษตรใหม่ ในวันที่ 19 กรกฎาคม 2541 สรุปสาระสำคัญของสัญญาได้ดังนี้

1. เนื้อหาของข้อเสนอแนวทางการจัดการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนตามที่ชุมชนบ้านเกษตรใหม่ได้ระบุให้เทศบาลนครเชียงใหม่ดำเนินการหลังจากปิดหลุมกำจัดแล้วนั้น มี 2 ประเด็นหลักคือ

ประเด็นที่ 1 เป็นการผูกมัดว่าแม้จะยุติการทิ้งมูลฝอยอย่างถาวรแล้วก็ตาม สิ่งนี้อาจเกิดขึ้นในวันข้างหน้าไม่ว่าจะเป็นผลกระทบในลักษณะใด เทศบาลนครเชียงใหม่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด ทั้งในด้านการปรับปรุงแก้ไขตามหลักวิชาการ โดยใช้งบประมาณของเทศบาลนครเชียงใหม่เพื่อปรับปรุงให้คงสภาพที่สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้

ประเด็นที่ 2 เป็นการยืนยันว่า เทศบาลนครเชียงใหม่จะต้องเฝ้าระวังผลกระทบทางน้ำและอากาศอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลา 10 ปี และต้องดำเนินการปรับสภาพพื้นที่เพื่อปลูกต้นไม้ และหญ้า พร้อมทั้งจัดสภาพบริเวณให้น่าอยู่ โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในการจัดการปรับสภาพพื้นที่ให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน โดยใช้งบประมาณของเทศบาลนครเชียงใหม่

2. วัตถุประสงค์ของข้อเสนอแนวทางการจัดการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเกษตรใหม่ ตามสัญญาข้อตกลงที่ทำร่วมกันระหว่างชาวบ้านเกษตรใหม่กับเทศบาลนครเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

2.1 เพื่อต้องการให้เทศบาลรับผิดชอบผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมทุกทุกอย่างที่ เกิดขึ้นจากการฝังกลบมูลฝอยในหมู่บ้าน

2.2 เพื่อต้องการให้เทศบาล ตรวจสอบและเฝ้าระวังสภาวะการณ์ทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการฝังกลบมูลฝอยเป็นประจำ และรายงานผลให้ชุมชนบ้านเกษตรใหม่ได้ทราบผ่านนายอำเภอสันทราย ซึ่งการตรวจสอบและเฝ้าระวังสภาวะการณ์ทางสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ปฏิบัติตามแนวทางการตรวจสอบและเฝ้าระวังผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

ก. การเฝ้าระวังและตรวจสอบระบบน้ำใต้ดินที่อาจปนเปื้อนน้ำเสียจากมูลฝอย โดยการเก็บน้ำจากบ่อน้ำตื้นในบริเวณใกล้เคียง ไปตรวจวิเคราะห์เป็นระยะเวลานาน 30-50 ปี

ข. การเฝ้าระวังและตรวจสอบน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากมูลฝอยโดยการสูบน้ำเสียจากบ่อกำจัดมูลฝอยไปบำบัดในโรงบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครเชียงใหม่ทุกวัน จนกว่าน้ำเสียจากมูลฝอยจะหมดและสภาพพื้นดินกลับสู่สภาวะที่ปกติ

ค. เฝ้าระวังและตรวจสอบก๊าซที่เกิดขึ้นจากการย่อยสลายของขยะมูลฝอยที่อยู่ในหลุมกำจัดแบบฝังกลบ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ชุมชนได้หากไม่ได้รับการวางแผน จัดเตรียมระบบการระบายก๊าซอย่างถูกวิธีตามหลักวิชาการ

2.3 เพื่อต้องการให้เทศบาลนครเชียงใหม่ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณหลุมที่ใช้กำจัดมูลฝอยให้คงอยู่ในสภาพที่สามารถเป็นสวนสาธารณะของหมู่บ้านต่อไปได้ และเพื่อต้องการให้มหาวิทยาลัยแม่โจ้เป็นผู้ติดตามผลการดำเนินการของเทศบาลนครเชียงใหม่ร่วมกับชุมชนบ้านเกษตรใหม่ จนกว่าสภาพพื้นที่ของหลุมกำจัดมูลฝอยจะสมบูรณ์พอที่จะปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ได้

3. เป้าหมายของข้อเสนอแนวทางการจัดการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเกษตรใหม่ คือ สภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวมของหมู่บ้านเกษตรใหม่ปลอดภัยจากผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการกำจัดมูลฝอย ทั้งด้านน้ำใต้ดิน น้ำบ่อตื้น กลิ่นเหม็น และก๊าซต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากบ่อขยะ น้ำเสียที่เกิดจากบ่อขยะ การทรุดตัวของแผ่นดินที่เกิดจากการฝังกลบขยะ ตลอดจนสุขภาพอนามัยของประชาชนในหมู่บ้านต้องปลอดภัยจากโรคต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการฝังกลบขยะมูลฝอย

4. กลวิธีการดำเนินงานของข้อเสนอแนวทางการจัดการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเกษตรใหม่

กลวิธีของชุมชนในการดำเนินงานตามข้อเสนอแนวทางการจัดการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านเกษตรใหม่ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ

4.1 กลวิธีการเฝ้าระวังทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการเฝ้าระวังผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต้องใช้วิธีการเฝ้าระวังในห้องปฏิบัติการเพื่อที่จะทราบผลของการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องรวดเร็วตามหลักวิชาการ และสามารถนำไปเป็นหลักฐานในการอ้างอิงได้ เช่น การปนเปื้อนของน้ำเสียจากขยะมูลฝอยสู่ระบบน้ำใต้ดินและบ่อน้ำตื้น การปนเปื้อนของก๊าซต่างๆ ที่เกิดจากบ่อกำจัดมูลฝอยในอากาศ การเฝ้าระวังการเพิ่มปริมาณของสารพิษจากน้ำเสียในบ่อกำจัดมูลฝอย การเฝ้าระวังปริมาณสารปนเปื้อนต่างๆ ที่กล่าวมานี้ จำเป็นต้องศึกษาอย่างละเอียดด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ในห้องปฏิบัติการที่ได้มาตรฐานของทางราชการ หรือห้องปฏิบัติการที่หน่วยงานของรัฐรับรองความเป็นมาตรฐาน ซึ่งชาวบ้านเกษตรใหม่ไม่สามารถดำเนินการได้ทั้งปัญหาทางด้านค่าใช้จ่ายและวิธีปฏิบัติที่ต้องเป็นไปตามหลักวิชาการ ดังนั้น ชาวบ้านเกษตรใหม่จึงระบุงงไปโน้มน้าวขอร้องขอให้เทศบาลนครเชียงใหม่เป็นหน้าที่รับผิดชอบของเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด และส่งผลของการเฝ้าระวังทุกครั้งให้ชุมชนเกษตรใหม่ทราบโดยผ่านอำเภอ

สันทราย เพื่อให้ทางอำเภอสันทรายตรวจสอบเนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ หากผลของการเฝ้าระวังเกินมาตรฐาน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชาชนในหมู่บ้านเกษตรใหม่หรือหมู่บ้านข้างเคียง เจ้าหน้าที่ของอำเภอสันทรายจะรายงานให้นายอำเภอสันทรายทราบเพื่อสั่งการให้เทศบาลนครเชียงใหม่ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงต่อไป นอกจากนี้ นายอำเภอสันทรายก็จะแจ้งให้ชาวบ้านเกษตรใหม่และชุมชนใกล้เคียงทราบ เพื่อหาวิธีในการป้องกันอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นร่วมกับหน่วยราชการในท้องถิ่น เช่น โรงพยาบาลสันทราย และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เป็นต้น

หากผลของการเฝ้าระวังทางสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปกติ ไม่เกินมาตรฐานทางอำเภอสันทรายก็จะจัดส่งผลดังกล่าวให้ชาวบ้านเกษตรใหม่ทราบเช่นกัน เพื่อให้ชาวบ้านเกษตรใหม่ทราบสถานการณ์ทางสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านอยู่ตลอดเวลา

4.2 กลวิธีการเฝ้าระวังทางกายภาพ เป็นการเฝ้าระวังผลกระทบทาง

สิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านที่ชาวบ้านทุกคนใช้ประสาทสัมผัสของตนเองเป็นเครื่องมือในการเฝ้าระวัง เช่น การเฝ้าระวังในเรื่องของน้ำใต้ดิน น้ำบ่อตื้น ชาวบ้านจะใช้วิธีการดูจากลักษณะภายนอก มีสีผิดไปจากเดิมหรือไม่ ความขุ่น ความใสของน้ำผิดปกติจากเดิมอย่างไร กลิ่นของน้ำมีหรือเปล่า ถ้าเป็นอากาศก็จะรู้กันทั่วบ้านเพราะกลิ่นของก๊าซจะเหม็น ชาวบ้านที่อยู่ใกล้บ่อมักจะได้กลิ่นก่อนคนอื่นฯ เมื่อสุดลมหายใจเข้าไปแล้วจะมีอาการอย่างไรบ้าง ชาวบ้านจะบอกกันต่อไปอย่างรวดเร็ว

ลักษณะการเฝ้าระวังเช่นนี้เป็นการเฝ้าระวังตามธรรมชาติของชาวบ้านเอง ที่ต้องสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว โดยเฉพาะน้ำ อากาศ หากมีสิ่งผิดปกติ ชาวบ้านก็จะแจ้งไปยังอำเภอสันทราย เทศบาลนครเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อหน่วยงานทั้ง 3 แห่งจะได้เข้าไปตรวจสอบพร้อมกับประชาชน และประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาทางแก้ไขและปรับปรุงให้เข้าสู่สภาพปกติ เพื่อสุขภาพของประชาชนในหมู่บ้านต่อไป

กลวิธีการทำงานของชุมชนบ้านเกษตรใหม่ เพื่อลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการฝังกลบขยะ ตามแผนภูมิที่ 4.2

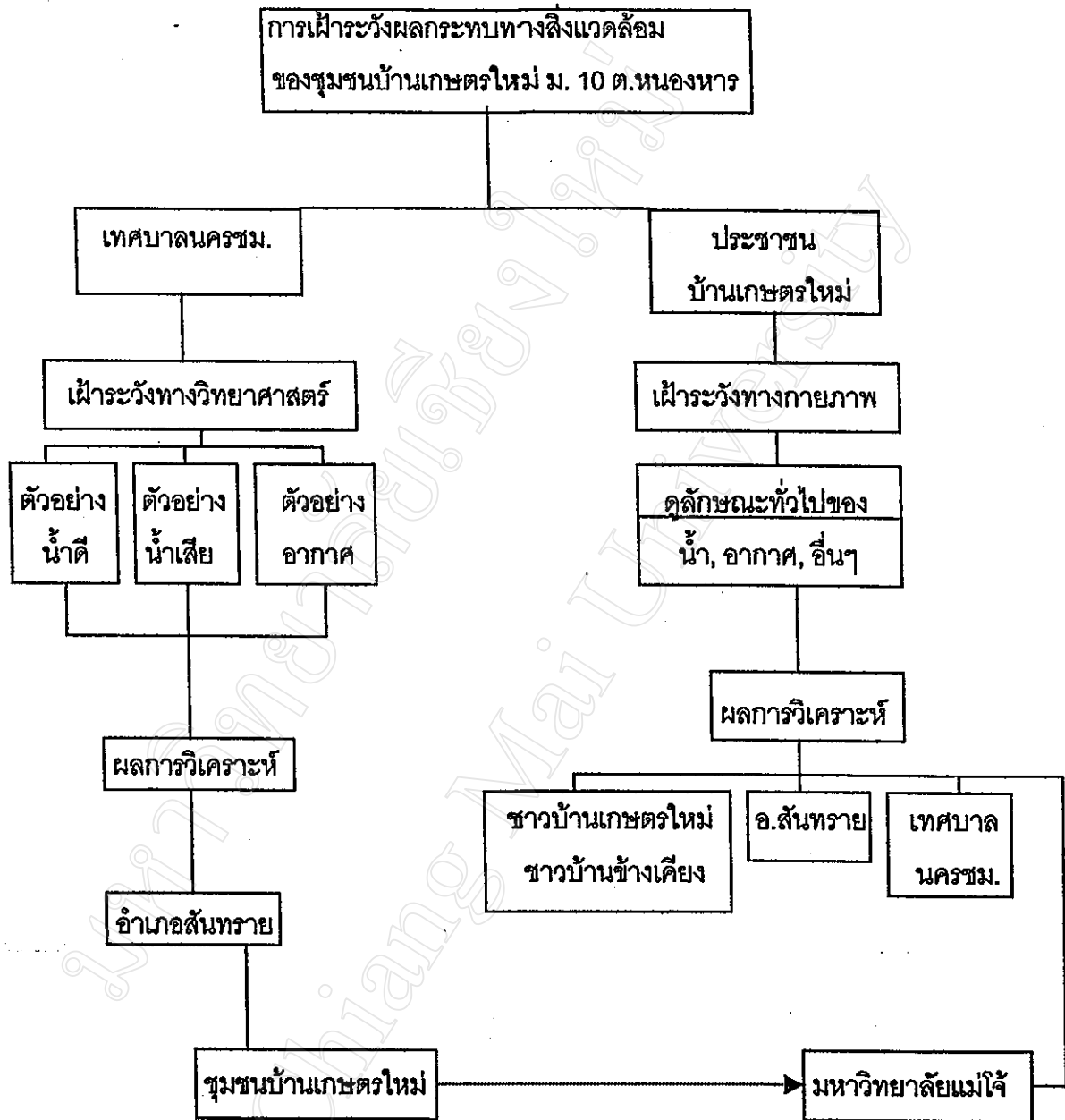
5. ผู้รับผิดชอบและงบประมาณ

ผู้รับผิดชอบในการจัดการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเกษตรใหม่ มี 3 ลักษณะคือ

1. ในฐานะที่นำโครงการเข้าหมู่บ้านและทำให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน ผู้รับผิดชอบในส่วนนี้คือ เทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งจะต้องรองรับทั้งการปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรวมให้กลับคืนในสภาพเดิมของหมู่บ้านให้มากที่สุด และรับผิดชอบด้านงบประมาณค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงแก้ไขทั้งหมดตามสัญญาข้อตกลง

2. ในลักษณะของเจ้าของบ้านที่ถูกผู้อื่นทำให้เสียหาย ซึ่งจะต้องควบคุมดูแลการทำงานของผู้เช่าที่และต้องฟื้นฟูสภาพในฐานะเจ้าของบ้านที่จะต้องอยู่อาศัยจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน ผู้รับผิดชอบส่วนนี้คือ ชาวบ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
3. ในฐานะเพื่อนบ้านข้างเคียงผู้เสียหาย และเป็นสถาบันที่มีความรู้ความสามารถที่ต้องให้คำปรึกษาแก่ประชาชนข้างเคียง ผู้รับผิดชอบส่วนนี้คือ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งจะต้องคอยดูแลไม่ให้ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบจากหน่วยงานของรัฐ และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมนั้นส่งผลถึงมหาวิทยาลัยแม่โจ้ด้วยเนื่องจากอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน

ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผู้รับผิดชอบในการจัดการผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านเกษตรใหม่ ประกอบด้วย เทศบาลนครเชียงใหม่ ชาวบ้านเกษตรใหม่ หมู่ 10 และ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ส่วนงบประมาณทั้งหมด เทศบาลนครเชียงใหม่เป็นผู้รับผิดชอบตามสัญญาข้อตกลง (บันทึกข้อตกลง วันที่ 19 ก.ค. 2541)

แผนภูมิ 4.2 การเฝ้าระวังผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของชุมชน